

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Alenka Ivančič

ZAHODNA MEDIJSKA KONSTRUKCIJA AFRIKE
PRIMER REPREZENTACIJE AFRIKE V ČASNIKU DELO (1983–2006)

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Alenka Ivančič

Mentorica: izr. prof. dr. Breda Luthar

Somentor: doc. dr. Marko Milosavljevič

ZAHODNA MEDIJSKA KONSTRUKCIJA AFRIKE
PRIMER REPREZENTACIJE AFRIKE V ČASNIKU DELO (1983–2006)

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

Posebna zahvala za nasvete in predloge gre mentorici, izr. prof. dr. Bredi Luthar. Hkrati se za pomoč zahvaljujem tudi somentorju, doc. dr. Marku Milosavljeviču, ter družini in prijateljem, ki so mi s potrpežljivostjo in spodbudnimi besedami stali ob strani.

ZAHODNA MEDIJSKA KONSTRUKCIJA AFRIKE: PRIMER REPREZENTACIJE AFRIKE V ČASNIKU DELO (1983 – 2006)

Struktura novinarskih konvencij lahko včasih pripomore k temu, da novinarji, zavedno ali ne, delujejo mimo določenih načel novinarske etike. To je pokazala obravnava sodobnih Delovih objav o dogodkih na afriškem kontinentu, saj je šlo za stereotipno in necelovito poročanje, ki ni bilo v skladu z novinarskim kodeksom. Ugotovili smo, da osrednji slovenski dnevnik celino reprezentira v stereotipni podobi revščine, zaostalosti, spopadov in naravnih katastrof. Gre za podobo, ki je po postkolonialni teoriji proizvod kolonialnih diskurzov o Afriki. Nastali so v času evropskega kolonializma v 19. stoletju, in sicer na podlagi razsvetljenskega povzdigovanja razvoja na pozicijo neizogibne in neizpodbitne resnice. Danes se ti diskurzi v zahodnih državah najbolj obširno reproducirajo prek množičnih medijev zaradi dejavnikov, kot so ažurnost in negativnost novic ter senzacionalizem. Slednji je proizvod tržno naravnanih medijev, vpetih v miselnost dobičkonosnosti. Toda Afrika ni le žrtev stereotipnih reprezentacij, temveč tudi marginaliziranja celine, v okviru katerega se o dogajanju v njenih državah poroča redko, redkeje kot o dogodkih z drugih celin. Medijska zapostavljenost je odsev splošne marginaliziranosti celine, ki v svetovnem političnem in ekonomskem sistemu – v smislu svoje nemoči – igra obstransko vlogo. V skladu s tem tudi *Delo* o njej poroča le priložnostno.

KLJUČNE BESEDE: Afrika, mediji, reprezentacija, »drugi«, reprodukcija stereotipov.

WESTERN MEDIA CONSTRUCTION OF AFRICA: THE CASE OF REPRESENTATION IN NEWSPAPER DELO (1983 – 2006)

The structure of journalistic conventions may sometimes induce journalists to consciously or unconsciously work against some premises of ethical journalism. It has been demonstrated so in a research of contemporary publications of newspaper *Delo*, which were dealing with issues, considering Africa. The results of our research indicated that the central daily newspaper in Slovenia represents this continent in its well known and disseminated image of poverty, backwardness, conflict and natural disaster. It is a stereotypic and oversimplified image, which is not consistent with journalistic code of ethics and is in fact, as argued by postcolonial theoreticians, a main outcome of the existence of colonial discourses about Africa. The latter had been produced in the 19. century era of European colonialism, on the grounds of Enlightenment thought, always positioning development on the pedestal of unavoidable and incontestable truth. Today, living discourses about Africa are being mainly reproduced through mass media. The most obvious causes, why this is so, are hidden in factors of immediacy, negativity of news and sensationalism, which is a product of market-oriented media, working by logic of profit. But in the Western media Africa is not only the victim of stereotypic representations, but also of marginalisation. Western reports on African events and incidents are rather scarce comparing to reports on other continents. Keeping Africa in the media background, that has also been present in *Delo*, is in this way reflection of its general marginalisation in the world's political and economic system, which partly occurred because of its putative »powerlessness«.

KEY WORDS: Africa, media, representation, the »Others« and reproduction of stereotypes.

KAZALO

1. UVOD	6
2. REPREZENTACIJA AFRIKE NA ZAHODU	8
2.1 REALNOST IN NJENE KONSTRUKCIJE	8
2.2 MARGINALNOST AFRIKE V SVETOVNEM SISTEMU	11
2.3 DEJAVNIKI PRI OBLIKOVANJU PODOBE AFRIKE	13
2.4 DISKURZI, STEREOTIPI IN KOGNITIVNE STRUKTURE O AFRIKI	17
2.5 AFRIKA V ZAHODNIH MNOŽIČNIH MEDIJIH	20
2.5.1 VZROKI NOVINARSKEGA POSEGANJA PO STEREOTIPIH	23
2.5.2 NOVINARSKI POSTOPKI STEREOTIPIZIRANJA IN MARGINALIZIRANJA	26
2.6 POSLEDICE MEDIJSKE TIŠINE IN STEREOTIPNE PODOBE AFRIKE	31
2.7 KAKO IZKORENINITI ŠKODLJIVO PODOBO AFIRKE	34
3. ANALIZA	38
3.1 IZHODIŠČNE TOČKE	38
3.2 KVANTITETA DELOVIH OBJAV O AFRIKI	39
3.3 DELOVE REPREZENTACIJE AFRIŠKIH DOGODKOV IN POJAVOV	52
3.3.1 NEGATIVNOST IN REPRODUKCIJA STEREOTIPOV	52
3.3.2 NARAVA REPREZENTACIJ O NENEGATIVNEM DOGAJANJU	63
3.3.3 OBJAVE O GOSPODARSTVU	65
3.3.4 POSKUSI RAZVELJAVLJANJA STEREOTIPOV	67
4. ZAKLJUČEK	70
5. VIRI	73
6. PRILOGE	83
Priloga A: Statistika agencijskih novic	83
Priloga B: Viri informacij	84
Priloga C: Poboj osmih mirovnikov OZN v DR Kongu	87
Priloga D: Poboj desetih upornikov med spopadi v Burundiju	87
Priloga E: Liberijska »železna lady« razpustila finančno ministrstvo	88
Priloga F: Zambijski odpust dolga za zaposlitev zdravnikov in učiteljev	88
Priloga G: Predsednik Centralnoafriške republike reorganiziral vlado	89
Priloga H: Vrhovno sodišče v DR Kongu potrdilo rezultate referendumu	90
Priloga I: Prvo srečanje nove vlade v Slonokoščeni obali	90
Priloga J: Parlament Slonokoščene obale razrešil spor	91
Priloga K: Med globalnimi investitorji vse večje zanimanje za afriški kontinent	91
Priloga L: Coca Cola bo vložila 135 milijonov dolarjev v kenijsko gospodarstvo	92
Priloga M: Zimbabvejska vlada z ukrepi »navdušila« Mednarodni denarni sklad	93
Priloga N: Diamantna vročica v DR Kongu mami velike in male akterje	93
Priloga O: Fotografije agencije AP o širjenju ptičje gripe po Nigeriji	95
Priloga P: Primeri agencijskih fotografij o lakoti in revščini v Sudanu	96
Priloga R: Primeri agencijskih fotografij o »plemenskosti« Afrike	97
Priloga S: Primeri agencijskih fotografij o suši v Keniji in Etiopiji	97

1. UVOD

Izhodiščno točko naše naloge predstavlja Foucaultova tesna povezanost med družbeno močjo in védenjem, ki ni univerzalno, temveč je proizvod različnih reprezentacij in diskurzov, značilnih za neko družbo. Avtor (1991) piše, da so reprezentacije oziroma diskurzi kot načini reprezentiranja resnice orodja, s katerimi določene družbene skupine nad drugimi neprisilno uveljavljajo svoje poglede na svet kot najpomembnejše in edine pravilne. Institucije, kot so vlada, vojska, izobraževalne ustanove in mediji, posedujejo moč, da védenje oziroma svoje načine reprezentiranja resničnosti podajajo kot univerzalne. Védenje tako v družbi kroži kot zdrav razum, to pa nadalje pomeni, da so prepričanja in razmišljanja vsakega pripadnika te družbe v veliki meri odvisna od diskurzov in reprezentacij resničnosti, ki jih kot neizpodbitne uveljavljajo družbene institucije z močjo. Antonio Gramsci in veliko sodobnih teoretikov v tem kontekstu govori o ideologijah, ki poskušajo status univerzalnega doseči prek mehanizma hegemonije.

S pomočjo tega in drugih podobnih mehanizmov so se v preteklosti v evropskih deželah oblikovale splošne ter poenostavljene reprezentacije afriške celine in njenih prebivalcev. Pri tem so bili ljudje, ki so na njej živeli, že v osnovi označeni za »drugačne«, bili so pripadniki tuje, Evropejcem nerazumljive kulture. Z načini dojetja tujih ali »drugačnih« kultur se je v okviru postkolonialne teorije veliko ukvarjal Edward W. Said, ki je znan predvsem po uvedbi koncepta orientalizma. Opredelil ga je kot znanstveni diskurz o »drugih«, nezahodnih kulturah in s pomočjo njega konstrukcijo reprezentacij nezahodnih kultur razumel kot del procesa zahodnega utemeljevanja legitimnosti nekdanjega evropskega kolonializma. Po mnenju postkolonialistov so namreč evropski antropologi in drugi družbeni teoretiki 18. stoletja, ki so delovali na podlagi ideologije razsvetljenstva oziroma povzdigovanja razuma in napredka na pozicijo univerzalne resničnosti, sproducirali podobo »barbarske« Afrike, ki jo je treba civilizirati. Takšna reprezentacija celine je skozi čas postala sprejeta kot edina pravilna, ker jo je zagovarjala »nepristranska« znanost, poleg tega pa so jo za svojo privzeli tudi močni evropski vladarji, saj je delovala v prid njihovim ekspanzionističnim interesom. Afriška celina je tako postala prebivališče neciviliziranih divjakov, ki se brez pomoči zahodnih dežel ne bo povzdignila na raven civiliziranosti, racionalnosti in družbenega napredovanja.

Takšno podobo Afrike, ki ima v trenutnem svetovnem političnem in ekonomskem sistemu marginalno vlogo, po mnenju postkolonialistov v sodobnosti še naprej spodbujata ideologiji

neoliberalizma in kapitalizma, zaradi česar se zahodne afriške reprezentacije danes na široko reproducirajo prek posameznih družbenih posrednikov. Med njimi so različna besedila in fotografska gradiva, državni aparati in množično koncentrirani mediji. Celina tako ostaja nepomemben kontinent, kjer so vojne, bolezni in pomanjkanje vsakdanjik. Govori se le o afriški revščini, epidemijah bolezni, državljanskih vojnah, pobojih in politični korupciji. Toda v zadnjih nekaj letih smo bili priča naglemu porastu kritik takšnih podob, saj naj bi šlo za stereotipno reprezentacijo, ki izkrivlja dejansko resničnost na afriški celini in pogloblja njeno marginalno pozicijo v svetovnem ekonomskem in političnem sistemu.

Največjo vlogo pri reproduciranju zahodnih stereotipnih reprezentacij o Afriki naj bi igrali prav mediji, zato smo želeli to podobo podrobneje raziskati in jo obenem aplicirati na slovenski medijski prostor, in sicer prek obravnave informativnih in interpretativnih besedil v časniku *Delo*. Želeli smo ugotoviti, kakšno podobo Afrike ustvarja osrednji slovenski časopis in kako se le-ta razlikuje od tiste, ki jo je dnevnik ustvarjal v letih pred osamosvojitvijo, ko je v slovenskem prostoru prevladovala ideologija socializma. Kot je namreč zapisal Jeffs (2000), je socialistična solidarnost, ki je bila v odnosu do afriških dežel v tem obdobju prisotna zaradi skupnega članstva v gibanju neuvrščenih, pa tudi zaradi jugoslovanskega zanimanja za afriške trge, zagotavljala bolj celovito in manj stereotipno medijsko podobo Afrike. Po osamosvojitvi pa so za Slovenijo postali tipični zahodni procesi demokratiziranja in kapitalizma, kar je posledično vplivalo na nekatere strukturne spremembe v novinarstvu. Z razvojem tehnologije je zelo pomembna postala ažurnost, na pomenu pa sta začela pridobivati tudi dejavnika komercializacije in senzacionalizma. V okviru logike dobičkonosnosti je pri opisovanju dogajanj in stanj v oddaljenih deželah največjo vlogo, kot ena izmed selekcijskih dejavnikov novic, začela igrati negativnost.

V nalogi bomo skušali ponazoriti, kako ti in še nekateri drugi dejavniki vplivajo na naravo reprezentacije afriških dežel v *Delu* in kako se je le-ta s časom spremenila. Osrednji cilj bo prikazati, da je sodobno poročanje o Afriki negativno in stereotipno, da se afriška problematika obravnava redkeje in manj celovito kot v času Jugoslavije ter da k stereotipnosti Delovih prispevkov v veliki meri pripomorejo sodobne novinarske konvencije ter komercializacija in senzacionalizem.

2. REPREZENTACIJA AFRIKE NA ZAHODU

2.1 REALNOST IN NJENE KONSTRUKCIJE

Sodobne družboslovne znanosti privzemajo predpostavko, da univerzalnih resnic o svetu ni in da obstajajo le različni načini interpretiranja dogodkov, stanj in družbenih pojavov (Audi 1995). Znotraj tovrstne konceptualizacije resničnosti govorimo o konstrukciji realnosti oziroma o reprezentaciji, pri čemer gre za to, da dogodki in ideje ne morejo biti ubesedeni v svoji naravni strukturi oziroma tako, kot so se dejansko zgodili. Da bi prišli do zavesti ljudi, morajo vsaj prek enega posrednika, ki je jezik, vsakemu jezikovnemu sistemu pa so inherentne določene strukturne značilnosti, prežete z družbenimi vrednotami in načeli (glej Fowler 1991: 25). »Neznanstvene nadloge, kot so občutki, čustva, navade, konvencije, asociacije in vrednote, so bistveni del vsake reprezentacije« (Said 1981: 156). Posledično dogodke in ideje vedno vidimo z določenega zornega kota, nikoli povsem nepristransko. Najbolj celovito definicijo reprezentacije je podal Stuart Hall (2004a), ki je zapisal, da je proizvajanje pomena prek jezika. Po njegovo pomen konstruiramo s pomočjo koda, ki je za reprezentacijo ključnega pomena, saj je rezultat družbenih konvencij. Kodov se naučimo in jih podzavestno ponotranjimo, ko postanemo člani svoje kulture. Pri reprezentaciji gre torej za način pripovedovanja ali vrsto naracije (ozgodbenja), ki sama na sebi že implicira vrednotenje dogodka. Toda jezik deluje kot naravno sredstvo komunikacije, zato se vloge reprezentacije, ki je nenameren proces, pogosto sploh ne zavedamo (Slemon 2001: 106).

S pojmom reprezentacije je tesno povezan tudi koncept diskurza, ki je »sistem komunikacijskih praks, nerazdružljivo povezanih s širšimi družbenimi in kulturnimi praksami« (MacDonald 2003: 10). Michel Foucault, protagonist na področju uvajanja tega pojma, je diskurz razumel kot način reprezentacije resnice o določeni temi v določenem zgodovinskem trenutku oziroma kot »proizvodnjo vednosti prek jezika« (Hall 2004a: 65). Diskurzi so tisti, ki s pomočjo različnih strategij reguliranja in izključevanja oblikujejo družbene subjekte in konstruirajo določene oblike »znanja.« Oblikujejo specifične okvirje razmišljanja in strukturirajo družbeno resničnost. Po Foucaultu (1991) gre tako pri razširjanju »resnice« za diskurzivne prakse. »Resnico« se pripadnikom družbe posreduje prek izobraževalnih in informacijskih ustanov, vendar pod nadzorom nekaterih velikih političnih in ekonomskih aparatov, kot so univerza, vojska, vlada in mediji. Sicer pa diskurzi, ki niso statični, stalni in dokončni, temveč se skozi čas spreminjajo, različnim nosilcem moči služijo kot orodje, prek katerega si prizadevajo

uveljaviti svoje ideje kot najpomembnejše. To pomeni, da so neposredni mehanizmi oblasti in da imajo diskurzivne prakse pogosto tudi ideološke posledice. Lahko pomagajo pri krepitvi neenakih odnosov moči v družbi, v našem primeru pri marginaliziranju Afrike v svetovnem sistemu.

Z enačenjem diskurzov in moči Foucault torej implicira ideološke učinke le-teh, vendar pa ideologijo obravnava kot del diskurza in ne kot samostojen koncept, saj meni, da si z njim ni mogoče veliko pomagati. Večina sodobnih avtorjev temu oporeka in ideologijo obravnava ločeno od diskurza. Strinjajo se, da gre pri ideologiji podobno kot pri diskurzu za sistematične okvirje razmišljanja, ki so oblikovani družbeno, toda, kot povzema MacDonaldova (2003: 28), je razlika med njima v tem, da je pri diskurzu poudarek na komuniciranju teh okvirjev, pri ideologiji pa gre za abstraktnije načine mišljenja, ki so bolj empatično povezani z voljo do moči oziroma z željo po pridobivanju moči. Ideologije torej težijo k doseganju določenega učinka, »diskurz pa v sebi nosi latentne ideološke posledice, kjer je aktiviranje le-teh odvisno od specifičnih kontekstov in okoliščin«. Potemtakem se lahko le ideologije, ne pa tudi diskurze, povezuje z željo, da bo določen način razmišljanja v družbi sprejet kot edini pravi oziroma kot »Resnica«¹.

Ideologije delujejo s pomočjo različnih mehanizmov. Po Terryju Eagletonu (1991) delujejo prek združevanja, nepristne identifikacije, naturaliziranja, univerzaliziranja, racionaliziranja, včasih pa tudi zavajanja in samozavajanja. To pomeni, da ne uveljavljajo moči prek mehanizma prisile, temveč z apeliranjem na naše želje, fantazije in naše zaznavanje lastnih interesov. Antonio Gramsci (1974) je neprisilni mehanizem delovanja ideologije poimenoval hegemonija, ki pomeni obliko vladavine določenih idej, ideologij in ustanov. Meni namreč, da v vsaki družbi obstajajo določene institucije (mediji, vlada, akademija itd.), ki imajo moč in voljo propagirati ter uveljavljati točno določeno podobo nečesa. Pri tem se njihove ideologije pogosto naturalizirajo, postanejo torej del splošnega znanja. MacDonaldova ob tem zapiše, da ideologije v družbah, kjer dejansko dosežejo dominantno pozicijo, zaradi tega zelo težko prepoznavamo kot take, saj veljajo za nekaj samoumevnega. Posledica tega je, da določena kulturna prepričanja, vrednote in prakse v neki družbi postanejo prevladujoče, ostale pa zanemarjene ali izključene.

---

¹ »Resnico« z veliko začetnico je Merrill (1997: 113) opredelil kot vseobsegajočo, popolno oziroma transcendentalno resnico, ki je človeškemu bitju nedosegljiva.

V razpravah o diskurzih in reprezentaciji pogosto srečamo tudi fenomen stereotipiziranja, ki je skrajni postopek reprezentiranja. Do stereotipiziranja pride zaradi nagnjenosti vsakega posameznika k tipiziranju, s pomočjo česar poskuša osmisлити svet, v katerem živi, saj je le-ta poln »visoko kompliciranih in problematičnih družbenih odnosov« (Retief 2002: 193). Človek tipizira s pomočjo tipov oziroma družbeno skonstruiranih kategorij, v katere razvršča ljudi, predmete in dogodke. Kategorije so na primer razred, spol, narodnost, rasa in starost, kategorizira pa se tudi glede na vloge, ki jih igrajo posamezniki (oče, uslužbenec, podjetnik, novinar, šolar itd.), ter glede na osebnostni tip (vesel, ambiciozen, prijazen, nesramen itd.). Tip je tako splošno prepoznavna lastnost določene kategorije, ki je relativno odporna na spremembe (glej Dyer v Hall 1997: 257).

Stereotipiziranje je eden izmed načinov kategoriziranja družbenih skupin, zato so stereotipi posebne kategorije oziroma, kot se je izrazil Fowler (1991: 17), »družbeno skonstruirani umski predalčki, v katere projiciramo posamezne skupine ljudi«. Toda za razliko od tipov, gre pri stereotipih za duševne podobe, ki so v daljšem časovnem obdobju fiksne oziroma stalne (Day 1991) in povsem posplošene (Retief 2002). Stereotipi izpostavijo le nekaj najbolj tipičnih lastnosti stereotipizirane skupine, obenem pa zanemarijo vse ostale. Poleg kategorizacije vsebujejo tudi vrednotenje stereotipizirane skupine, ki je največkrat negativno. Toda stereotipizirana skupina ponavadi nima sredstev, s katerimi bi negativne ocene in občutja, ki ob tem nastanejo, zanikala (Branston in Stafford 1996). Zato so, kot je zapisal Lippmann (2001), stereotipi selektivne in etnocentristične sodbe o posameznih družbenih skupinah, ki konstruirajo nepopolno in pristransko reprezentacijo sveta. Ker pa je stereotipiziranje praktično neizogiben pojav, saj posameznik živi na majhnem koščku zemlje in le malo ljudi pozna zasebno, se večina psihologov strinja, da je treba stereotipiziranje sprejeti kot legitimen način učenja², a kljub vsemu, kot piše Hinchman (1999), le do določene stopnje: »Legitimnost lahko stereotipom priznamo le, če se do neke mere skladajo s podobo, ki jo imajo stereotipizirani o sebi. V tem primeru stereotipiziranje ni samo na sebi zlo, ampak je konstitutiven način, s pomočjo katerega se ljudje lažje znajdejo v svetovnem kaosu.«

---

² Teoretiki, ki preučujejo stereotipe in njihove učinke, se v grobem delijo na tiste, ki si prizadevajo za odstranitev stereotipov kot »sovražnih dejanj ene družbene skupine proti drugi«, in na tiste, ki poskušajo stereotipiziranje definirati kot nujen in »nevtралen kognitivni proces, ki deluje znotraj določenega konteksta in ki ga je mogoče, a ni nujno, izrabiiti v zle namene« (Hinchman 1999). V prvo skupino se uvršča večino sodobnih zgodovinarjev, antropologov in postkolonialnih piscev, v drugo pa psihologe.

2.2 MARGINALNOST AFRIKE V SVETOVNEM SISTEMU

Kritični pristop, ki sprejema opisane mehanizme reprezentiranja resničnosti in se ukvarja z vprašanjem, kako dobro ljudje iz zahodnih držav poznajo afriški kontinent in na kakšne načine ga dojemajo, zagovarja tezo, da trenutna reprezentacija Afrike na Zahodu odslikava neravnovesje moči med različnimi kontinenti in da je Afrika marginalizirana na vseh družbenih področjih. Med zagovorniki te ideje je Mezzana (2006), ki piše, da z upoštevanjem posplošene polarizacije Sever – Jug³, pri čemer zahodne države uvrščamo k Severu, afriške pa k Jugu, ugotovimo, da imajo severne državne institucije in multinacionalne korporacije, ki delujejo po načelu konkurenčnosti in dobička, v rokah večino simbolične in komunikacijske moči, le-to pa zavedno ali nezavedno uporabljajo in izkoriščajo v odnosu do »nemočnega« Juga. Tovrstno mišljenje vodi do teze, da v mednarodni sferi še vedno vladajo odnosi pod- in nadrejenosti ter da obstaja določena oblika kolonializma, ki se po svojem bistvu razlikuje od tradicionalnega, a še vedno deluje tako, da ustvarja stanje odvisnosti nekaterih držav od drugih. Gre za vprašnji neokolonializma in imperializma⁴, kjer je marginalizacija Afrike posledica trenutnih svetovnih družbenih, kulturnih, ekonomskih in političnih silnic delovanja.

Sodobne oblike kolonializma in imperializma, ki Afriko držijo v podrejenem položaju, naj bi izhajale iz kolonializma 19. in 20. stoletja, ko so se evropske države med seboj »prerivale« za afriška ozemlja⁵. Dolgoletni kolonialni posegi so tedaj močno, a na različnih področjih različno in v različnem obsegu, vplivali na politično, kulturno in ekonomsko življenje afriških skupnosti (Hebbar 1998). Danes naj bi se odnosi pod- in nadrejenosti nadaljevali predvsem zaradi padca

---

³ Polarizacije sveta na Vzhod – Zahod, Orient – Okcident, Sever – Jug, razvite – nerazvite države itn. so proizvod zahodnih vednosti in so vprašljive, saj preveč posplošujejo resničnost. Številni analitiki opozarjajo, da gre pri takšnem kategoriziranju, kamor sodita tudi besedni zvezi »tretji svet« in afriška celina, za »tendenco homogeniziranja« območij, ljudi in kultur, ki so v resnici izjemno raznoliki. Toda pri obravnavanju družboslovnih tematik, kakršna je naša, so takšne kategorije zaenkrat nujne, saj, kot je ugotovil Young (1995: 79), brez tovrstnih posplošitev preučevalec »ne bi mogel vzpostaviti objekta svoje analize«. Ne obstaja torej nobena druga metoda, s katero bi lahko reprezentacijo afriških držav umestili v določen kontekst. S tem se strinja tudi Said (1981: 4), ki pravi, da so »etikete, s katerimi se označuje zelo velike in kompleksne realnosti, vedno že vnaprej nejasne in nerazločne, a se jim ne moremo izogniti«, saj muslimani govorijo o muslimanih, kristjani o krščanstvu in zahodnjaki o Zahodu. Po njegovem mnenju je bolje, kot da se jim poskušamo izogniti, to, da priznamo njihov obstoj in dejstvo, da so integralni del kulturne zgodovine. Pri tem pa se moramo zavedati, da ne gre za objektivne znanstvene, temveč ideološke kategorije, ki so nabite s čustvi. Poleg tega so močno zakoreninjene v zavestno in podzavestno mišljenje ljudi, zaradi česar so tudi tako trdovratne in »so se vedno znova sposobne prilagajati novim dogodkom in okoliščinam«.

⁴ S pojmom imperializem označujemo prakse, teorijo in vedénje vladajočega centra, ki nadzoruje neko oddaljeno ozemlje. Kolonializem, ki je skoraj vedno posledica imperializma, pa pomeni vojaško zasedbo, namešcanje institucij in gradnjo naselbin na tem območju (glej Said 1993: 8).

⁵ Obdobju v 19. stoletju, ko se je začela množična kolonizacija afriškega kontinenta, pravimo »prerivanje za Afriko« (»Scramble for Africa«). Šlo je za obdobje, ko so kolonialne velesile, kot so Velika Britanija, Francija in Belgija, afriško celino zasogle z vojaško silo in jo razdelile glede na lastne interese. Zarisale so umetne meje, ki pred njihovim prihodom niso obstajale, in s tem med seboj ločile nekatere enake ali pa prisilno združile nekatere med seboj različne kulturne tradicije. Regije, bogate s surovinami in kamninami, so se po evropskih modelih začele hitro razvijati, ostala področja pa so stagnirala. V urbanih naseljih so se uveljavljale evropske kulturne in politične tradicije, medtem ko so se na podeželju ohranjale pristne afriške kulture. Urbano in ruralno področje sta bili tako praktično dve različni državi znotraj ene (Shivji 2005).

socializma in vzpona ameriškega imperija po koncu hladne vojne, ko so zahodne države, ki so bile že v preteklosti mogočne imperialne sile, vnovič doživele zmago; potrdile so univerzalnost, pravilnost in naravnost svojih ideoloških pogledov, ki med drugim zajemajo kapitalizem, neoliberalizem, demokracijo in globalizacijo (Shivji 2005). Neoliberalizem, katerega poglobitve značilnosti so po Akindelu, Gidadu in Olaopi (1997) prizadevanja za svobodni trg, privatizacijo in liberalizacijo, je tako postal poglobitvena svetovna politika. Shivji in mnogi drugi avtorji ga v tem kontekstu enačijo z globalizacijo, za katero trdijo, da je sodobna faza razvoja svetovnega kapitalizma. Po MacEwanovem (1990) mnenju pa je neoliberalizem kar sinonim za širjenje kapitalizma, ki izvaja obliko strukturnega nasilja, »saj si prizadeva reorganizirati družbe, katerih logika je drugačna od njegove« (Jones 2005: 57)⁶. V tem kontekstu Rupert (2005) govori o kapitalističnem imperializmu, ki poskuša v svetovni trg na silo integrirati nova področja – med njimi tudi Afriko – pri tem pa uničuje vse nekapitalistične načine in procese ter v imenu dobička oblikuje mehanizme, ki mu omogočajo lahek dostop do tujih virov gospodarske rasti. V okviru ideologije neoliberalizma ima tako afriški kontinent le dve možnosti: da se integrira v globalni kapitalistični sistem ali pa ostane marginaliziran. Toda privolitev v prvo opcijo, ki je po neoliberalni logiki zanjo rešitev, bi pomenila integracijo v svetovni sistem brez nujno potrebne ekonomske, družbene in politične transformacije.

Odnosi pod- in nadrejenosti se med Zahodom in Afriko nadaljujejo tudi v okviru neokolonializma. Gre za pojem, s katerim označujemo eno od manifestacij še naprej trajajočega imperializma zahodnoevropskih držav, ki so se jim po koncu hladne vojne pridružile ZDA. Težava je v tem, da gre za ohlapen in širok koncept, ki nima celovite definicije⁷. Teoretiki, kot so Robert Young, Bill Ashcroft, Gareth Griffiths, Helen Tiffin in Leong Yew, se strinjajo, da ga je uvedel prvi ganski predsednik Kwame Nkrumah leta 1965, »ko se je začel zavedati, da je bila pridobitev neodvisnosti in suverenosti nekaterih afriških

---

⁶ Znotraj koncepta globalizacije se srečamo s protislovjem, saj je po Akindelu, Gidadu in Olaopi (1997) homogenizacija svetovnega političnega, kulturnega in ekonomskega življenja oziroma homogenizacija idej, kultur, vrednot in načinov življenj eden izmed poglobitvenih ciljev globalizacije. V nasprotju s tem ciljem pa, kot meni Jones (2005: 56), globalizacija proizvaja neskončno raznolike in neenake okoliščine, zaradi česar prihaja do različnih uporov in protiglobalizacijskih gibanj; teh je največ v tretjem svetu, kjer globalizacija pomeni »proces prilagajanja zahtevam globalnega kapitala, ki se jim vsiljuje od zunaj in ki ni inherenten njihovim življenjskim standardom«.

⁷ Ker gre za ohlapen pojem, ga različni avtorji obravnavajo v različnih kontekstih. Young (2001) ga med drugim postavi v kontekst teorije odvisnosti, pri čemer pride do spoznanja, da gre za začarani krog, kjer se poskušajo razviti zahodni centri še bolj razvijati, obrobna območja oziroma periferija, kamor sodi Afrika, pa prek mehanizmov tržnega izkoriščanja postajajo še bolj nerazviti. Toda, kot ugotavlja avtor, razumevanje koncepta neokolonializma ni preprosto in enoumno, saj gre za izjemno zapleteno stanje, ki potrebuje ogromno premisleka in raziskav. V zadnjem času smo bili namreč priča hitremu tehnološkemu napredku nekaterih azijskih držav, ki jim je uspelo preseči odvisnost od razvitejših, in prav zato so mnogi kritiki mnenja, da koncepta razvoja ni več mogoče obravnavati le v okviru kapitalistične ekonomije in njenega pojmovanja gospodarskega napredka, temveč je treba v analizo vključiti tudi kulturno, spolno, rasno, družbeno in politično dimenzijo (Yew 1997).

držav le simbolična in da pravzaprav na noben način ni spremenila odnosa med kolonialno velesilo in nekdanjo kolonijo« (Yew 1997).

»Neokolonializem je najhujša oblika imperializma. Za tiste, ki ga prakticirajo, pomeni posedovanje moči brez odgovornosti, za tiste, ki ga morajo trpeti, pa izkoriščanje brez možnosti kompenzacije. V koloniji so tisti, ki so služili tuji velesili, lahko pričakovali, da jih bo kolonizator varoval in ščitil pred morebitnim napadom sovražnikov, v neokolonialnem stanju pa na to ne morejo računati« (Nkrumah 1965: XI).

Ključni problem pri neokoloniziranju Afrike je trenutna ekonomska odvisnost nekdanjih kolonij od prejšnjih gospodaric, ZDA, Svetovne banke, Mednarodnega denarnega sklada ter drugih mednarodnih monetarnih organizacij, ki delujejo po kapitalistični logiki, saj le-ta nadaljuje in celo povečuje trenutno asimetrijo svetovnih moči. Zagovorniki kritičnega pristopa se tako strinjajo, da trenutno stanje v svetovnem sistemu ne more delovati v prid Afriki, saj je širjenje kapitalizma le nov način marginaliziranja in kolonizacije te celine. Zato po njihovo povzdigovanje globalizacije na pozicijo absolutne resnice, ki nima nobene kredibilne alternative, za Afriko pomeni katastrofo. Tudi številni afriški intelektualci so si bolj ali manj enotni, da zahodni liberalnodemokratski model ni prava rešitev zanje, zato obstaja veliko idej, kako Afriko osvoboditi vsestranske odvisnosti od razvitih držav. Ena najbolj odmevnih je zahteva po panafriški združitvi, na katero je namigoval že Nkrumah. Gre za načrt, ki naj bi pripomogel k temu, da bi se Afrika, združena v enotno politično in ekonomsko unijo, lažje upirala silnicam kapitalizma in globalizacije. Druga odmevna ideja je regionalna ekonomska integracija posameznih delov Afrike, kjer bi bile afriške države sicer medsebojno odvisne, vendar bi si z leti pridobile večjo neodvisnost od razvitih držav.

2.3 DEJAVNIKI PRI OBLIKOVANJU PODOBE AFRIKE

Na Zahodu se je v miselnosti ljudi zakoreninila določena podoba afriške celine, v kateri se odlikava tudi opisano stanje Afrike v globalnem sistemu. K izoblikovanju te podobe so pripomogli različni zgodovinski in družbeni dejavniki. Med sodobnimi raziskovalci jih večina meni, da je predvsem proizvod zgodovinskih dejavnikov, ki izvirajo iz obdobja evropske razsvetljenske miselnosti in kolonializma, ko je zahodna znanost na podlagi razvojne teorije začela uveljavljati in univerzalizirati koncepte razuma, racionalnosti, razvoja, napredka in modernizacije. Zagovornike te teze uvrščamo med postkolonialne teoretike, ki delujejo v

okviru postkolonialne teorije. Kaj natančno zajamemo s pojmom postkolonialna teorija, je težko določiti, saj nima ene koherentne definicije. Bistvo pa je, da njeni teoretiki privzemajo Foucaultov pojem diskurza, po katerem je vsaka znanost o svetu diskurzivno skonstruirana in ne more, četudi si za to prizadeva, odpraviti svoje notranje povezave s sklopom družbenih praks in diskurzov (Dolar v Foucault 1991: XV)⁸. S tovrstnim pojmovanjem znanosti si postkolonialisti pomagajo pri preučevanju načinov, s katerimi zahodna znanost podpira in opravičuje imperialno avtoriteto (Marchand 2005). Problematizirajo kolonialne diskurze in zahodne humanistične metanaracije⁹, pri čemer na kolonializem gledajo kot na motiviran politični in zgodovinski dejavnik (DeHay 2006). Obenem se strinjajo, da so zahodne družboslovne študije nekritično sprejele pogled na kolonialne velesile.

Finnström (1997) piše, da začetki te teorije segajo v dela Frantza Fanona, ki je v knjigi *Black Skin, White Masks* zapisal, da »kolonializem ni nič drugačen od drugih oblik rasizma, saj gre tudi pri njem za delovanje proti človeku« (Fanon 1967: 88). Iz te in drugih njegovih ugotovitev izhajajo Edward W. Said, Homi K. Bhabha in Gayatri Chakravorty Spivak, ki sodijo med pomembnejše postkolonialne teoretike. Strinjajo se, da jezik, s katerim se je in se še vedno analizira kolonializem, ni transparenten, ahistoričen in objektivni, ampak je del kolonialnega diskurza samega. Prvi je analizo spodbudil Said s knjigo *Orientalizem*, ki je izšla leta 1978, prevod v slovenščino pa smo dobili leta 1996. V okviru pojmovanja diskurza kot koncepta, znotraj katerega je znanost neločljivo vpletena v odnose oblasti in se uporablja za posreden nadzor družbenih praks, je dokazoval, da sta jezik in zahodna znanost o tujih kulturah tesno povezana s kolonializmom. Po njegovo so zahodni družboslovci v okviru orientalizma, ki ga opredeljuje kot zahodnjaški znanstveni diskurz¹⁰, skonstruirali vseobsegajočo reprezentacijo in splošno znanje o drugih, neevropskih kulturah ter področjih (Young 2001). To splošno znanje pa je bilo kasneje del procesa, s katerim so evropski osvajalci dosegli legitimnost kolonializma.

Reprezentacije »drugih« po postkolonialni teoriji izvirajo iz evrocentričnega pogleda na svet, za katerega je značilno univerzaliziranje razsvetljske miselnosti. Ključen pri tem je pojem

---

⁸ Opomniti je treba, da kritiki Foucaulta opozarjajo na odsotnost analize naravoslovnih ved. Pojem epistemološkega preloma je namreč nastal ravno v naravoslovju in tam pokazal svojo produktivnost. »Ali nemara za naravoslovne vede velja, da so se uspele odlepiti od tehnik discipliniranja in oblasti, družbene vede pa nujno ostanejo obložene s pogoji svojega nastanka?« (Dolar v Foucault 1991: XV).

⁹ Metanaracije so »totalizirajoče kulturno-narativne sheme, ki urejajo in pojasnjujejo vednost ter izkušnje o nečem« (Stephens 1998: 6).

¹⁰ Orientalizem kot zahodnjaška oblika vednosti je po Saidu (1996: 25) kulturno in politično dejstvo ter »določena volja ali namera razumeti, včasih pa nadzorovati, manipulirati ali celo inkorporirati nekaj, kar je manifestno drugačen (alternativen ali nov) svet; je predvsem diskurz, ki je sproduciran in obstaja v neizenačeni izmenjavi z različnimi vrstami moči«.

»drugačnosti«. Osnovan je na ideji maniheizma, znotraj katere je svet razdeljen na med seboj izključujoča si nasprotja (Lye 1997). Na tej ideji pa temelji ena najbolj vplivnih evropskih filozofskih teorij, Heglov historicizem, ki kot tak predstavlja ključni problem evrocentričnega pogleda na svet. Zaradi togih binarnih nasprotij in kulturnih praks razvijanja posplošitev se namreč svet deli na razne kategorije (jezik, rasa, barva kože ...) in na posplošena nasprotja (Sever – Jug, civiliziran – primitiven, razvit – nerazvit, moderen – tradicionalen ...), znotraj katerih se nahajajo reprezentacije »drugih« ali »drugačnih«, te pa niso nikoli ideološko ali kognitivno nevtralne, temveč predstavljajo vrednostne interpretacije, kjer je prisoten tudi politični motiv (glej Said 1996: 283). Kot takšne oziroma kot znanost, povezana z močjo, so v preteklosti lahko delovale v prid evropskemu kolonializmu, danes pa delujejo v prid opravičevanju širjenja kapitalizma.

Kot piše MacDonaldova, se je jasna povezava med močjo in znanostjo vzpostavila v obdobju razsvetljenstva v 18. stoletju, ko se je vednost obravnavala kot nekaj dokazljivega in racionalno dostopnega. Telo vednosti je obstajalo neodvisno od mehanizmov komuniciranja, tisti, ki je posedoval znanje, pa je posedoval tudi moč. To spoznanje lahko dopolnimo s Foucaultovo (1991: 71) mislijo, da se je v tem obdobju izoblikoval tudi lik univerzalnega intelektualca, ko je »učenjaki začel posegati v sočasne politične boje v imenu lokalne znanstvene resnice«. Glavni proizvodi evropske razsvetljenske znanosti so bili koncepti, kot so evolucija, razum, racionalnost, modernost, civilna družba, človekove pravice, liberalizem, demokracija, razvoj, napredek in modernizacija. Bhabha (2001: 48) navaja, da naš um tovrstne koncepte dojema kot naravne, samoumevne in univerzalne, čeprav gre v resnici za vrednostne pojme, ki so obremenjeni z evropsko zgodovino in so pogosto zelo zapleteni, če ne celo protislovni¹¹. Z navedenim se strinja tudi Chakrabarty (2000: 3–4), ki dodaja, da ti koncepti, kljub temu da gre za ideološko nabite pojme, sprožajo neizogibno univerzalno in sekularno vizijo človeštva.

Med naštetimi univerzaliziranimi razsvetlenskimi proizvodi naši tematiki največji problem predstavljajo koncepti razvoja, modernizacije in napredka¹² ter razsvetlensko prepričanje, da razum in izobrazba zagotavljata družbeni napredek. Pravzaprav so vsi delni proizvod Darwinove evolucijske teorije in iz nje izhajajoče razvojne teorije 19. stoletja, kjer so

---

¹¹ Primer dvoumnosti razsvetljenskega pojma je liberalizem, ki je na Zahodu veljal za projekt uveljavljanja enakopravnosti med ljudmi, v kolonialnem svetu pa je služil za opravičevanje misije »civiliziranja drugega«, čeprav je s tem pokopal svoja načela neodvisnosti, svobode in strpnosti (Bhabha 2001: 48–49).

¹² Gramsci (1974) je napredek videl kot odvisen od določene miselnosti, ki so jo oblikovali zgodovinsko določeni kulturni dejavniki. Zanj je bil napredek del demokratske ideologije, ki je politično služil temu, da so se izoblikovale moderne ustavne države.

pomembno vlogo igrale faze razvoja. Prva stopnja razvoja se je povezovala z naravo, barbarstvom, lovstvom in nabiralništvom, zadnja pa z industrializacijo, urbanizacijo, visoko tehnologijo in civiliziranostjo. Znotraj tovrstnega pojmovanja se je pojavila ideja, da je evropska kultura v primerjavi z neevropskimi nadrejena, saj je prej kot ostale kulture dosegla višjo stopnjo razvoja¹³. Takšno pojmovanje Chakrabarty (2000: 249) označi za neprimerno, saj bo »v okviru historicizma kmet vedno deloval kot ostanek nekega preteklega časa, čeprav vemo, da spada v isto sedanost kot moderni državljani«. Dodaja, da je zato zdaj čas, da o zgodovini prenehamo razmišljati kot o razvojnem procesu. Namreč: če pri razvojni teoriji upoštevamo dihotomijo moderno – tradicionalno, vse družbene spremembe v nezahodnih kulturah postanejo le zakasnele ponovitve razvijanja evropske nacionalne države 19. stoletja. Evropa nastopi kot norma in pravzor za ves svet, modernizacija pa predstavlja globalno silo, ki bo izkoreninila nepotrebno tradicionalno (Finnström 1997). Do takšnega razumevanja je prišlo, ker je modernistični ideal napredka za osnovo postavil razum, ki se po razsvetljski miselnosti bori z vraževerjem in nadzira naravo. Posledica je bilo proizvodnje številnih antropoloških in političnih naracij, kjer se je domorodno prebivalstvo koloniziranih držav označevalo za »naravno« in »necivilizirano«. Te naracije so še posebno dobro služile mogočnim evropskim vladarjem, ki so svojo nasilno dejavnost na tujih ozemljih lahko legitimizirali pod pretvezo dobronamernega civiliziranja: »Oblikovati civilizirano skupnost je bil cilj zahodnih sil, ki naj bi deloval v dobro barbarskih dežel« (Bhattacharji 2004).

Chakrabarty na podobo Evrope, ki naj bi narekovala način in hitrost razvoja, odgovarja z idejo, da gre le za mitično podobo, ki pa je izjemno problematična, saj je vgrajena v samo jedro družbenih ved. Said (1996) podobno meni, da razsvetljska miselnost predstavlja zgolj eno stran akademskih razprav, a je ni mogoče kar tako odpraviti, saj njeni termini veljajo za skoraj nesporne¹⁴. Sodobni kapitalizem lahko tako brez težav deluje kot globalna sila, čeprav dejansko izvira iz Evrope, tretji svet pa zaradi ideala modernosti spada v področje razvojne perspektive, ki bi ga bilo treba modernizirati že pred desetletji (Said 1981, 1993). Poleg tega se na podlagi univerzaliziranja idej neoliberalizma in globalizacije, ki so prav tako utemeljene na konceptih razsvetljske miselnosti, nekdanje delitve na kolonizatorje in kolonizirane še naprej

---

¹³ »Struktura globalnega zgodovinskega časa 'najprej v Evropi in šele nato drugje' je proizvod historicizma, ki je za merilo kulturne distance, ki naj bi obstajala med Zahodom in Nezahodom, postavil zgodovinski čas« (Chakrabarty 2000: 7).

¹⁴ Med kritiki univerzaliziranja razsvetljske miselnosti je tudi Jean-François Lyotard (2002), ki je svojo kritiko utemeljil v odnosu do metanaracij oziroma »vseobsegajočih zgodb« o napredku, industrijskem in družbenem razvoju, svobodi ter individualnosti. Po njegovo so metanaracije ustvarile navidezen vtis reda v zahodni miselnosti in si pridobile značilnost univerzalne resničnosti, čeprav dejansko prikrivajo zakonitosti heterogenosti in kaosa, ki vladajo svetu. Zato so zanj le zgodbe, ki se jih pripoveduje, da bi se legitimiziralo nekatere različice »Resnice«.

pojavnjajo v odnosih Sever – Jug, kjer prihaja do različnih oblik uporov, sovražnosti ter retoričnih in ideoloških bitk. Zakoreninjeno ostaja tudi predvidevanje, da je bil imperialni poseg v nekoč kolonizirane dežele boljši del njihove zgodovine, saj naj bi jim pomagal na poti do civiliziranja. Obenem se potrjuje tudi poenostavljena trditev, da je bil kolonializem v nekdanjih velesilah le postranska, za njihovo kulturo in razvoj manj pomembna dejavnost. S tem se ne strinjata Deleuze in Guattari, ki zatrjujeta, da je kolonializem integralni del evropske civilizacije¹⁵. Ker je kapitalizmu inherentna funkcija, da poskuša po svoji meri preoblikovati vse nekapitalistične institucije in kulture, so postopki kolonializma, dekulturacije in akulturacije, prek katerih se uniči in nato na novo vzpostavi fizični in kulturni prostor nekapitalističnega sveta, sestavni deli zahodnega kapitalizma (Young 2001: 83). V sodobnosti se zdijo ti postopki neprisilnimi, ker delujejo prek ideoloških mehanizmov v okviru globalizacije.

Na podlagi obravnavanih spoznanj postkolonialisti zaključijo, da v resnici ne proces globalizacije ne modernizacija nista odraz teleološke evolucije. To med drugim dokazuje tudi dejstvo, da diferenciranost in lokalnost ostajajo bistvene značilnosti sodobnega sveta, čeprav si globalizacija prizadeva odstraniti kulturne raznolikosti. Dihotomija moderno – tradicionalno tako ni le napačna poenostavitev, ampak tudi popačena reprezentacija, znotraj katere so tradicionalne nezahodne družbe slabša stran antiteze modernim zahodnim družbam (Tomlinson 2004).

2.4 DISKURZI, STEREOTIPI IN KOGNITIVNE STRUKTURE O AFRIKI

»Kadar pomislimo na Afriko, se nam v glavi zarišejo podobe lakote, revščine, epidemij bolezni in vojn. AIDS, plemenski spopadi in kaos so ključni asociativni termini, ki ostajajo zakoreninjene v naših mislih« (Wallace 2005).

Po mnenju akademikov postkolonialne teorije so h konstrukciji zahodne podobe Afrike največ pripomogli nekdanji evropski mornarji, raziskovalci, misijonarji, vladarji, popotniki ter družboslovci, ki so delali za tako imenovane kolonialno-raziskovalne centre. Delovali so pod

---

¹⁵ To poskušata dokazati z alternativnim obravnavanjem koncepta Ojdipovega kompleksa, ki sta si ga sposodila od Sigmunda Freuda. Po njunem Ojdipov kompleks v posamezniku oblikuje strukturo upoštevanja avtoritete in zatiranje, pri čemer ta struktura ne deluje le znotraj družine, temveč na ravni celotne kapitalistične družbe. Avtorja Ojdipovega kompleksa tako ne obravnavata kot normalne oblike razvoja človeka, ampak kot primarno orodje za ideološko represijo v kapitalistični družbi (Young 2001: 81).

vplivom razvojne teorije, glavni rezultati njihovega dela pa so bili diskurzi o Afriki oziroma, kot se je izrazila Bežjakova (2006), »afrikanistični diskurz«. Diskurze o Afriki so najbrž nezavedno izoblikovali na podlagi reprezentacij »drugačnih«, ki so, kot pišeta Ako in Fondo (2003), pripeljale do procesov afrikaniziranja domorodcev, in na podlagi teorije faz razvoja, ki je po mnenju postkolonialnih piscev v odnosu do Afrike rasistična. Prav z upoštevanjem te teorije se je namreč oblike afriških vladavin označilo za plemenske ter s tem za necivilizirane, Afričani pa so postali bolj primitivna rasa in nižja človeška vrsta, kot je Evropejec. Tesno povezanost teorije rasne neenakosti in razvojne teorije je prepoznal že Fanon¹⁶, ki je menil, da je bila afriška celina za Evropejce le leglo praznovernih in fanatičnih divjakov. Misija »civiliziranja,« s katero naj bi primitivne Afričane rešili ujetosti v zaostalosti, pa je postala primarno orodje opravičevanja zaslužnjevanja in nadvlade.

S sodobnega stališča je težava predvsem v tem, da se je tovrstno zahodnjaško pojmovanje – zaradi svoje razširjenosti in dejstva, da je v okviru razsvetljenske miselnosti, ki je s pomočjo hegemonije dosegla status univerzalnega, delovalo kot edino pravilno – v preteklosti ustalilo in zakoreninilo v zavesti prebivalcev razvitejših držav¹⁷. Razmišljanje o celini so venomer krojili opisani diskurzi, zato so se izoblikovale bolj ali manj nespremenljive stereotipne reprezentacije, v okviru katerih se je poudarjalo točno tisto, kar je bilo v Afriki in na njenih prebivalcih »drugačnega«. Okoli »drugačnega« pa so se zbirala negativna občutja. Še bolj problematično je dejstvo, da se stereotipne reprezentacije na široko reproducirajo tudi v sodobnosti. Še vedno so na voljo v etnografskih muzejih, knjigah, romanih, filmih, fotografijah itn. Prek njih se utrjuje stereotipno dožemanje situacij, o katerih vemo zelo malo (Hawk 1992). Toda ti viri niso edini, ki skrbijo za nadaljnje širjenje zahodne podobe Afrike. Med glavne akterje po Mezzani (2006) sodijo še pripadniki različnih mednarodnih organizacij, tako vladnih kot nevladnih¹⁸, podjetniki, poslovneži, zgodovinarji in mediji.

---

¹⁶ O rasističnih težnjah zahodnjaške vednosti je Fanon v svojih delih govoril zelo odkrito. Med drugim je na primer zapisal: »Na Afriko se gleda kot na neko brutalno, necivilizirano, divje področje. /.../ Tovrstni rasizem zahodne buržoazije je rasizem preziranja in podcenjevanja drugačnih. Ideologija tega meščanstva, ki se sicer ponaša z načelom enakosti med ljudmi, pa vedno znova najde načine, s katerimi opraviči svoje mišljenje. Rasizem do Afričanov je opravičila z idejo, da jim bo pomagala pri humaniziranju, ki ga je nato izvajala po načelih svojega humanizma« (1973: 93–94).

¹⁷ Kot pišejo Woodhall, Davis in Sahin (v Mezzana 2006), zahodnjaki »telo vednosti o Afriki« v večji ali manjši meri ponotranjijo v procesu socializacije, kjer postane del posameznikovega semantičnega spomina. Kadar se Afrika omeni, se to »telo vednosti« avtomatično priključuje v spomin, posameznik pa ga nato uporabi kot resnično in primerno interpretativno bližnjico, s pomočjo katere razume afriško dogajanje.

¹⁸ Vloga mednarodnih organizacij je pomembna predvsem zato, ker – večinoma zaradi cilja pomagati revnim in lačnim – s poudarjanjem lakot, suš, epidemij bolezni in drugih negativnih dejavnikov Afriko portretirajo kot nesposobno, da bi se sama rešila iz krize. Afriško prebivalstvo prikazujejo kot nemočne pasivne opazovalce, ki čakajo na »zunanjo pomoč«, s čimer poskušajo na Zahodu vzbuditi sočustvanje in pospešiti delovanje mehanizmov pomoči, hkrati pa s tem nadalje krepijo stereotipne podobe (Mezzana 2006).

Našteti viri ter družbeni akterji in institucije Afriko največkrat prikazujejo kot homogeno in ahistorično celino, kjer vladajo naravne katastrofe (predvsem poplave in suše), epidemije nevarnih bolezni, revščina, lakota, družbeni konflikti, korupcija, poboji, vojne ter brutalni in nasilni obračuni. Po drugi strani pa se Afrika predstavlja tudi kot eksotična celina s čudovitimi divjinami, kamor odpotujejo drzni posamezniki, ki si želijo dogodivščin. Janzen (2004) piše, da se vsi ti elementi prepletajo z blede, a romantično podobo oddaljenega drugega, v okviru česar se Afriko že v osnovi dojema kot drugačno od zahodnih družb. Drugačni pa so tudi njihovi prebivalci; imajo drugačno barvo kože, drugačno anatomijo telesa ter drugačne tradicije, običaje in navade. Najpogostejši stereotipi o mentaliteti Afričanov so, da so primitivni, iracionalni, vraževerni, leni ter nesposobni, da bi kar koli naredili iz sebe, njihova glavna skrb pa naj bi bila, kako preživeti do naslednjega dne. »Ko takšen stereotip umestimo v zahodna koncepta znanosti in profesionalizacije, je rezultat podoba posameznikov, ki imajo slabe kognitivne in operativne sposobnosti ter so odvisni od zunanje pomoči« (Mezzana 2006). Na politični ravni je po Malobi (1992) najbolj razširjen stereotip o anarhičnih plemenskih ureditvah, kjer ljudje, namesto da bi jih vodile nacionalne težnje in druge politične vrednote, značilne za zahodne države, delujejo na podlagi neracionalnih verskih vzgibov. Sicer pa so zakoreninjeni tudi stereotipi o despotizmu in korupciji, na podlagi katerih zahodni politiki brez težav zaključijo, da bo Afrika ostala v krizi, dokler se njene države ne bodo dokončno demokratizirale.

Z učinki opisane podobe afriškega prebivalstva, ki so jo pri APIC-u (1997) poimenovali rasni stereotip, se je veliko ukvarjal Achebe, ki je, tako kot Said pri Orientu, raziskoval »orientalistični« odnos med evropsko kulturo in afriško »resničnostjo«. Ponazoril ga je s primerom študenta, ki je bil navdušen nad tem, da je med njegovim predavanjem spoznal navade in vraževerja nekega afriškega »plemena«. Ob tem je zapisal, da se študent očitno ni zavedal, da je tudi življenje ljudi v New Yorku polno čudnih navad in vraževerij. »Razlog za to nezavedanje ni zgolj v mladosti, neizkušenosti in pomanjkanju znanja, ampak v želji, lahko bi rekli celo potrebi zahodne psihologije, da Afriko v Evropi predstavi kot poraz, neuspeh, kot prostor negacij in nepomembnosti. S pomočjo tega namreč potrjuje veličino evropske duhovnosti in miselnosti« (Achebe 2001: 209). Avtor meni, da je vzrok za potrebo po potrjevanju evropske veličine¹⁹ v tem, da Zahod trpi za globoko tesnobo, ki jo povzroča

---

¹⁹ Said (1993: 34) in Achebe (2001: 211) kot najbolj slikovit primer dokazovanja evropske veličine in univerzalnosti njenih idej navajata roman Josepha Conrada z naslovom *Srce teme* (*Heart of Darkness*). V njem je po Achebeju Afrika prikazana kot antiteza Evropi oziroma kot »nasprotje civilizacije, kot prostor, kjer namesto inteligence, racionalnosti in prefinjenosti vlada zverinstvo, surovost in barbarstvo«. Said pa piše, da je Conrad kot tipični zahodnjaški učenjak, ujet v koncepte

negotovost v lastno civilizacijo. Drugi možen vzrok je, kot se je izrazil Bahl (2000), da se Zahod boji, da bo Jug nekoč prevladal nad Severom, zato se neprestano primerja z Afriko, od katere je po svojem prepričanju boljši in naprednejši. Toda s podobami primitivnosti in zaostalosti Afričane oropa človeškosti, poleg tega jim vsiljuje tudi idejo, da morajo, da bi si zagotovili napredek, slediti zahodnim metodam razvoja (Asante 2003). Z neprestanim prikazovanjem katastrofalnih življenjskih razmer na celini pa neposredno poskuša dokazati tudi pravilnost razmišljanja, da osamosvojitve afriških držav zanje ni bila pozitiven mejnik, saj naj bi se vrsta neuspehov na celini pričela takoj, ko so jim evropski osvajalci vrnili oblast (The Department of Journalism and Media Studies 2000).

Eden izmed najbolj problematičnih učinkov stereotipnih reprezentacij Afrike je navidezna homogenost oziroma nediferenciranost kontinenta. Kot so zapisali pri APIC-u, so kolonialni osvajalci idejo plemenskosti z namenom, da bi opravičili svoja dejanja nasilnega zavzemanja tujih ozemelj, nekritično in brezobzirno posplošili na celotno celino, že Fanon (1973: 125) pa je zatrjeval, da se je »podoba mračnjaštva«, ki naj bi vladala v Afriki pred prihodom Evropejcev, s pomočjo kolonialistov prenesla na celotno celino. Danes v tem kontekstu govorimo o konstrukt, znotraj katerega je Afrika predstavljen kot homogena celina brez raznolikosti, s stalno zgodovino. Celina se reducira na enotno področje z enotnim prebivalstvom, pri čemer gre za popolno izgubo diferenciranosti. Kot navaja Janzen (2004), se vsi negativni stereotipi, ki smo jih našli, posplošijo na vsak kotiček celine, čeprav lahko konstrukt o nediferenciranosti ovržemo že z nekaj preprostimi dejstvi, kot so, da je v Afriki približno 60 suverenih držav in da le v nekaterih divja vojna, da tudi v Afriki obstaja velik razkorak med bogatimi in revnimi ter da poleg ruralnih naletimo tudi na moderna urbana področja.

2.5 AFRIKA V ZAHODNIH MNOŽIČNIH MEDIJAH

Večina postkolonialnih avtorjev meni, da imajo pri sodobnem utrjevanju stereotipov glavno vlogo mediji. Retief (2002) na primer pravi, da različni mediji vzdržujejo stereotipe, ki v družbi obstajajo že od prej, Said (1993: 40) pa piše, da se »evropska razsvetljenska miselnost reproducira v kričečih novinarskih razpravah o dekolonizaciji, kjer se beseda imperializem kar naprej ponavlja, in sicer v kontekstu: ste, kar ste, zaradi nas; ko smo zapustili vaše

---

razsvetljenske miselnosti in ideologije, afriške domorodce videl kot nesposobne, da bi živeli neodvisno, zaradi tega pa se mu je zdelo »evropsko skrbništvo in vodenje le-teh samo po sebi umevno«.

ozemlje, ste se vrnil v žalostno stanje, v kakršnem ste bili, ko smo prispeli«. Wallace (2005) pa celo zatrjuje, da medijsko oblikovanje in uporabljanje kategorij, kot sta primitiven in moderen, v osnovi zagotovi koncepte, znotraj katerih javnost dojema afriško dogajanje.

Medije se kot primarno orodje reproduciranja stereotipne podobe Afrike izpostavlja zato, ker igrajo pomembno vlogo v življenju večine posameznikov. Said (1981) piše, da življenje Američanov in Evropejcev ter njihovo dožemanje različnih konceptov v veliki meri oblikujejo različni mediji, ki so v zadnjih letih postali množično koncentrirani²⁰. Prav velika koncentracija medijev pa ima po Saidu moč, da konstruira skupno družbeno jedro interpretacij o tujih kulturah, ki jih množično opisuje s stališča lastnih vrednot, norm in prepričanj. Do tega ne prihaja samo v interpretacijah, ki so kot take tudi prepoznane, temveč tudi v informativnih vsebinah. Te se v novinarstvu kažejo kot objektivne oziroma nepristranske, čeprav so teoretiki v okviru študij medijske konstrukcije realnosti²¹ ugotovili, da sta popolna objektivnost in golo nizanje dejstev novinarju nedosegljiva. Fiske (1987) proces, v katerem novinarji dogodke neopazno in nenamerno umestijo v dominantni vrednotni sistem, brez da bi le-ti izgubili avtentičnost, imenuje ukleščanje. Interpretacija dogodka ostane skrita, saj se tisto, kar je bilo interpretirano, predstavi kot objektivno. Barthes (1973: 290) zato piše, da je objektivnost »neavtorizirani glas buržoazije«, Fanon (1973: 29) pa v primerih, ko zahodni novinarji poročajo o dogajanju v Afriki, pojem objektivnosti označi za škodljiv: »Če se novinarjem kdaj pa kdaj v obraz pove, da poročajo le z zahodnega vidika, oni mirno odgovarjajo, da so objektivni.« V resnici pa gre za poročila, ki so daleč od objektivnosti, in sicer zaradi vseh prej obravnavanih diskurzivnih dejavnikov, znotraj katerih se na Zahodu dojema afriško »resničnost«.

Sodobno zahodno poročanje o afriški celini torej temelji na zgodovinsko skonstruirani podobi, kar pomeni, da je nerazdružljivo povezano s širšim kontekstom družbene vednosti oziroma z znanjem političnih, raziskovalnih in verskih organizacij (Mezzana 2006). S pomočjo tega spoznanja lahko trdimo, da se vse novice o afriškem dogajanju »uokvirja« na

---

²⁰ Po drugi svetovni vojni je prišlo do revolucije v komunikacijski tehnologiji in v sklopu le-te so se mediji vseh vrst močno razširili. Z razvojem komunikacijske tehnologije se je počasi uveljavilo elektronsko novinarstvo, s čimer so pomembno vlogo v novinarskem poklicu pridobile agencijske novice, satelitska televizija in svetovni splet, pomemben dejavnik pa je postala tudi ažurnost oziroma sprotno obveščanje javnosti o dogajanju s celega sveta.

²¹ Medijska resničnost je tako kot vse druge resničnosti konstrukt, ki se oblikuje v različnih fazah sporočanja procesa. Te faze so zbiranje informacij, izbor dogodkov in dejstev ter oblikovanje novinarskega sporočila. Novica, ki naj bi bila objektivna, nastane v naštetih fazah in je zato družbeno-medijski konstrukt, pogojen z določenimi družbenimi, političnimi in ekonomskimi značilnostmi. Ali kot je zapisal Said (1981: 45–46): »Novica je proizvod človeške volje, zgodovine, družbenih okoliščin, institucij in konvencij novinarskega poklica.« Kljub temu pa v novinarstvu objektivnost ostaja norma, saj novinarjem pomaga opravičevati in legitimizirati vlogo psov čuvajev v zahodnih demokracijah.

podlagi opisanih zgodovinskih konstrukcij. Pri tem uvajamo pojem uokvirjanja novic, s katerim mislimo na največkrat nezaveden novinarski proces organiziranja in osmišljanja relevantnih dogajanj oziroma na način organiziranja resničnosti s pripovedovanjem (Kitzinger 2004). Prvi je na širši družbeni ravni razpravo o okvirih spodbudil Erving Goffman (1974: 21), ki je zapisal, da je okvir nekaj, kar uporabniku omogoča lociranje, opazovanje, označevanje in prepoznavanje navidezno neskončnega števila pojavov. Po njegovo je celotno javno življenje organizirano na podlagi okvirjev, s pomočjo katerih posamezniki dojemajo dogajanje. Zelizer (2004: 140) je to Goffmanovo ugotovitev apliciral na medijsko raven in novinarske izdelke prepoznal kot sistematične in vnaprej determinirane strukture oziroma tipe, skonstruirane s pomočjo selekcije, poudarjanja in predstavitve.

Natančnejših definicij uokvirjanja novic je več. Zelizer na primer navaja definicijo Roberta Entmana, ki meni, da je izbiranje določenih pogledov na opazovano realnost, ki nato v določeni družbi postanejo najbolj vidni oziroma prevladujoči. Kitzinger (2004) pa omenja definicijo Pana in Kosickija, ki okvire definirata kot kognitivna okna, prek katerih ljudje dojemajo prebrane oziroma slišane zgodbe. Novinarji tako pri ubesedovanju²² nezavedno postavljajo referenčne okvirje, s pomočjo katerih bralci interpretirajo novice. Ti okvirji zgodb pa so odsev skupnih družbenokulturnih naracij in mitov²³. V primeru poročanja o Afriki ti okvirji spodbujajo ubesedovanje v opisanem diskurzivnem vzorcu.

Glavna značilnost zahodnega poročanja o dogodkih na afriški celini je tako poročanje v stereotipnoreprezentativnem vzorcu, govorimo pa tudi o »medijski tišini«. S pojmom »medijska tišina« ne mislimo, da se o Afriki nikoli in nikdar ne piše ali govori, temveč le nakazujemo, da se o tej celini poroča malo. Raziskave namreč dokazujejo, da je v zadnjih letih na Zahodu prišlo do drastičnega padca objavljenega odstotka novic o Afriki. Philo (2001) ugotavlja, da se je v 90. letih število le-teh prepolovilo, o majhnem obsegu objavljenih prispevkov pa pričata tudi raziskavi ameriškega in italijanskega medijskega trga. Pri prvi se je pokazalo, da so tri največje ameriške televizijske mreže (ABC, NBC in CBS) v določenem obravnavanem vzorcu izmed vseh prispevkov objavile le 2,2 % novic o Afriki. Italijanski

---

²² Do uokvirjanja novic vedno prihaja na ravni ubesedovanja, saj mora novinar novico umestiti v določen kontekst, ki bo razumljiv njegovemu občinstvu (London 1993).

²³ Čeprav bi novinarji lahko dogodke opisovali na tisoče različnih načinov, se vedno znova zatekajo k dobro znanim okvirjem, prek katerih prenašajo in utrjujejo dominantne oziroma prevladujoče družbenokulturne vzorce in pomene. Vse novinarske zgodbe, postavljene v te okvirje, so tako družbeno konsistentne in predvidljive naracije (Norris in Carroll 2006), ki določajo načine interpretiranja javnega mnenja (Zaller 1992). Piše se shematične zgodbe, kjer se faktualni podatki na primer o letalskih nesrečah, predsedniških govorih ali pa umorih sicer vsakič znova spreminjajo, načini, na katere novinarji te dogodke dojemajo in ubesedijo, pa v veliki meri ostajajo enaki (Bird in Dardenne 1999).

televizijski informativni programi pa so v obdobju od oktobra 1999 do aprila 2000 afriškemu kontinentu namenili le 128 od skupno 21.500 novic, kar predstavlja le 0,6 % (Mezzana 2006). Poglavitni vzrok za »neporočanje« o Afriki je v njeni marginalnosti, saj nima moči, kot jo imajo na primer ZDA, da bi v veliki meri vplivala na svetovno dogajanje. Iz te teze je pri svoji raziskavi izhajal tudi Asgede Hagos (2000), ki se je osredotočil na delovanje ameriških množičnih medijev. Ugotovil je, da se Afrika tako redko pojavlja v novicah predvsem zaradi složnega delovanja ter povezanosti med mediji in političnimi institucijami; ker je večina afriških držav za ZDA, pa tudi za večji del zahodnega sveta, strateško nepomembnih, dogajanje na tej celini pa le malo ali skoraj nič ne vpliva na politično in ekonomsko dogajanje v njihovih deželah, tudi v informativnih programih ne najdejo svojega mesta, saj mediji s tega vidika dogodke in procese v Afriki dojemajo kot manj pomembne za njihova občinstva. In ker so, kot meni Said (1981), obenem še prezaposleni s poročanjem o kriznih situacijah v drugih, njim bližjih in pomembnejših delih sveta, afriškemu dogajanju namenjajo zelo malo pozornosti, čeprav je največ kriz ravno tam. Te pa ostajajo prezrte tudi zato, ker se različne naravne in družbene katastrofe na tej celini obravnava kot nekaj samoumevnega, vsakdanjega, skratka, glede na novinarske kriterije, nezanimivega²⁴.

Kadar pa se prispevke o Afriki le objavi, se jih večina osredotoča na politične in naravne katastrofe ter na nasilje – bolj ali manj se prikazuje le negativno dogajanje. Poleg tega imajo ti negativni dogodki pogosto velike razsežnosti, saj se sicer v medijih ne bi pojavili, s tem pa se ustvarja občutek o popolni tragičnosti usod Afričanov. Shivji (2005) v tem kontekstu ugotavlja, da so tako kot na družbeni ravni Afričani tudi v zahodnih medijih omejeno in ne celovito prikazani zgolj kot kronično revni ljudje. Predmet novinarske razprave so le v smislu, kako jim pomagati, nikoli pa se jih ne obravnava kot subjektov, ki bi se iz revščine lahko izkopalji sami. Afrika je predstavljena kot izmeček sveta, afriške birokrate in politike pa se označuje za podkupljive in nesposobne. V očeh zahodnih novinarjev potrebujejo tuje svetovalce, ki vedo, katere spremembe je treba uvesti, da bo gospodarstvo zacvetelo.

2.5.1 VZROKI NOVINARSKEGA POSEGANJA PO STEREOTIPIH

Vzrokov, zakaj se novinarji pri poročanju o Afriki zatekajo k uporabi stereotipov, je več. Prvega, ki je tudi najtrdovratnejši, smo že izpostavili, in sicer da so stereotipi del zgodovinsko ustvarjenih podob, ki so v zahodni miselnosti zakoreninjene tako globoko, da si zunaj njih le s

---

²⁴ Kot piše Korošec (1998: 305), (ne)zanimivo v novinarski stroki pomeni »privlačno – manj privlačno za naslovnika«.

težavo predstavljamo afriško resničnost. Poleg tega pa so lahko te podobe tudi koristne. Ebo (1992) na primer piše, da je popačeno prikazovanje afriškega dogajanja v zahodnih medijih nameren in sistematičen proces. Z negativnimi slikami namreč mediji prikrijejo dejansko stanje in potencialno moč te celine, kar je v interesu politikov zahodnih držav, ki želijo ohranjati svojo superiornost v odnosu do nedemokratskih politikov v tretjem svetu²⁵. S tem se strinja tudi Hagos (2000), ki ugotavlja tesno povezanost medijev in oblasti. Pravi, da so prav vsa poročila o Afriki oblikovana tako, da ustrezajo zahodnim političnim in ideološkim zahtevam. In ker pri poročanju o Afriki, predvsem zaradi pomanjkanja zahodnih dopisnikov na tej celini, novinarji kot vir informacij mnogokrat uporabljajo le agencijska sporočila, lahko k vzrokom, zakaj so novinarji pri pisanju ujeti v diskurzivne strukture, uvrstimo tudi dejstvo, da štiri največje svetovne tiskovne agencije, in sicer The Associated Press (AP), Reuters, Agence France-Press (AFP) in United Press International (UPI), pripadajo trem zahodnim državam²⁶.

Drugi vzrok, zakaj se novinarji poslužujejo stereotipov, je, da ima stereotipiziranje nekatere pozitivne vplive na posameznika. Lippmann (2001) prepoznava dva takšna vpliva. Prvi je, da s stereotipi varčujemo²⁷, saj je svet prezapleten in preveč raznolik, da bi ga lahko dojeli v celoti, drugi pa, da stereotipi delujejo kot načini obrambe naše identitete²⁸. Človek se počuti bolj varnega, če mu uspe identificirati različne tipe ljudi in če verjame, da mu je dogajanje v različnih delih sveta razumljivo. Varčevanju in obrambi identitete, ki sta pozitivna vpliva za vse člane družbe, pa Retief (2002) dodaja še dva specifično novinarska vzroka uporabe stereotipov. Prvi je omejenost s časom. Uredniki novinarjem postavljajo zelo kratke roke, do katerih morajo oddati svoje zgodbe. Glavni dejavnik, ki narekuje hitro nastajanje prispevkov, je potreba po ažurnosti. Drugi vzrok, ki ga prepoznava tudi Said²⁹, pa je novinarjevo

---

²⁵ Zahodni politiki, ekonomisti in drugi družbeni akterji si svoje interese ter želje postavljajo v odnosu do ideologij napredka, razvoja, kapitalizma in neoliberalizma, ki so v zahodnih družbah sprejeti kot nekaj samoumevnega in univerzalnega. To pa pomeni, da si, da bi zadovoljili lastne interese, pogosto prizadevajo za uveljavitev točno določene različice resničnosti, ki jim ustreza. MacDonaldova (2003: 23) zato trdi, da moramo, kljub Foucaultovi trditvi, da na oblikovanje diskurza posamezniki pogosto ne morejo vplivati, vlogi posameznih akterjev pri spodbujanju, utrjevanju ali zanikanju že obstoječih diskurzov priznati večjo moč, kot jo dopušča Foucault.

²⁶ Največja agencija AP ima sedež v ZDA, prav tako UPI, Reuters v Londonu in AFP v Parizu, vse pa v osnovi pišejo novice, ki so obremenjene z diskurzi o Afriki.

²⁷ »Poskus, da bi videli vse na nov način in v podrobnostih, ne pa tipizirano in posplošeno, izčrpa in v preobilici raznih opravkov tako rekoč ne pride v poštev. /.../ Moderno življenje je naglo in raznoliko ter predvsem fizična razdalja ločuje ljudi, ki so često življenjsko pomembno povezani. Ni niti časa niti priložnosti za zaupno poznanstvo, namesto tega opazimo neko lastnost, ki označuje dobro znan tip, ostanek slike pa zapolnimo s stereotipom, ki ga prenašamo s seboj v glavi« (Lippmann 2001: 177).

²⁸ »Čprav stereotipi niso popolna slika o svetu, pa so vendarle slika o možnem svetu, ki smo se ji prilagodili. V tem svetu imajo ljudje in stvari svoj znani prostor in počnejo to, kar od njih pričakujemo. /.../ Stereotipi so trdnjava naše tradicije in zavarovani z njenim zidom se še naprej lahko počutimo varne na položaju, ki ga zasedamo« (Lippmann 2001: 177).

²⁹ »Velikokrat se zgodi, da se novinarja na vrat na nos pošlje v tujo deželo, o kateri nima skoraj nobenega predznanja oziroma ve le malo o njenih političnih, kulturnih in ekonomskih specifikah, kar pozna, pa so bolj ali manj stereotipne podobe,

pomanjkanje znanja o določeni tematiki. Pogosto se dogaja, da mora poročati o stvareh, o katerih ve zelo malo ali pa skoraj nič. »V takšni situaciji mu ne preostane nič drugega, kot da se opre na najbolj znane stereotipe in v okviru le-teh napiše kar se da razumljivo zgodbo« (Retief 2002: 195).

Tretji vzrok novinarskega zatekanja k stereotipom pa predstavljajo ekonomski dejavniki, saj, kot zatrjuje Fowler (1991), stereotipi niso determinirani zgolj družbeno in zgodovinsko, ampak tudi ekonomsko. Zahodno novinarstvo, z izjemo javnih servisov, je dejavnost, ki je neposredno umeščena v kapitalistični sistem, zato so vse odločitve znotraj medijskih hiš povezane z željo po dobičku. Tako menijo tudi MacDonaldova (2003) ter Beattiejeva in drugi (1999), ki pravijo, da so ključni dejavniki, ki vplivajo na delovanje medijskih hiš, komercialni interesi lastnikov medijev³⁰ in njihove predstave o domnevnih pričakovanih občinstev, do katerih so se dokopali z različnimi raziskavami medijskega potrošništva. Ker so prišli do posplošenega zaključka, da največ zanimanja in s tem dobička prinašajo senzacionalne in tragične zgodbe posameznikov ali skupin, ki v bralcih vzbujajo čustva, zgražanje ali pa sočustvovanje, je senzacionalizem postal eden najbolj opaznih trendov novinarstva zahodnih držav. V afriškem kontekstu je to znova dejavnik, ki spodbuja poročanje v negativno-stereotipnem vzorcu.

Ostale vzroke, ki motijo bolj informativno poročanje o afriški celini, pa Hawkova (1992) razvrsti v dve kategoriji, in sicer med operativne in kognitivne ovire. V prvo skupino sodijo finančne težave zahodnih komercialnih medijev, ki nimajo denarnih sredstev, da bi v afriške države poslali dopisnike, ter slaba infrastruktura afriških občil, kjer je poleg »zaostale« tehnologije ključni dejavnik tudi posredna ali neposredna cenzura, ki jo vsilijo nekatere afriške vlade, da določene informacije ne bi prišle v javnost. Druga skupina ovir pa vključuje domnevno nezanimanje zahodnih bralcev za dogajanje na afriški celini, nezaupanje, ki ga

---

ki so o tej deželi prisotne na Zahodu. /.../ Tako se novinar, omejen s časom, namesto da bi poskušal izvedeti čim več o tej deželi in o dogajanju v njej, oprime tistega, kar mu je najbližje pri roki, to pa je ponavadi nek kliše oziroma stereotip, ki mu bralci doma najverjetneje ne bodo ugovarjali. Toda živimo v svetu, ki je preveč kompleksen in raznolik, da bi lahko stvari tako poenostavljali« (Said 1981: XI–XII).

³⁰ V sodobnih družbah je poročanje časnikov odvisno od lastniške strukture medija. »Lastniki medijev postajajo kapitalske družbe, ki v medijskih hišah ne vidijo četrte veje oblasti, ampak le dobičkonosna podjetja, s katerimi želijo zaslužiti.« (Maučec 2002) Po kapitalistični logiki je tako zaslužek glavno vodilo vsakega nejavnega medija. V okviru te logike, pa tudi zaradi slabega poznavanja vloge medijev v družbi, mnogi lastniki zahtevajo zmanjševanje stroškov izdelave medijskega produkta, to je informacije. Poleg tega zahtevajo večjo produktivnost novinarjev, ki jim postavljajo norme in jih odpuščajo. Novinarji posledično delajo le na količini, zanemarjajo pa kakovost, saj nimajo časa za raziskovanje in preverjanje virov. Maučec zato meni, da je »koncentracija lastništva nad mediji škodljiva, ker lastnikom omogoča vpliv na novinarsko delo«. Toda lastniki medijev niso edini, od katerih so odvisne medijske odločitve. Kot pišeta Fowler (1991) in MacDonaldova (2003), so odvisne tudi od odnosov lastnikov z različnimi industrijami, oglaševalci in finančnimi institucijami, s katerimi sodelujejo pri delovanju.

imajo afriški novinarji do poklicnih kolegov z Zahoda, dejstvo, da afriški mediji uporabljajo »uvožen« model novinarstva, ki je nastal na Zahodu, ter da so se afriški mediji v preteklosti brez resnejših kritik in nasprotovanj sprijaznili z zahodno medijsko podobo njihove celine. H kognitivnim oviram prišteva še občutek, da je zahodno poročanje o afriških državah objektivno, saj naj bi dopisniki in novinarji zaradi svoje kulturne in fizične distance na njihovo dogajanje gledali bolj nepristransko, kot pomemben kognitivni dejavnik pa navaja še različno pojmovanje družbene vloge medijev: po njenem mnenju se namreč zahodnim medijem priznava kritično vlogo, afriškim pa zaenkrat le vlogo podpiranja vladnih strategij in propagiranja njenih načel.

2.5.2 NOVINARSKI POSTOPKI STEREOTIPIZIRANJA IN MARGINALIZIRANJA

V novinarski praksi naj bi na »neporočanje« in objavljanje stereotipnih prispevkov o afriškem dogajanju vplivalo nekaj ponavljajočih se mehanizmov, med katerimi so uredniška selekcija novic, novinarjevo znanje in dojetanje situacij, senzacionalizem ter rutinske novinarske prakse. Natančno listo teh postopkov so opredelili Beattie, Biney, Hawk in Chavis (v Mezzana 2006). Prvi postopek, ki v največji meri vpliva na »medijsko tišino«, je selekcija novic. Ta je tesno povezana z dvema dejavnikoma, in sicer s prednostnim tematiziranjem ter novičarskimi dejavniki. Mehanizmi prednostnega tematiziranja (ang. agenda setting) so tisti, ki narekujejo, katere novice so v določenem obdobju vredne objave in katere ne oziroma, kot pravita Dearing in Rogers (1996: 2), prednostno tematiziranje predstavlja določen niz družbenih problematik³¹, ki se jih obravnava v javnosti (v medijih, v političnih krogih itn.) v nekem zgodovinskem trenutku. O tem, koliko, kdaj in kakšno pozornost se jim nameni, se odloča po kriterijih hierarhije pomembnosti. Proces prednostnega tematiziranja je tako neskončen boj med glasniki določenih tematik, ki si prizadevajo, da bi si pridobili pozornost medijev, strokovnjakov, javnosti in političnih elit. Za pozornost se morajo boriti zaradi kopice različnih tem, ki se v družbi pojavljajo, saj vse v javnosti ne morejo biti obravnavane. Javno govorjenje in polemiziranje o problematikah, ki so bile izbrane kot pomembne za javnost, pa lahko v veliki meri vpliva na politiko reševanja le-teh. V kontekstu prednostnega tematiziranja tako problem afriških dogajanj, ki se le s težavo prebijajo na dnevni red javnih

---

³¹ Cobb in Elder (1983: 32) sta »problematiko« opredelila kot konflikt med dvema ali več prepoznavnimi družbenimi skupinami, ki so v sporu zaradi postopkovnih ali drugih samostojnih neskladij. Toda Dearing in Rogers (1996: 2–3) opozarjata, da so nekatere problematike, kot so okoljevarstvo in drogiranje, pa tudi na primer revščina v Afriki, ki se zdijo bolj enostranske in ne konfliktne, saj se nihče ne zavzema za onesaževanje, drogiranje ali pa za neizkoreninjanje revščine, v javnosti tudi pogosto obravnavane kot problematike, poleg tega pa nekatere konfliktne, večstranske teme nikoli ne postanejo javne. Zato avtorja javne problematike redefiniata v družbene probleme, pogosto konfliktne, ki so našli mesto obravnave v množičnih medijih.

razprav, leži v marginalni vlogi kontinenta. Na afriški celini je le malo zahodnih dopisnikov oziroma glasnikov afriških problematik, ki bi lahko spodbudili razprave, obenem pa so v zahodnem svetu zapostavljeni tudi afriški akterji, ki bi prav tako lahko opozarjali na tekoče problematike.

Poleg glasnikov igrajo pri selekciji novic pomembno vlogo tudi novičarski dejavniki, ki so družbeni konstrukti in sooblikujejo hierarhijo pomembnosti prednostnega tematiziranja. Hall (v Fowler 1991: 12) na primer meni, da je »novica končni proizvod zapletenega procesa, ki se začne s sistematičnim izborom dogodkov in tematik, pri čemer izbor poteka s pomočjo družbeno skonstruiranih kategorij«. Te kategorije so novičarski dejavniki, ki niso nevtralni, ampak so, kot se je izrazil Hartley (1989), ideološki kodi, kar pomeni, da gre že pri samem izbiranju dogodkov za transformacijo resničnosti. Novičarski dejavniki so se izoblikovali na podlagi novinarjeve potrebe, da mora, če želi kompleksne dogodke napraviti razumljive za občinstva, le-te umestiti v svoje »kulturne zemljevide o družbenem svetu« (Hall in drugi 1978: 54). V sodobnem zahodnem novinarstvu tako obstaja določena lista novičarskih dejavnikov, v okviru katerih novinarji »grobo predvidevajo, da je družba fragmentirana, hierarhično urejena, po svoji naravi nagnjena h konsenzu in sestavljena iz individualnih osebnosti« (Hartley 1989: 81). V najpopolnejši obliki sta to listo dejavnikov, ki delujejo po mehanizmu, več pogojem dogodek zadosti, več možnosti ima za objavo ter za bolj vidno mesto v mediju, leta 1965 zapisala Johann Galtung in Mari Ruge. Ti so pogostost, mejnost/prag, nedvoumnost in jasnost, smiselnost, ki se kaže v kulturni bližini in relevantnosti, konsonanca oziroma skladnost, ki se kaže v predvidljivosti in povpraševanju, nepričakovanost, nepredvidljivost ali redkost dogodka, kontinuiteta dogajanja, kompozicija oziroma mešanje različnih dogodkov, zveza z elitnimi narodi, zveza z elitnimi osebami³², poosebljenost oziroma personalizacija in negativnost (Fowler 1991: 13). Pri neizbiranju Afrike igrata največjo vlogo dejstvi, da le malo afriških dogodkov vpliva na dogajanja v zahodnem svetu ter da gre za fizično in kulturno precej oddaljeno območje. To pomeni, da ne zadosti novičarskima dejavnikoma relevantnosti ter kulturne in geografske bližine. Odločilen pri neizbiranju afriških dogodkov je tudi marginalen položaj celine v globalnem sistemu, zaradi česar njene države ne sodijo v kategorijo elitnih narodov, poleg tega si tudi le redki

---

³² Zahodni mediji k elitnim deželam po večini uvrščajo razvite in vplivne države Zahoda, ki igrajo vodilno vlogo v procesu globalizacije, kot so na primer ZDA, Velika Britanija, Francija, Nemčija, Španija in Italija, pa tudi Rusijo in Japonsko, med elitne osebe pa sodijo predsedniki in drugi visoki politiki naštetih držav, predstavniki priznanih mednarodnih organizacij, kot so Združeni narodi, in druge znane osebnosti (na primer priznani umetniki, športniki, ekonomisti, znanstveniki, pisatelji, pevci itn.).

Afričani izborijo »naziv« pomembne osebnosti. Na stereotipnost prispevkov o Afriki pa vpliva predvsem negativnost, ki se povezuje z naslednjim mehanizmom stereotipiziranja, in sicer senzacionalizmom. Zaradi trenda senzacionalizma nam mediji, ki jih vodi želja po dobičku, ponujajo le negativne novice o krizah, državnih udarih, vojnah, uporih, lakotah in epidemijah bolezni. Da bi razumeli, zakaj ima negativnost tako pomembno vlogo pri poročanju o afriškem dogajanju, pa si moramo ogledati pomen norm v zahodnih družbah. Družbene norme, ki po Fiskeju (1987) utelešajo ideologijo vodilnih razredov, namreč vsebujejo mnenje o tem, kakšno naj bi bilo naše družbeno življenje. Določajo, kaj je prav in kaj ni, kaj je dobro, kaj slabo, kaj je moralno in kaj ne ter katera dejanja so konstruktivna in katera disruptivna. In, kot pravi Fiske, tudi negativni dogodki v drugem delu sveta ostajajo v odnosu do teh norm, čeprav jih tam dojemajo drugače. Zahodni informativni mediji, ki države tretjega sveta konvencionalno reprezentirajo kot mesta lakote, nesreč, družbenih revolucij in korupcije, teh dogodkov ne vidijo, kot da prekinjajo njihove družbene norme, temveč kot dogodke, ki potrjujejo naše norme oziroma naše prevladujoče mnenje, da zahodne demokracije zagotavljajo osnovo življenja za vsakogar, da so stabilne in da jih upravljamo pravično³³.

Pri tem je na Zahodu pomembna tudi neločljiva povezanost negativnosti in neelitizma ter pozitivnosti in elitizma. Fiske piše, da se o pozitivnih ali »normalnih« dejanjih elit, kamor sodijo večje in »pomembnejše« zahodne države, poroča pogosto, saj njihovi dosežki potrjujejo pravilnost zahodnih ideoloških pogledov. Na drugi strani se zdijo tisti, ki so »drugačni« in brez družbene moči, kot je globalno gledano Afrika, vredni unovičenja le, kadar so njihova dejanja disruptivna ali odklonska, saj vnovič potrjujejo pravilnost zahodnih ideologij. Prizadevanja in pozitivni dosežki Afričanov, ki bi za takšne veljali tudi na Zahodu, pa so enostavno sprejeti za nezanimive, in sicer zaradi delovanja novičarskih dejavnikov elitizma, relevantnosti ter kulturne in geografske bližine. To potrjuje tudi Wallace (2005), ki piše, da zgodbe o sodobnih, modernih načinih življenja, delu, verskih prepričanjih in kulturnih prireditvah v Afriki niso dovolj zanimive, da bi pritegnile občinstva. Medijsko predvidevanje, da je Afrika nezanimiva in da pisanje ter razpravljanje o njej, razen v ekstremno negativnih

---

³³ V okviru takšnega pojmovanja je pomembna tudi ideja družbenega konsenza, ki predvideva enotnost, en narod, eno ljudstvo, eno družbo in skupne interese (Hartley 1989: 82). V medijih se takšna miselnost na primer odlikava v časopisnih uvodnikih, kjer pisci pogosto uporabljajo zaimsek »mi«. Težava, na katero opozarja Fowler (1991: 16), pa je, da novinarji, v želji, da bi zaščitili »nas«, naše vrednote, poglede na svet in dejanja, o »njih« še rajši in brez predsodkov poročajo v negativni luči.

situacijah, ko se o njej lahko poroča senzacionalistično, ne prinaša zanimanja³⁴ in s tem dobička, tako sodi h glavnim vzrokom, zakaj se o afriškem dogajanju poroča redko in z negativno-stereotipnimi vsebinami.

Naslednjih nekaj postopkov se skriva v ideji, ki jo zagovarja MacDonaldova (2003), in sicer da se kljub poplavi informacij, ki nam jih vsak dan ponujajo različni mediji, iz njih o svetu, ki nas obkroža, naučimo bolj malo, če sploh kaj novega. Medtem ko se borimo s prenasičenostjo informacij, sta, paradoksalno, naša radovednost in zanimanje za dogajanje okrog nas vedno manjša. Ujeti v poplavo informacij in diskurzivne družbene prakse nekritično sprejemamo podane okvirje mišljenja, ki ne pripomorejo k dejanskemu širjenju našega znanja, saj nas ne spodbujajo k temu, da bi raziskovali alternativne poglede na svet. Tako na primer poslušamo o spopadih v Nigeriji ali Slonokoščeni obali, vprašanja o tem, kakšni so pravzaprav tamkajšnji prebivalci in kdo sploh so, pa puščamo ob strani. Toda če bi se sami podali na pot učenja, bi se nam odprla nova obzorja različnih, med seboj nasprotujočih si pogledov na življenje, zaradi česar bi bilo ogroženo prepričanje v lastno identiteto.

Prvi postopek reproduciranja stereotipov o Afriki v novinarskih prispevkih, ki ne širijo obzorij našega znanja, je dekontekstualizacija. Gre za novinarsko nizanje dejstev, ki se jih ne umesti v zgodovinski, družbeni, kulturni in ekonomski kontekst. Drugi postopek pa je pretirano poenostavljanje dogodkov, kjer se skuša dogajanje z zapletenim ozadjem predstaviti na enostaven način, ki bo razumljiv preprostemu bralcu. Rezultat so informacije, podane v okviru shematičnih klišejev³⁵ in orisov (Mezzana 2006). S tem mehanizmom se nadalje prepletata še dva postopka. Prvi je dramatično opisovanje družbenih in političnih dogajanj, pri čemer so vsi dogodki ubesedeni v kontekstu konflikta med dvema stranema, na primer med pripadniki dveh etničnih skupin. Tu gre skoraj vedno za poenostavljanje, saj pri poročanju s prizorišč oboroženih spopadov novinarji pišejo, kako se neka etnična skupina bori proti drugi, pri tem pa te skupine predstavijo kot enotne, čeprav to niso. Kadar je situacija vseeno prezapletena, da bi se jo dalo poenostaviti na spopad med dvema stranema, pa se o dogajanju enostavno ne poroča ali pa se novinarji zatečejo k zadnji alternativni možnosti, »da zapletene državljanske vojne označijo za navadno barbarstvo, kjer je kaos prevladal nad vsemi aspekti

---

³⁴ Čeprav, kot opozarjajo Beattijeva in drugi (1999), se predstave o tem, kaj si občinstva želijo, ustvarja na podlagi vprašljivih kriterijev, poleg tega pa raziskave želja občinstev največkrat vodijo v homogenizacijo občinstva, ki je v resnici zelo raznolika in ima tudi zelo raznolike želje.

³⁵ Kot piše Fiske (1987: 12), gre pri novinarskih klišejih za metafore, ki so zaradi neprestane uporabe postale tako običajne, da njihove metaforične narave ne prepoznamo več. »Klišee je del diskurza, ki ga pogosto ponavljamo, ker je v posebej tesnem razmerju z dominantno ideologijo.«

kulture in družbenega življenja« (Richards v Finnström 1997). Drugi mehanizem poenostavljanja zapletenih situacij je slikanje binarnih nasprotij. Tudi novinarji namreč radi uporabljajo manihejska nasprotja, kot so primitiven – moderen, civiliziran – neciviliziran, razvit – zaostal itn.

Postopek stereotipiziranja Afričanov je tudi dehumanizacija ali razčlovečenje oziroma depersonalizacija ali razosebljenje. Pri tem se zanemari vlogo družbenih akterjev ali pa se jih enostavno sploh ne omeni. Ta postopek je najbolj viden pri poročanju o spopadih med etničnimi skupinami, kjer novinarji, namesto da bi omenjali posamezne akterje, pišejo o entitetah in abstraktnih procesih. Za večino afriških konfliktov se v medijih ne krivi posameznikov, temveč različne konstrukte, kot je nasilje med temnopoltimi. Po drugi strani pa med postopke stereotipiziranja uvrščamo tudi personalizacijo, kjer gre največkrat za pretirano poosebljanje voditeljev afriških držav. Tamkajšnje predsednike novinarji izpostavljajo predvsem takrat, kadar pišejo o sodobnih ali zgodovinskih premikih na bolje. Pri tem se vse zasluge za spremembe pripiše le eni osebi, predsedniku, vlogo civilne družbe pa se zanemari in zdi se, kot da le-te – ki po razsvetljenskem konceptu obstaja le v napredni, civilizirani družbi – v Afriki sploh ni. Poleg tega je lahko personaliziranje tudi vzrok za dekontekstualiziranje: »Mediji se zaradi svoje obsedenosti z osebami zavedno ali nezavedno izogibajo resnim diskusijam in pojasnilom družbenih, ekonomskih in kulturnih dejavnikov, ki delujejo v ozadju« (Fowler 1991: 15–16).

Med preostalimi mehanizmi stereotipiziranja pa avtorji naštevajo še uporabo sinekdoh, s katerimi se nek del predstavi kot celoto. To pomeni, da neka družbena skupina, ki je v središču pomembnega dogodka, reprezentira celotno afriško celino. Podoben temu je postopek uporabljanja besed *Afrika*, *afriški* in *Afričani* za resničnosti, ki se nanašajo na izjemno raznolik kontinent. Zadnji mehanizem pa je uporabljanje besed ali besednih zvez, ki skrivajo posebne konotativne pomene, čeprav delujejo nevtrarno³⁶. Takšne besede so *pleme*, *plemenskost*, *domorodci*, *primitiven*, *animizem*, *črna celina* oziroma *črni kontinent*, *črnsko nasilje*, *divjak* in *džungla*. Besedo *pleme* novinarji, pa tudi bralci, dojemajo kot moralno nevtrarno in objektivno, v resnici pa nima enega konsistentnega pomena. Pri APICU (1997) menijo, da zamegli vpogled v afriško resničnost, saj spodbuja in ohranja mit o afriški

---

³⁶ Po Barthesu (1967) imajo besede, kot del jezika določene družbe, dve ravni. Prva je denotativna, ki je preprosta, opisna raven, kjer obstaja širok konsenz o pomenu določene besede. Druga pa je konotativna, kjer začnemo zaključene znake interpretirati v smislu širših področij družbene ideologije: splošnih prepričanj, konceptualnih okvirov in vrednostnih sistemov družbe.

primitivnosti, neracionalnosti in brezčasju ter s tem zakrije zgodovino, spreminjanje in moderne tendence celine. Nobena reprezentacija afriškega dogodka, ki se zanaša na idejo plemenske skupnosti, tako ne prispeva k boljšemu razumevanju specifičnih problematik v določeni afriški državi. Zato mnogi postkolonialisti zatrjujejo, da se morajo novinarji izogibati uporabi tega termina. Namesto njega naj posegajo po bolj nepristranskih besedah, kot so *ljudje, etnične skupine, narodi, skupnosti, vaščani in sorodstvene skupine*. Mezzana (2006) v podobnem kontekstu poudarja negativno konotacijo izraza *črna celina*, ki ga zaradi opisanih diskurzov o Afriki ne gre razumeti le v smislu, da tam prebivajo temnopolti ljudje, ampak tudi v smislu, da gre za celino, ki jo zaznamujejo temačnost, stagnacija in nerazvitost. Meni, da se za to besedno zvezo skriva »celotna okultna stran afriškega življenja«. Wallace (2005) pa opozarja na problematičnost termina *črnsko nasilje*, ki ga označi za rasistični pojem ter simbol zahodnega »degradiranja, primitiviziranja in dehumaniziranja Afričanov«.

2.6 POSLEDICE MEDIJSKE TIŠINE IN STEREOTIPNE PODOBE AFRIKE

»Trenutna medijska podoba Afrike je odsev nekdanje kolonialne podobe. In čeprav gre le za stereotipne reprezentacije, na občinstva delujejo kot objektivna dejstva« (Wallace 2005).

Posledice vzrokov, zaradi katerih se novinarji zatekajo k stereotipnim podobam, in naštetih medijskih postopkov stereotipiziranja so v medijih predvsem naslednje: nepripravljenost novinarjev, da bi poročali o zapletenih političnih procesih v afriških deželah, medijsko vsiljevanje vzorcev ter vrednot, ki so etnocentristične, izogibanje podrobnostim, odsotnost »afriške« perspektive oziroma »njihovega« pogleda ter podajanje zavajajočih ali celo napačnih informacij. Zaradi ujetosti v afriške stereotipe novinarji zanemarjajo zapletene, a izjemno pomembne družbene, ekonomske, verske in politične implikacije dogajanj, poleg tega pa pozabljajo, da se v deželi, katere dogodke ubesedujejo, hkrati dogajajo številni drugi procesi, ki se ne skladajo z izbranim stereotipom (Said 1981). Objavljajo se prispevki brez zgodovinskega, družbenega in političnega konteksta, ki so še posebej zavajajoči, če se ob njih objavi fotografije, s katerih je razvidna folklorna, ruralna in naturalistična ikonografija, saj vizualno dokazujejo resničnost stereotipa nerazvitosti in zaostalosti (Mezzana 2006). Retief (2002: 195) v tem kontekstu opozarja, da so stereotipni prispevki o Afriki sporni tudi z

etičnega vidika³⁷: »To, o čemer novinar poroča, je sicer še vedno lahko točno, vendar le do določene mere, saj predstavi samo nekatera dejstva in s tem le del resnice.« Zahteva etičnega novinarstva, ki je temelj novinarjeve verodostojnosti in je zapisana v preambuli Kodeksa slovenskih novinarjev (2002), pa je, da so novinarji dolžni predstavljati celovito sliko dogodkov. Obenem je stereotipno poročanje v novinarski etiki problematično zato, ker novinarjeve zgodbe pogosto dosežejo široko občinstvo, to pa, kot kažejo različne analize medijskih učinkov, ni neobčutljivo za vplive medijev³⁸. Medijski stereotipi, predsodki in vnaprej ustvarjene predstave tako, kot smo že ugotovili, do določene mere oblikujejo tudi mišljenje občinstva. Če konkretno izpostavimo afriške stereotype, medijski vplivi dosežejo visoko stopnjo, saj večina ljudi iz zahodnih držav afriške resničnosti ni izkusila na lastni koži. »Zato vsako informacijo, ki jo dobijo, brez razmisleka in kritičnosti vzamejo za samoumevno, sprejmejo jo, ne da bi podvomili v njeno kredibilnost« (Wallace 2005). In prav zato je po Retiefu razbijanje stereotipov moralna odgovornost vsakega novinarja. Podobnega mnenja je tudi Day (1991), ki meni, da novinarstvo, ki ohranja ali spodbuja stereotipne podobe, nikakor ne more biti etično. To utemeljuje s tremi teorijami, glede na katere se v novinarstvu odloča o etičnih dilemah. V okviru deontološke teorije zagovarja stališče, da stereotipi v nobenem primeru ne morejo postati splošno veljavni standardi človeškega vedenja, saj niso skladni z osnovno idejo spoštovanja človeškega dostojanstva, ki je v ospredju etičnega presojanja. Tudi druga, teleološka teorija stereotype zavrača, in sicer kot škodljive za samopodobo določenih družbenih skupin, saj so do le-teh pogosto žaljivi in nepravilni. Tretja teorija, Aristotelova zlata sredina, pa zagovarja, da so nekatere značilnosti oseb iz določene družbene skupine sicer res lahko reprezentativne za večino, vendar je zaradi posebnosti in raznolikosti posameznikov posploševanje teh značilnosti na celoto nedopustno³⁹. Ugotovitve omenjenih treh teorij

---

³⁷ Ker se bomo na tej točki dotaknili vprašanja etičnega novinarstva, naj omenimo, da se v okviru postmodernega relativizma v zadnjem času pojavlja vprašanje, ali etika kot takšna sploh obstaja. Tako imenovani etični relativizem namreč trdi, da ni univerzalno veljavnih moralnih načel, ampak so le-ta veljavna samo glede na kulturo ali individualno izbiro (Audi, 1995: 690). S tem relativizem nakazuje »izgubo – nepotrebnost in celo nezaželenost – pravil in meril« ter hkrati predpostavlja, da moralnosti ni mogoče univerzalizirati in da je etika le omejenost, ki je v današnjem času premagana (Poler Kovačič 2005: 146–147). Kljub temu pa lahko, kot piše Polerjeva, etiko v krizi moderne dobe rešijo naslednje vrednote: pustiti biti, toleranca in individualizem. Za novinarje to pomeni, da se njihova subjektivnost osnuje v odnosih do drugih oziroma tedaj, »ko sprejmejo, da so odgovorni za drugega« (Levinas 1998: 66). Etika torej ni »namenjena smetišču zgodovine«, kot to v svojem delu trdi Bauman (1993: 2), zato etičnega vidika stereotipnega poročanja ne smemo zanemariti.

³⁸ Različne komunikološke študije so sicer pokazale, da mediji nimajo absolutnega vpliva na svoja občinstva oziroma da občinstva medijskih vsebin ne sprejemajo povsem pasivno. Moč medijskega vpliva na občinstva je odvisna od odnosa med medijskimi aktivnostmi in številnimi značilnostmi družbenega življenja tistih, ki ga uporabljajo. Gre za značilnosti posameznikov, kot so njihova pripadnost določeni družbeni skupini, stopnja izobrazbe, iznajdljivost, sposobnost kritičnega mišljenja, možnost dostopa do različnih informativnih virov itn. (Hawkins in Pingree v Mezzana 2006).

³⁹ Podobno meni Retief (2002: 193), ki piše, da je rezultat stereotipiziranja, kjer se ustvarja posplošene podobe, največkrat »nekritičen in poenostavljen pogled na svet in družbo, ki temelji na vnaprej ustvarjenih idejah, popačenih resnicah in predsodkih«. Prekomerno posploševanje ima tako lahko negativne posledice za stereotipizirane skupine, saj »sprejeti stereotipi, ustaljeni vzorci in splošno veljavni prikazi prestežejo neko informacijo na poti do zavesti« (Lippmann 2001: 173) in jo navadno aplicirajo na vse člane skupine. Res je, da stereotipne posplošitve vsebujejo nekatere koristne informacije,

upoštevata tudi 23. člen Kodeksa slovenskih novinarjev, kjer je zapisano, da se morajo novinarji »izogibati rasnim, spolnim, starostnim, verskim, etničnim in geografskim stereotipom«.

Toda zaradi diskurzov o Afriki, profesionalnih novinarskih poklicnih praks, kot so prednostno tematiziranje in novičarski dejavniki, ter tržnih silnic in senzacionalizma, so stereotipne podobe Afrike danes v zahodnih medijih še vedno, če ne celo bolj razširjene kot nekoč. In to kljub temu da se v novinarstvu vedno bolj poudarja, da »tržnonovinarski diskurz⁴⁰ svojega odnosa do resničnosti ne utemeljuje na normi objektivnosti, ampak na normi tržnega uspeha,« in da je novinarstvo, ki zaradi lastnih dobičkonosnih interesov poroča senzacionalistično in stereotipno, neodgovorno oziroma neetično (Poler Kovačič 2005: 168). Negativno-stereotipne podobe Afrike pa niso le slab vzor novinarskega dela, ampak imajo tudi širše škodljive učinke na zahodno dojemanje prebivalcev te celine ter nenazadnje tudi na sam nadaljnji razvoj celine. Na širše družbene učinke je opozorila Mezzana (2006), ki je posledice razvrstila v dve skupini, in sicer v učinke na kognitivni in operativni ravni. K prvi je uvrstila izsledke raziskav, da se zaradi sodobnega širjenja ideje o »naravnosti« in samoumevnosti afriških kriz v zahodnih družbah in medijih le malo pozornosti posveča afriškemu modernemu vsakdanjiku. Poleg tega se s stereotipno podobo o nesposobnosti političnih in ekonomskih akterjev le-te delegitimizira kot potencialne subjekte, ki bi lahko pripomogli k rešitvam obstoječih problematik. Kognitivni učinek je tudi ta, da se ne prikazuje »dosežkov« afriških družb ter da se ne poroča in piše o afriških temah, ki jih zahodna družba uvršča v kategorijo »normalnosti«; to so na primer moda, potrošništvo in šport, ki so še kako prisotni tudi v Afriki. Izjemi sta le pisanje o nogometu in atletiki, ker veliko vrhunskih športnikov iz omenjenih panog prihaja z afriške celine. Na drugi, operativni stopnji pa je najnevarnejša posledica neposredno ogrožanje afriškega razvoja. Okrog negativno-stereotipnih reprezentacij o Afriki se namreč – ker izpostavljajo »drugačnost« tamkajšnjih družb – zbirajo negativna čustva, poleg tega pa spodbujajo tako imenovani »afropesimizem«, zaradi katerega je oslABLJENO in ovirano mednarodno sodelovanje s to celino, saj vlade in podjetja v razvitih

---

vendar pa ima vsak posameznik stereotipizirane skupine tudi veliko drugih ali stereotipu nasprotnih lastnosti, za katere zunanji svet ne izve.

⁴⁰ Danes zaradi tržne naravnosti medijev govorimo o tržnem novinarstvu, pri čemer se moramo zavedati, da dosega največji razmah prav zdaj. Kot opozarja Poler Kovačič (2005: 166–167), so tržne zahteve po dobičkonosnosti z etiko največkrat neskladne: »Časniki tekmujejo za najbolj senzacionalne naslove, televizija pa postaja spektakel. Informacija in sporočilo postajata čisti podobi in nevarnost je prav v mešanju podob in realnosti. Danes lahko vsakdo izbere upodobitev oziroma podobo, ki jo želi prikazati skladno s svojimi interesi in ekonomskimi možnostmi.« Prva značilnost tržne naravnosti množičnih medijev je po Polerjevi egoizem, ki ga Baier (2001: 197) opredeljuje kot odločenost pospeševanja lastnih interesov celo onstran moralno dopustnega. Egoist je tisti, ki se ne odreče prizadevanju za lastno dobro v položajih, ko njegov interes nasprotuje interesom drugih in ko je moralno zaželeno, da to omejitve upošteva.

delih sveta čutijo odpor do vlaganja v afriško gospodarstvo, ki v njihovih očeh nima prihodnosti. In ker je negativna podoba Afrike posplošena na celotno celino, bogati poslovneži z Zahoda nočejo vlagati niti v tiste afriške države, ki od osamosvojitve niso bile priča hujšemu sporu, krizi ali vojni. Zaradi naštetih učinkov so postkolonialni pisci mnenja, da dekolonizacija Afrike v političnem smislu ni bila dovolj in da je potrebna tudi »dekolonizacija njenih podob« (Castle 2001: 107).

2.7 KAKO IZKORENINITI ŠKODLJIVO PODOBO AFIRKE

Preseganje medijskih stereotipov je izjemno težavna in v celoti neizvedljiva naloga, saj so tudi novinarji, tako kot vsi drugi ljudje, del določene kulture. V procesu socializacije so ponotranjili njena načela in vzorce mišljenja⁴¹. Kljub temu obstaja nekaj predlogov, kako se stereotipnemu poročanju čim bolj uspešno izogniti. Prvega nam ponujajo Retief, Aristotelova zlata sredina in pripadniki postkolonialne poddiscipline »Subaltern Studies«, kar s slovenskim izrazom imenujemo preučevanje podrejenih⁴². Predlagajo, naj novinarji dajejo glas tudi tistim, ki nimajo družbene moči, oziroma tistim, ki se jih stereotipi dotikajo. Z drugimi besedami, mediji morajo zagotoviti, da tudi neprivilegirane manjšine izražajo svoje mnenje, saj je poročanje tako bolj uravnoteženo. Za pisanje o Afriki to pomeni, da morajo zahodni novinarji v svoje prispevke vključevati tudi afriške perspektive. Predstavniki preučevanja podrejenih so sicer zahteve po večji samoreprezentaciji oziroma vključitvi več pripadnikov marginaliziranih skupin v proces reprezentacije izpostavili na družbeni ravni, s čimer so mislili, da morajo tudi zahodni družboslovci pri svojih raziskovalnih nalogah omogočiti samopredstavitev podrejenim družbenim skupinam⁴³. Obenem so si prizadevali za to, da bi odkrili načine, prek katerih bi lahko zapisali »pristno, notranjo zgodovino nekoč koloniziranih ljudstev, katerih identitete so jim vsilili »zunanjki« zgodovinarji, ki niso doživljali njihovih izkušenj« (Tomlinson 2004). Toda Spivakova, ki je temu namenila največ pozornosti, je v svojem eseju *Can the Subaltern Speak?* pesimistično zaključila, da miselnosti nekoč koloniziranih ne moremo obnoviti, saj je naše razumevanje teh subjektov neizogibno odvisno od kolonialnih tekstov in diskurzov (glej

---

⁴¹ Said (1996: 22), ki se je sicer ukvarjal z družboslovci in intelektualci, a enako velja tudi za novinarje, na primer piše, da nobena vednost ni nepristranska, saj še nihče »ni izumil metode, s katero bi bilo znanstvenika mogoče izključiti iz življenjskih razmer, ga iztrgati iz njegove (zavestne ali nezavedne) vpletenosti v družbeni razred, sklop verovanj, družbeni položaj ali pa kratko malo iz dejavnosti, ki so posledica tega, da je član neke družbe«.

⁴² Med glavne predstavnike te skupine sodijo Ranajit Guha, Partha Chatterjee, Gayan Prakash, Spivakova in Chakrabarty.

⁴³ Do te ugotovitve so prišli na podlagi Fanonovih zapiskov v knjigi *Wretched of the Earth* (1963), kjer je avtor v preprostih množicah prepoznal potencial za revolucionarna dejanja. Izhajali pa so tudi iz ideje o raznolikosti družbenih skupin in iz Saidove teze, da je treba »Orientalcem« dati glas oziroma da je treba njihovi izkušnji in samointerpretaciji dati prednost pred reprezentacijami iz druge roke oziroma pred zahodnjaškimi konstrukti njihove resničnosti (Tomlinson 2004).

Castle 2001: 111)⁴⁴. Težave pa se pojavijo tudi pri sodobnih poskusih samoreprezentiranja s strani podrejenih, saj se njihove izkušnje pogosto ne skladajo s prevladujočim družbenim stereotipom in zato v družbi večinoma ostanejo preslišane in prezrte ali pa se jih sprejme zgolj kot odklone, ki potrjujejo pravilo – in sicer enostavno zato, ker ne ustrezajo pričakovanju večine (Hebbar 1998).

Naslednji predlog izkoreninjanja stereotipne podobe Afrike najdemo v Saidovem zapisu o tem, kako se izogniti stereotipiziranju pri opisovanju tujih kultur. Avtor (1981: 155) je sicer napotke spisal za akademike, vsekakor pa so uporabni tudi za novinarje. Piše, da mora biti preučevalec v odgovornem in neprisilnem stiku s kulturo in ljudmi, ki jih preučuje. Do manj stereotipne podobe Afrike v medijih bi v tem kontekstu lahko prišli z odgovornimi dopisniki, ki bi na tej celini živeli in navezali pristen odnos z domačini (Mezzana 2006). Poleg tega bi bilo treba uvesti »treniranje« zahodnih novinarjev, ki bi z dobrim poznavanjem afriške zgodovine in kulture bolje razumeli nastale situacije. Obenem bi bilo treba predrugačiti medijske pristope za poročanje o Afriki, tako da bi novinarji večkrat pisali o ozadjih in kontekstih negativnih dogodkov, uredniki pa bi objavljali tudi zgodbe o pozitivnih dosežkih celine. Hkrati ne gre zanemariti Mezzaninega predloga, naj se čim prej začne spodbujati afriške novinarje, naj postanejo bolj kritični do svojih vlad in do negativne podobe Afrike na Zahodu. Pozitivno bi bilo tudi, da bi bilo mogoče prek satelitov spremljati afriške medije na drugih celinah. Danes že obstaja nekaj projektov, s katerimi se afriške medije počasi vključuje v okvir svetovnih medijev – nudi se jim finančno podporo in tehnološko infrastrukturo – toda teh projektov je zaenkrat premalo, poleg tega pa niso dovolj razširjeni in vplivni. Zadnji pogoj, ki ga za izkoreninjanje afriških stereotipov predlaga Said, pa je, da mora vsak zahodni preučevalec, ki vsakokrat, ko piše, tudi interpretira, to svojo vlogo razumeti in jo vzeti v zakup pri pisanju ali poročanju o tuji kulturi.

---

⁴⁴ Opisanim prizadevanjem navkljub ima ta teorija tudi slabosti, o katerih se je razpisal Bahl (2000). Avtor opozarja, da študija kritizira zahodnjaške koncepte in metode preučevanja, obenem pa je tudi sama odvisna od njih. Kot slabost navaja tudi njihovo zavračanje preučevanja metanaracij. Največja pomanjkljivost je po njegovem mnenju ta, da poudarjajo le nematerialno kulturo podrejenih skupin, to je njihove vrednote, zavest in identiteto, pozabljajo pa na dejstvo, da materialna kultura (potrošništvo, tehnologija, finančne in politične institucije itn.) vpliva na posameznikovo dožemanje sveta ravno tako močno kot njegov psihološki profil na materialne izbire in odločitve. Multinacionalne korporacije, ki vzpodbujajo in univerzalizirajo potrošništvo, imajo namreč moč, da lokalno prilagajajo globalnemu. »V takšni svetovni situaciji ne moremo nobenega subjekta oziroma oblikovanja njegove subjektivitete ločiti od vplivov kapitalizma«, zato moramo tudi podrejene družbene skupine obravnavati v odnosu do materializma. Tom Brass pa opozarja še na nevarnost napačnega razumevanja kulturnih raznolikosti. Meni, da je bila v zadnjih letih ideja tretjega sveta na Zahodu prav s pomočjo koncepta kulturne raznolikosti rekonstruirana tako, da se na ta svet ne gleda več kot na odtujeno in izkoriščano območje, ampak samo še kot na »organizacijsko drugačnega od nas«. To pomeni, da razvite države ne čutijo več potrebe po pojasnjevanju ekonomskih razlik, saj se le-te enostavno razglasi za kulturne razlike. Gre za diskurz, v katerem so bogati in vplivni označeni za drugačne od revnih in nevlivnih, vzroki za ekonomske razlike med njimi pa v tem diskurzu nimajo prostora (v Bahl 2000).

Z uresničevanjem predlaganih rešitev bi novinarji razbijali stereotipno podobo Afrike v očeh zahodnih družb. Toda zaradi zgodovinskih implikacij teh podob le bolj informativno poročanje nikakor ne bi bilo dovolj, zato je treba strategije zastaviti širše. Mezzana predlaga naslednje: na sociološki in kulturološki ravni si je treba prizadevati za dekolonizacijo podob, in sicer s pomočjo novih znanstvenih in izobraževalnih metod, kakršne na primer uvaja skupina preučevanja podrejenih. Hkrati je treba uvesti izobraževalne programe, s pomočjo katerih se bo zahodno javnost poučilo o bolj resnični podobi Afrike. Priročno pomoč ponuja tudi svetovni splet, saj predstavlja izjemno pluralistični vir informacij, prek katerega bi se svetu lahko prenesli podatki o modernih družbenih, ekonomskih, političnih in kulturnih značilnostih kontinenta. Poleg tega bi bilo dobrodošlo imenovanje mednarodnega ombudsmana, ki bi analiziral, kritiziral ali pa le opozarjal na stereotipe v zahodnih medijih, učbenikih, knjigah itd. Takšen ombudsman je bil sicer predlagan že sredi 80. let prejšnjega stoletja, a predlog ni bil nikoli uresničen.

Nenazadnje pa bi k izkoreninjanju stereotipne podobe Afrike pripomoglo tudi večje zahodno upoštevanje in priznavanje afriških prizadevanj na področju zavračanja stereotipov o njih. Mnogi afriški znanstveniki namreč poskušajo najti nove, afriške poglede na zgodovino in sedanost te celine. Zahodnjaških konceptov nič več ne sprejemajo pasivno in nekritično, temveč si prizadevajo za znanstveno rekonstrukcijo marginalnega položaja, v katerem so se znašli. Vendar tega ne počno v okviru skupine preučevanja podrejenih, saj menijo, da so poskusi rekonstrukcije zgodovine pri njih že uveljavljena praksa⁴⁵. Že v 60. letih naj bi namreč spoznali, da so kolonialni viri izkrivili in popačili njihovo preteklost, takoj nato pa naj bi se lotili rekonstrukcije z analiziranjem različnih afriških ustnih izročil ter kritičnim branjem kolonialnih dokumentov. Preučevanje podrejenih pri tem ni doseglo velike odmevnosti in vpliva tudi zato, ker so akademiki te študije, ki so najbolj intenzivno delovali na področju indologije, na osnovi koncepta raznolikosti znotraj določenih držav, skupin in identitet, poskušali zavrniti možnost enotne Indije. Afriški učenjaki pa so, nasprotno, začutili potrebo, da morajo Afriko na nek način poenotiti in združiti (Bahl 2000). Poskusi združevanja Afrike

---

⁴⁵ Primer poskusa rekonstrukcije afriške zgodovine je Diopovo delo, ki temelji na predpostavki, da zahodnemu zgodovinopisju ni bilo težko zabrisati pristne preteklosti afriških ljudstev ter njihovih raznolikih kulturnih in političnih tradicij, saj je bila njihova zgodovina pred prihodom Evropejcev večinoma nezapisana (v Chowdhury 1997). Zato so v očeh Zahodnjakov Afričani postali ljudje brez tekstov, torej brez uradne zgodovine, kar pa je posredno olajšalo tudi njihovo nalogo vsiljevanja njim lastnih vrednot. Na podlagi tega spoznanja se je Diop lotil težavnega projekta obujanja afriške zgodovine, s katerim bi ovrgel zahodnjaško predpostavko o »afriški nezgodovini« oziroma o njeni nepomembnosti. Za izhodiščno točko je vzel evropska prizadevanja, da bi Egipt, ki je dosegel zavirljivo stopnjo razvoja mnogo pred evropskimi ljudstvi, izoliral od ostale Afrike. V nasprotju s tem je poskušal Egipt postaviti v center afriškega razvoja, kar je po Chowdhuryju pozitivno predvsem zato, ker Afrika zaradi desetletij znanstvenega izkrivljanja njene resničnosti nima nobenega središča, na osnovi katerega bi lahko afriški preučevalci rekonstruirali in na novo zapisali njeno preteklost.

so na primer vidni znotraj ideje panafricanizma, pa tudi znotraj ideje iskanja in ustvarjanja afriške identitete⁴⁶. Appiah (2001) meni, da je slednja pri doseganju razvoja lahko zelo koristen in učinkovit dejavnik, saj je evropski imperializem v preteklosti domačine pripeljal do ironičnega odnosa s svetom: do izgubljenosti, odtujenosti, zmedenosti, skratka do krize identitete. Če bi celini uspelo vzpostaviti skupno identiteto, na podlagi katere bi se Afričani lahko identificirali drug z drugim, bi bilo njihove krize konec. Toda vzpostavljanje skupne identitete je težje, kot se zdi na prvi pogled. Appiah na primer opozarja, da iskanje le-te na podlagi rasne enakosti ni dovolj trden temelj, saj napačno predvideva, da so temnopolti med seboj povezani že po naravi in da se zato vedno borijo za iste cilje. Poleg tega zavrača idejo, da bi se afriško identiteto lahko vzpostavilo na osnovi rekonstruirane pretekle zgodovine, saj bi morali na preteklost gledati kot na trenutek enotnosti in popolnosti, kakršna seveda ni bila, hkrati pa nas brskanje po zgodovini odvrča tudi od problemov sedanjosti. Zato je prepričan, da je treba identiteto vzpostaviti na osnovi raznolike sodobne ekološke, politične in ekonomske resničnosti te celine. To pa bi posredno pripomoglo tudi k temu, da »kadar bi govorili o afriški identiteti, ne bi razmišljali le o homogeni celini, kot to počno na Zahodu, temveč bi priznavali diferenciranost njenih kulturnih, političnih in ekonomskih tradicij« (Appiah 2001: 230).

---

⁴⁶ Koncept identitete je izjemno zapleten in večplasten. Kot je zapisal Connolly (v Eschle in Maiguashca 2005), identiteta za svoj obstoj potrebuje razlike oziroma drugačnost, saj se njena resničnost lahko potrdi le z obstojem njej neenakih. Z identiteto je tako neločljivo povezana težnja, da se sprevrže v »togo doktrino nas in njih, dobrega in zlega, racionalnega in neracionalnega, zdravorazumskega in absurdnega, zaradi česar predstavlja velik etični in politični izziv« (Maiguashca 2005: 123). Da gre za izjemno zapleten in mnogovrsten pojem, priznava tudi Appiah (2001: 227), ki piše, da identitete nastanejo v zgodovinskem procesu spreminjajočih se odzivov na ekonomske, politične in kulturne silnice, poleg tega pa s časom postajajo močnejše ter bolj razpoznavne. Meni tudi, da pri njihovi konstrukciji ni veliko prostora za razum.

3. ANALIZA

3.1 IZHODIŠČNE TOČKE

Delo je osrednji slovenski dnevnik, ki ga tiskajo v Ljubljani od leta 1959. Nastal je z združitvijo časopisov *Ljudska pravica* in *Slovenski poročevalec*. Izhaja vsak dan in ima šest prilog: Ono ob torkih, Delo in dom ob sredah, Polet ob četrkih, Vikend ob petkih, Sobotno prilogo ob sobotah in Nedelo ob nedeljah. V redno analizo smo od le-teh vključili Sobotno prilogo, ker se v njej objavlja daljše prispevke o aktualnih političnih, znanstvenih in kulturnih temah, kamor naj bi sodile tudi afriške problematike. Vse ostale priloge smo zaradi preobsežnosti raziskave iz obravnave izključili. *Delo* uvrščamo v skupino kakovostnega tiska, kateremu nasprotno je tabloidno oziroma senzacionalistično časnikarstvo. Prav zato smo ga tudi izbrali, saj bi kot takšen moral zagotoviti kar se da celovito podobo afriške celine. Toda čeprav gre za kakovosten tisk, je vseeno vpet v delovanje tržnonovinarskih silnic in komercializacije. Prav tako deluje v okviru opisanih diskurzov o Afriki in po načelih zahodnih novičarskih standardov, ki poročanju o Afriki niso naklonjeni ne po številu objav ne po prizadevanju, da bi celino predstavili čim manj stereotipno.

V analizi časopisnih prispevkov smo želeli sodobno podobo Afrike v *Delu* primerjati s tisto iz preteklosti, saj naj bi bila zaradi drugega zgodovinskega konteksta drugačna od današnje. Prelomni mejnik za spreminjanje afriške podobe naj bi bila osamosvojitve Slovenije. Kot piše Jeffs (2000), je bila prisotnost Afrike v slovenskih medijih pred osamosvojitvijo v smislu bolj obsežnega in manj stereotipnega poročanja precej bolj kakovostna, kot je danes. Ta relativno boljša podoba naj bi bila rezultat različnih dejavnikov, med katerimi je zelo pomemben ta, da je nekdanja Jugoslavija pod vodstvom Josipa Broza Tita podpirala procese dekolonizacije na afriški celini. Poleg tega je SFRJ nekatere afriške države obravnavala kot bratske, ker so bile socialistične in ker jih je bila večina članic gibanja neuvrščenih, v katerem je Jugoslavija igrala vodilno vlogo. Torej sta jih povezovali ideologija in gibanje. Ne smemo pa spregledati, da je imela Jugoslavija na afriškem kontinentu tudi velike gospodarske apetite. Po osamosvojitvi Slovenije oziroma z razpadom SFRJ pa teh dejavnikov v družbenem prostoru ni bilo več. Nastopilo je tranzicijsko obdobje in v ospredje so prišli procesi demokratizacije, denacionalizacije, komercializacije in liberalizacije, ki v veliki meri prispevajo k negativnemu stereotipiziranju afriške celine. Da bi se prepričali, ali je tranzicija res vplivala na spreminjanje podobe Afrike v *Delu*, smo izvedli primerjalno analizo o kvantiteti objavljenih

člankov v 80. letih, 90. letih in danes. Preverjali smo, katere tematike so prevladovala v določenih žanrskih oblikah ter kje so bile ubesedene nekoč in kje danes ter na katerih delih strani se je in se še vedno objavlja zgodbe o Afriki.

3.2 KVANTITETA DELOVIH OBJAV O AFRIKI

Primerjali smo objave v mesecu februarju 1983, ko je bila Slovenija del SFRJ, juliju 1995, ko je bila tipična tranzicijska država, novembru in decembru 2005 ter januarju, februarju, marcu in aprilu 2006, ko je bila članica Evropske unije in s tem tudi »inkorporirana« v zahodni kapitalistični sistem. Iz sedanjosti smo za primerjavo vzeli več mesecev zaradi boljše preglednosti, pa tudi zato, da bi nakazali, kako določeni novinarski dejavniki vplivajo na obseg poročanja o dogajanju v afriških državah. Januarja 2006 je namreč v javnosti slovenski predsednik Janez Drnovšek nastopil s pobudo za reševanje krize v sudanski pokrajini Darfur, zaradi česar je močno naraslo medijsko zanimanje za to afriško pokrajino.

Vse objave, povezane z dogajanjem na afriški celini, smo najprej razdelili v dve splošni skupini, in sicer na novinarske prispevke, ki so se neposredno nanašali na dogajanje v Afriki, in na prispevke, ki so le posredno obravnavali katero izmed afriških problematik. V prvo skupino smo uvrstili vsa besedila, ki so bila v celoti namenjena določeni afriški temi, v drugo pa besedila, kjer se je govorilo in razpravljalo o gibanju neuvrščeni, strategijah IMF, na splošno o političnih, gospodarskih in kulturnih krizah ter kriznih žariščih po svetu, o mednarodnih poskusih reševanja teh kriz, mednarodnih strategijah razvoja, državah v razvoju, dolgovih kot mednarodnem vprašanju, priseljevanju ljudi iz revnih držav v Evropo, lakoti po svetu, konferencah WTO itd. Iz objav v januarju, februarju, marcu in aprilu 2006 pa smo oblikovali še tretjo kategorijo, v katero smo uvrstili vsa besedila, ki so se kakor koli navezovala na pobudo Janeza Drnovška za reševanje krize v Darfurju (glej tabeli 3.2.1 in 3.2.2). Poleg tega smo vse prispevke razdelili tudi na različne žanre znotraj informativne in interpretativne zvrsti⁴⁷.

---

⁴⁷ Pri tem smo upoštevali zapiske Mance Košir (1988: 65), ki novinarske prispevke deli v dve zvrsti, in sicer v informativno ter interpretativno. Načela objektivnosti se držijo novinarska besedila v prvi zvrsti, saj naj bi bralce zgolj informirala. Šlo naj bi za golo nizanje dejstev, medtem ko naj bi bilo bistvo drugih, interpretativnih besedil izražanje novinarjevih mnenj, komentarjev in občutij. K informativni zvrsti prišteva naslednje novinarske žanre: vse vrste vesti (kratka, razširjena in vest v nadaljevanju), naznanilo, poročila (običajno, komentatorsko in reportersko), nekrolog, prikaz, reportažo, reportersko zgodbo, potopis, intervju, okroglo mizo, izjavo, anketo in dialogizirano poročilo. K interpretativni zvrsti pa uvršča komentarje, uvodnike, glose, kolumne, informativne članke, članke z naslovne strani in portrete.

Tabela 3.2.1: Število objav posameznih žanrov v februarju 1983, juliju 1995 ter novembru in decembru 2005.

MESEC ŽANR	FEBRUAR 1983		JULIJ 1995		NOVEMBER 2005		DECEMBER 2005	
	a	b	a	b	a	b	a	b
VEST	110	2	11	-	5	2	9	1
POROČILO	44	28	27	-	2	6	2	9
ZANIMIVOST	8	-	5	-	2	-	3	-
KOLUMNA	-	-	-	-	-	-	1	-
REPORTERSK A ZGODBA	-	-	-	-	1	2	1	-
KOMENTAR	2	5	1	-	-	2	-	2
ANALIZA	-	1	-	-	1	1	-	-
ANALIZA iz Sobotne priloge	1	9	1	-	-	-	-	-
GLOSA	-	-	1	-	1	-	-	-
TEMA DNEVA	-	-	-	-	-	-	-	1
TEMA TEDNA	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela 3.2.2: Število objav posameznih žanrov v januarju, februarju, marcu in aprilu 2006.

MESEC ŽANR	JANUAR 2006			FEBRUAR 2006			MAREC 2006			APRIL 2006		
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c
VEST	5	2	7	7	1	7	14	1	3	7	1	1
POROČILO	5	3	5	2	3	4	4	3	2	4	7	4
ZANIMIVOST	10	-	-	3	-	-	3	-	-	5	-	-
KOLUMNA	1	-	-	-	1	-	2	-	-	3	-	-
REPORTERSKA ZGODBA	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
KOMENTAR	1	3	3	1	-	1	-	-	-	-	2	-
ANALIZA	1	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
ANALIZA iz Sobotne priloge	1	-	1	-	-	-	5	-	-	-	-	-
GLOSA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
TEMA DNEVA	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
TEMA TEDNA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Legenda:

- **a:** novinarski prispevki v *Delu*, ki so se neposredno nanašali na dogajanje v Afriki;
- **b:** novinarski prispevki v *Delu*, ki so se posredno nanašali na dogajanje v Afriki;
- **c:** novinarski prispevki v *Delu*, ki so se navezovali na pobudo Janeza Drnovška za reševanje krize v Darfurju;

Kasneje smo Delove objave iz prve skupine razdelili še na tri podskupine, in sicer na besedila, ki so se povsem neposredno navezovala na dogajanje v kateri izmed afriških držav, na besedila, ki so se povezovala z elitami, in na besedila, ki so bila povezana z domačim dogajanjem. V prvi podskupini so bili prispevki o afriškem dogajanju objavljeni kljub temu, da niso imeli mednarodnih razsežnosti oziroma niso vplivali na potek dogajanja pri nas ali v naši kulturni in geografski bližini (na primer v Italiji, Franciji, Avstriji, Hrvaški). Obenem

niso bili povezani z elitnimi, nam dobro znanimi osebami (na primer s predsedniki zahodnih držav), elitnimi narodi (ZDA, Japonsko, Rusijo ...) ali mednarodnimi organizacijami (Združenimi narodi, Svetovno banko, Mednarodnim denarnim skladom ...). Lahko pa so se povezovali z neelitnimi, manjšimi in nam kulturno ter geografsko bolj oddaljenimi državami (na primer z državami Latinske in Južne Amerike ter manjšimi azijskimi državami), osebami (na primer predsedniki teh držav) ali organizacijami. K slednjim smo uvrstili tudi Organizacijo afriške enotnosti (OAE), ki se danes imenuje Afriška unija (AU), saj gre za neposredno združenje afriških držav. Kar se tiče ostalih dveh podskupin, pa smo v drugo razvrstili objave o dogodkih, ki so se, za razliko od tistih v prvi podskupini, povezovali s katero izmed elit ali pa so vplivali na potek dogajanja v naši kulturni in geografski bližini. V tretjo smo uvrstili novice, povezane izključno z dogajanjem doma.

Februarja 1983 se je v *Delu* neposredno na dogajanje v afriških državah nanašalo kar 165 prispevkov. Od tega je bilo občutno največ vesti⁴⁸, kar 110, ki so se vsak dan redno pojavljale na tretji strani v rubriki S teleprinterja in na zadnji strani pod rubriko Iz poslovnega sveta. V povprečju sta v teh rubrikah izšli po dve afriški vesti na dan. Večina jih je bila agencijskih, pod drugimi pa se je z začetnicami imena podpisal tedanji Delov dopisnik iz Nairobija Tit Doberšek. Druga po številu v tem mesecu so bila poročila⁴⁹. Izšlo jih je 44, kar pomeni, da sta v povprečju izšli skoraj dve poročili na dan in da je bilo poročanje o afriškem dogajanju redno. Večino poročil je k *Delu* prispeval dopisnik Doberšek, sicer pa je bila pod nekaterimi podpisana tudi jugoslovanska agencija Tanjug (Telegraphic Agency of New Yugoslavia). V februarjem *Delu* se je o Afriki veliko govorilo tudi posredno, in sicer vsakič, ko se je poročalo o dogajanju v zvezi z gibanjem neuvrščenih, pa tudi v zvezi z Mednarodnim denarnim skladom in drugimi znanimi organizacijami. Izstopale so teme v zvezi z neuvrščenostjo, saj se je bližal sedmi vrh neuvrščenih, ki je potekal v New Delhiju od 7. do 12. marca 1983. Kljub temu ni bilo objavljenih veliko analiz in komentarjev⁵⁰, ki bi se

---

⁴⁸ Vest je novinarski žanr vestičarske vrste. Informira pretežno o preteklih dogodkih, ki so predvidljivi ali ne predvidljivi, po obsegu ožji in sami po sebi razumljivi, in odgovarja na tista naslovnikova vprašanja, ki sprašujejo po identifikacijskih znakih dogodka: kje, kdaj, kaj in kdo ter včasih tudi zakaj. Avtor vesti v tekstu ni prisoten (Košir, 1988: 69–72).

⁴⁹ Po Koširjevi (1988: 73–75) je poročilo žanr poročevalske vrste, ki se od vesti, ki dogodek le registrira, razlikuje predvsem po tem, da poroča o poteku dogajanja. Če vest zadosti zahtevi »povej«, poročilo zadosti zahtevi »pripoveduj«. Poročila vseh vrst tako obveščajo o poteku dogajanja preteklih dogodkov. Kadar je avtor v besedilu odsoten oziroma poskuša biti nevtralen, govorimo o poročevalnih oziroma običajnih poročilih, kadar pa avtor potek dogajanja tudi vrednoti, govorimo o presojevalnih oziroma komentatorskih poročilih (Košir 1988: 77).

⁵⁰ Z analizo mislimo na tipično daljši prispevek informativno-interpretativne vsebine, kjer avtorji na poglobljen, obširen način obravnavajo določeno tematiko. Dogajanje in stanje se tudi vrednoti, pisci dodajajo svoja razmišljanja. Opisano po eni strani ustreza žanru presojevalnega oziroma komentatorskega poročila, ki poroča o poteku dogajanja in ga obenem komentira, pojasnjuje njegove vzroke in nakazuje možne posledice, vendar gre za obsežne prispevke, kar sicer ni značilnost poročevalske vrste. Po drugi strani pa analiza ustreza tudi žanru članka, ki je vrsta novinarskega sporočanja interpretativne zvrsti. Pri njem gre za analizo razmerij, s katero avtor razloži družbeno pomembne pojave, procese in stanja ter s tem ustvari

neposredno nanašali na afriško dogajanje. Najbrž gre to pripisati ravno dejstvu, da se je na splošno obsežno polemiziralo o dejavnostih in ciljih neuvrščenih. Sicer pa so v tem mesecu v rubriki Vrtimo globus in na zadnji strani izhajale tudi različne zanimivosti⁵¹, kot na primer Prebrisani divji lovci (Delo 1983: 12. 2., 5) o lovcih na slone v Keniji.

12 let kasneje, julija 1995, je bilo v primerjavi s februarjem 1983 (čeprav gre za mesec z manj dnevi) objavljenih več kot 10-krat manj vesti, ki so neposredno obravnavale afriške problematike. Izšlo jih je 11, kar pomeni, da v časniku niso imele več stalnega mesta. Kljub temu da bi po izrazitem upadu vesti pričakovali tudi precej manjše število objavljenih poročil, pa so se le-ta na Delovih straneh še vedno pojavljala pogosto, v povprečju nekaj manj kot eno poročilo na dan. Vzrok za to lahko pripišemo dopisniku, ki je bil leta 1995 Branko Soban. Bival je v egiptovski prestolnici Kairo, toda poročal ni izključno o afriških državah, ampak predvsem o arabskih deželah, na primer o Izraelu, Palestini, Siriji, Egiptu, Sudanu in Alžiriji, ki imajo večinsko muslimansko prebivalstvo. V tem obdobju so se namreč tu krepila trenja med katoliki in muslimani, zaradi česar so postale te dežele medijsko zanimivejše. Sicer se je pod mnoga poročila v tem mesecu podpisal tudi Avgust Pudgar, ki je bil afriški dopisnik v drugi polovici 80. in v začetku 90. let.

Sodoben obseg objav neposredno o Afriki pa je bil precej bolj skop kot pravkar opisani. Analiza prispevkov v novembru in decembru 2005 prikazuje, kako se v običajnem, vsakodnevnem *Delu* poroča o dogajanju na afriški celini, ostali štirje meseci pa so bili poseben fenomen. Kot smo že omenili, je januarja 2006 prišlo do opaznega povečanja objav, za kar je poskrbel Drnovšek, ki je na Afriko opozoril s pobudo za mir v Darfurju, kjer že več let divja vojna. Povečanje števila objavljenih prispevkov je bilo zaradi tega domačega dejavnika očitno tudi v februarju in marcu, aprila pa so se zadeve nekoliko umirile.

---

iluzijo, da po prebranem članku naslovnik ve o zadevi dovolj; da pozna različne poglede nanjo, da razume njen nastanek in razvoj. Jezik članka je stvaren, brez ekspresivnega izrazja, avtor je v tekstu angažiran, od dogajanja pa distanciran (Košir 1988: 87). Analize v *Delu* in Sobotni prilogi včasih vsebujejo več lastnosti prvega, včasih pa več lastnosti drugega žanra. S komentarjem pa mislimo na žanr interpretativne vsebine, s katerim avtor reagira na aktualne dogodke. Pojasni njihovo ozadje in pri naslovniku ustvari občutek, da mu je zdaj jasno, za kaj gre. Sporočevalec je v tekstu prisoten s svojim mnenjem, ki ga mora argumentirati (Košir 1988: 85).

⁵¹ Pod zanimivostmi smo uvrstili vse krajše prispevke, največkrat prevode agencijskih novic, ki so na kratko opisali kakšen za našo kulturo neobičajen pojav ali pa zgolj predstavili kakšno stanje oziroma dogodek, ki je zaradi svoje izjemnosti, nevsakdanjosti in/ali nenavadnosti bržkone pritegnil bralčevo pozornost. Znotraj kategorizacije Koširjeve takšni prispevki še najbolj ustrezajo opredelitvi reporterskih zgodb. Te so »prijazne zgodbe« o ljudeh, ki so zanimive zaradi določenih stanj (1988: 80). Toda pri tem se je treba zavedati, da pri zanimivostih v *Delu* praviloma ne gre za avtorska besedila, ampak za prevode, katerih vsebina je zelo kratka, kar ni značilno za pravo reportersko zgodbo.

V novembru in decembru 2005 novinarji torej niso pokazali velikega zanimanja za afriško celino. Prispevki vseh žanrov so se pojavljali le občasno, lahko rečemo celo priložnostno. Niti poročil se ni več objavljalo redno, saj *Delo* nima več dopisnika na afriški celini. V dveh mesecih so tako izšla le štiri poročila, med njimi Skozi okno do volilne skrinjice (Šurk 2005: 4), ki je govorilo o rezultatih volitev v Egiptu. Pri tem moramo omeniti, da novinarji Egipt kot turistično atrakcijo ter za civilizacijski razvoj pomembno državo, o kateri se učimo že v osnovni šoli in ki je ne prepoznavamo kot tipične afriške države, zagotovo dojemajo kot zanimivejšo za bralce in zato o njej tudi pogosteje poročajo. Sicer smo med preostalimi objavami o Afriki v novembru in decembru naleteli na primer še na dve reporterski zgodbi⁵² in na kolumno⁵³, na žanra, ki ju v preteklosti nismo zasledili. Na prvi pogled nekoliko presenetljiva je bila tudi objava Pudgarjeve glose⁵⁴ Sudanska »narodna jahta« (Pudgar 2005: 4). Vendar nam je takoj, ko smo jo začeli prebirati, postalo jasno, da je bila spisana in objavljena zato, ker se je navezovala na slovensko gospodarstvo. Avtor je v njej izpostavil ironijo sudanske revščine in splavitve razkošne jahte Palace, ki jo je zgradila izolska ladjedelnica, kupila pa sudanska vlada za 3,5 milijona evrov.

V nasprotju s pustimi novembrskimi in decembrskimi rezultati pa so bili rezultati analize naslednjih štirih mesecev precej bolj razgibani. Čeprav v ničemer niso dosegali obsega objav v letu 1983, so se vsaj nekoliko približali obsegu iz leta 1995. Januarja 2006 je na primer izšlo 12 vesti, 10 poročil, 10 zanimivosti in 10 prispevkov drugih žanrov, ki so se neposredno lotevali afriških tem. Do tega povečanja objav ne bi prišlo, če se predsednik Drnovšek ne bi zavzel za ustavitev spopadov med sprtimi stranmi v Sudanu. Dokaz za to je, da se je kar osem vesti in pet poročil nanašalo na predsednikovo prizadevanje za mir v razvpiti afriški pokrajini. Poleg tega se je Darfur omenjalo v štirih komentarjih, toda avtorji so v vseh obravnavali le vzgibe, možne skrite interese in vzroke za predsednikova prizadevanja. Sudan je bil v njih

---

⁵² Značilnosti reporterske zgodbe smo že opisali, zdaj pa naj pojasnimo še, zakaj bomo v sklopu Delovih objav namesto o reportažah govorili o reporterskih zgodbah. Po klasifikaciji Koširjeve je namreč za reportažo značilno, da si za predmet izbira aktualne in dramatične situacije, stanja spopadov, konfliktov in bojov. Delovi prispevki, ki bi jih zaradi strukture zgodbe lahko uvrstili k reportažam, pa so opisovali nedramatična in neaktualna stanja v določenih afriških državah. Pisalo se je o različnih turističnih atrakcijah in revnih ter sušnih pokrajinah, ki so bile za bralce zanimive predvsem zaradi svoje »drugačnosti«. Zato so ti prispevki bližje reporterskim zgodbam kot reportažam.

⁵³ V *Delu* občasno izhajajo besedila Nataše Hrastnik, ki imajo največ značilnosti kolumne. Gre za žanr interpretativne vrste, ki je po Koširjevi (1988: 86) v vseh svojih prvinah odvisen od osebnosti, ki piše. Zato se ob takšnem prispevku praviloma objavi tudi fotografijo ali karikaturu pisca. Kolumnist je znan po specifični izbiri predmetov svojega komentiranja in po originalnem, avtentičnem stilu. V svojem besedilu razkriva ozadja zanj najpomembnejših dogodkov. Vse našteje značilnosti imajo tudi prispevki Hrastnikove: ob vsakem besedilu je objavljena njena fotografija, poleg tega pa za predmet obravnave vedno izbere afriške tematike, ki so zanjo, kot kaže, zelo pomembne. Je pa res, da se v svojih kolumnah pisateljica pogosto zateče tudi k portretiranju določenih afriških osebnosti, kar pa so že značilnosti portretne vrste.

⁵⁴ Glosa je komentar, od katerega se razlikuje le v odnosu do predmeta obravnave. Ta je pri glosi satiričen, zajedljiv, ironičen, humoren.

vsakič prikazan le kot del Drnovškove »misije« ter kot država, kjer vladata lakota in nasilje. Niti ene analize ni bilo o tem, zakaj je do nasilja v Darfurju prišlo, katere skupine se spopadajo in za kaj si prizadevajo, kakšna je državna politika, kakšno je ozadje dogajanja itn. Podrobnejših informacij o dogodkih v okupirani pokrajini nismo dobili niti v januarških Sobotnih prilogah. Izšla sta dva intervjuja⁵⁵, prvi z Drnovškom, drugi, Marshallov načrt za Afriko (Škerl 2006: 18), pa z Olivierjem Degreeefom, predstavnikom Unicefa, priznane humanitarne organizacije, ki se ukvarja s strategijami reševanja afriške revščine. Darfursko problematiko se je izpostavljalo v obeh, vendar je ostala v senci govorcev kot pokrajina, kjer kaosu ni videti konca. Za razliko od tega pa so šli v naslednjih dveh mesecih pisci Sobotne priloge v povsem drugo skrajnost. Bralcem so od 18. 2. do 18. 3. v vsakem izvodu postregli z vsaj eno analizo ali kolumno o Darfurju. 25. februarja so izšli kar trije takšni prispevki, med njimi se je prvič pojavilo tudi pisanje Drnovškovega posebnega odposlanca v Darfurju, Toma Križnarja, ki je dobil mesto začasnega pisca Delovega »Dnevnika«. Kolumne o njegovem doživljanju Darfurja so nato do 18. marca izhajale vsako soboto na enakem mestu.

Druge afriške tematike so v *Delu* ostale bolj ali manj zapostavljene. Občasno so sicer izhajala nekatera krajša sporočila o političnem dogajanju v različnih državah, vendar se jih nikoli ni obširneje obravnavalo. Med temami, ki so jim pisci namenili nekaj več pozornosti, je bilo le še širjenje ptičje gripe na afriško celino, ki je bila pomembna tema predvsem zaradi morebitnih mednarodnih razsežnosti te nevarne bolezni – strokovnjaki različnih mednarodnih organizacij so namreč opozarjali, da bi bile posledice razširitve virusa na afriško celino lahko katastrofalne za ves svet – pa tudi zaradi aktualnosti tematike, ki je v tem obdobju redno zapolnjevala časopisne strani.

Ob tem velja opozoriti na dejstvo, da so novinarji *Dela*, tako kot tudi vse druge medijske institucije, odvisni od različnih virov informacij, ki do določene mere sooblikujejo način njihovega dela in pogosto odločilno vplivajo na kvantiteto njihovega poročanja o določeni temi. Pri poročanju o dogodkih iz oddaljenih dežel so v kapitalistični družbi, v kateri naj bi primanjkovalo finančnih sredstev za dopisnike, odvisni predvsem od novic, ki jih pošiljajo različne agencijske hiše. Zato smo, glede na to, da tudi v Delovi ustanovi nimajo dopisnika v Afriki, preverili, v kolikšni meri in kako agencije vplivajo na poročanje njenih novinarjev. V obravnavo smo zajeli novice agencijskih hiš Reuters, AP, AFP, DPA in Slovenske tiskovne

---

⁵⁵ Intervju je novinarski žanr pogovorne vrste, ki naslovnika informira o empatičnem dialogu med spraševalcem in vprašanim. Gre za predstavitev globljega pogovora oziroma empatične vživitve novinarja v intervjuvanca (Košir 1988: 82).

agencije (STA). Pri tem smo v analizo vključili vse novice, ki so se neposredno nanašale na dogajanje v Afriki, pri čemer smo zajeli tudi objave, ki so bile povezane z elitnimi narodi, osebami ali organizacijami. Upoštevali smo le po eno izmed novic, ki so se nanašale na isti dogodek, saj imajo zaradi dejavnika ažurnosti agencije navado, da dogodek objavijo takoj, ko se zgodi, v kratki vestični obliki, nato pa v kasnejših urah pošljejo poročilo o istem dogodku z dodatnimi informacijami in/ali ozadji dogodkov. Mi pa smo želeli ugotoviti, koliko različnih novic na dan pošlje določena agencija oziroma koliko možnosti da novinarjem, da poročajo o afriških deželah, zato smo sporočila z enakimi vsebinami združili v eno. Agencijske novice smo spremljali 32 dni, od 9. januarja do 9. februarja 2006⁵⁶.

Ugotovili smo, da v povprečju na dan največ različnih novic o dogajanju v Afriki pošlje Reuters, in sicer okrog 13, sledi mu agencija AFP z 10, nato AP z osmimi, DPA s tremi in nazadnje STA z eno. Pri STA gre za prevode vesti tujih agencijskih hiš, pri čemer se prevede le nekatere, in sicer tiste, ki se pojavijo večkrat pri več tujih agencijah, kar pomeni, da imajo glede na zahodna merila večjo novičarsko vrednost. Gre za poročanja o spopadih, ugrabitvah in nasilnih demonstracijah, v katere so bili vpleteni posamezniki iz elitnih držav ali organizacij, naravnih katastrofah, ki so terjale veliko življenj, korupciji ali pa afriških meddržavnih sporih, ki jih poskušajo na diplomatski način reševati zahodne države. V obravnavanem obdobju so bili pri agencijah najbolj aktualni spopadi med protestniki in mirovniki Združenih narodov v Slonokoščeni obali, suša v Keniji in Etiopiji, podkupljivost kenijskih politikov in ameriško diplomatsko posredovanje v sporu med Eritrejo in Etiopijo. Delovi novinarji se, kadar se odločijo za prikaz dogajanja v Afriki, pogosto zatečejo k prevajanju takšnih in podobnih agencijskih sporočil. To dokazuje analiza iz obravnavanega obdobja, saj je 20 prispevkov o Afriki od 48 temeljilo na agencijskem poročanju⁵⁷. Razlog, zakaj je izšlo kar nekaj avtorskih prispevkov, pa tiči v Drnovškovi pobudi za razrešitev krize v Sudanu; večina izmed ostalih 28 prispevkov – izjema so le avtorske reporterske zgodbe – je bila namreč vezana na predsednika in Darfur, tu pa so se Delovi novinarji lahko posluževali mnogih alternativnih virov, kot so na primer predsednik sam, njegova Služba za odnose z javnostmi in različne domače politične institucije, ki so se poleg predsednika ukvarjale z njegovo pobudo in načrti. Med redkimi prispevki, ki so obravnavali druge afriške tematike, pa je bilo poleg na agencijah temelječih prispevkov objavljenih le še nekaj prevodov iz tujih časnikov, na primer iz francoskega *L'Expressa* ter nemških *Der Spiegel* in *Süddeutsche*

---

⁵⁶ Statistična tabela agencijskih sporočil se nahaja v prilogi A.

⁵⁷ Glej tabelo Viri informacij, ki se nahaja v prilogi B.

Zeitung. Zato lahko sklepamo, da so Delovi novinarji pri poročanju o Afriki, odkar na tej celini nimajo dopisnika, v veliki meri odvisni od agencijskih novic, v nekoliko manjši pa od tujih zahodnih medijev.

Zanimalo nas je tudi, kdaj so se uredniki *Dela* odločili, da je neka afriška problematika, ki so jo naznanjale agencije, dovolj pomembna za objavo. Ugotovili smo, da se je to zgodilo predvsem takrat, ko je več agencijskih servisov, ponavadi celo več dni zapored, poročalo o določenem afriškem dogajanju. Strnjeni prevod o njem je dobil obliko vesti, če je bilo vsebine več, pa poročila. Primer vesti je Prisegla prva afriška predsednica (Delo 2006: 17. 1., 4), o kateri so poročale vse obravnavane tuje agencije, primer poročila pa Za blaginjo je prišla vojna (Pudgar 2006: 4), kjer je avtor po večdnevnem agencijskem poročanju povzel nasilno dogajanje v Slonokoščeni obali. Toda glede na to, da je Reuters na dan v povprečju poslal 13 različnih sporočil, ki so obravnavali afriške dogodke, bi *Delo* o njih, vsaj na kratko, lahko poročalo precej pogosteje, kot dejansko je.

Vsi izsledki kvantitativne analize so torej potrdili sodobno marginaliziranost Afrike v *Delu*, obenem pa so dokazali tudi Jeffsovo trditev, da se je v obdobju SFRJ na našem ozemlju bolj obsežno pisalo o dogajanju v Afriki kot po osamosvojitvi Slovenije. V februarju 1983 smo našli kar 165 prispevkov, leta 1995, ko je bila Slovenija že samostojna država, pa je bilo teh občutno manj, le 46. Po tem obdobju je število objavljenih novic še naprej padalo. Na vprašanje, zakaj je bilo temu tako, imamo v grobem še tri odgovore. Prvi je odsotnost dopisnika na tej celini, drugi relativna gospodarska in politična nepovezanost Slovenije z afriškimi deželami, tretji pa sistemsko marginaliziranje Afrike. Delovi novinarji pri pisanju upoštevajo profesionalne novičarske dejavnike, ki so glavni vzrok neporočanju o dogajanjih na celini; Afrika nima moči, da bi v veliki meri vplivala na svetovno dogajanje, poleg tega pa ne zadosti niti dejavnikoma kulturne in geografske bližine, zato je v očeh novinarjev nevredna poročanja. Obenem je Delova ustanova ujeta tudi v silnice komercializacije in evrocentrizma, zaradi česar je afriško dogajanje pogosto označeno za nezanimivo. To potrjuje Jeffs (2000), ki piše, da slovenski mediji utrjujejo evropocentrični pogled na svet, hkrati pa ustvarjajo medijsko začarani krog: »Ker se o Afriki relativno malo poroča, Afrika ni zanimiva, zato o njej tudi ne bomo poročali.« Zaradi dejavnika evrocentrizma se je v *Delu* iz obravnavanega obdobja redno pisalo in razpravljalo o političnih in gospodarskih procesih v različnih evropskih državah ter o konferencah in srečanjih politikov Evropske unije. Med svetovnimi tematikami pa so časopis redno zapolnjevale naslednje teme: spopadi med Izraelci in

Palestinci, strategije in poteze ameriškega predsednika Georgea Busha in britanskega premiera Tonyja Blaira, njuna vojna proti terorizmu, ruska diplomacija, spopadi na Bližnjem vzhodu, stanje v Iraku in Afganistanu ter prodiranje Kitajske v svetovni ekonomski sistem. O teh tematikah se ni pisalo le v poročilih in vesteh, temveč tudi v komentarjih in analizah. Afriška celina pa je ostala zapostavljena. Zdi se, da se je, če izvzamemo poročanje o Darfurju, o njej pisalo le, kadar je v časniku ostalo kakšno prosto mesto, ki ga je bilo treba zapolniti.

Novembra 2005 je tako v *Delu* o afriških tematikah izšlo le 13 različnih prispevkov, decembra istega leta pa 16. V januarju, februarju, marcu in aprilu 2006 so bile te številke sicer nekoliko višje, vendar le zaradi Drnovškove pobude za Darfur. Sicer pa občutno povečanega splošnega zanimanja za afriške problematike tudi po pobudi nismo občutili. Brez prispevkov, ki so povezani s Sudanom in slovenskim predsednikom, ki je kot domača elitna osebnost dogajanju v Sudanu dal dovolj veliko novičarsko vrednost, da je zaslužilo obsežno obravnavo, je bilo januarja objavljenih 23 prispevkov različnih žanrov, februarja 19, marca 21, aprila pa zopet le 16. Toda tudi večina teh besedil je bila objavljena zgolj zaradi trenutne aktualnosti tematike, čemur je ustrezalo poročanje o širjenju ptičje gripe po afriških državah, zaradi povezanosti dogodka s kakšnim drugim domačim dogajanjem – največ z dilemo o napotitvi slovenskih vojakov v DR Kongo – ali pa zaradi vpletenosti kake druge elitne osebe, države oziroma organizacije⁵⁸. Dogodek na celini je takoj postal zanimiv, če so afriški uporniki pokončili mirovnika OZN, če so ubili afriškega državljana, pa ni našel mesta v informativnih novicah. To je razvidno iz naslednjega primera: 24. januarja 2006 je v *Delu* izšla vest o uboju osmih mirovnikov, pripadnikov modrih čelad. Objavljena je bila pod naslovom V DR Kongu ubili osem mirovnikov. O tem so dan poprej poročale agencije AFP, AP in STA⁵⁹. Štiri dni kasneje, 27. 1. 2006, pa sta agenciji Reuters in AFP poslali novico o tem, da so v Burundiju pripadniki vojske ubili deset upornikov, a vest v časniku ni dobila mesta, čeprav je imel dogodek podobne razsežnosti (podobno število umrlih) kot tisti v DR Kongu⁶⁰.

Jeffsovo ugotovitev, da se v sodobnih slovenskih medijih o afriških deželah poroča v precej bolj okrnjenem obsegu kot nekoč, pa ne dokazuje le statistika predložene analize obsega objav, ampak na primer tudi primer preteklega in sodobnega Delovega poročanja o

---

⁵⁸ Opisanemu na primer ustrezajo prispevki: Eritreja izgnala zahodne člane misije OZN (Delo 2005: 8. 12., 24), ZDA in Britanija začeli pripravljati dokument (Kramžar 2006: 8), Italijani še kar bežijo iz Libije (Hočevnar 2006: 8) in Združeni narodi o Sudanu (Delo 2006: 23. 3., 8).

⁵⁹ Agencijsko sporočilo, ki ga je o uboju mirovnikov 23. januarja 2006 poslala agencija AP, je priloženo v prilogi C.

⁶⁰ Reutersova agencijska novica o poboju upornikov v Burundiju je v prilogi D.

dejavnostih nekdanje OAE in današnje AU. Leta 1983, ko je potekal 19. vrh OAE, je dopisnik Doberšek o zapletih pred vrhom, pripravah nanj in o samem srečanju poročal od avgusta 1982 do konca vrha v juniju 1983 in celo še po njem. Samo na to temo je izšlo 24 poročil, ena vest, dve analizi in uvodnik⁶¹ pod Temo dneva. Januarja 2006, ko je potekal šesti vrh AU, pa se je o njem govorilo le dvakrat. Prvič se je dejstvo, da se v Afriki pripravljajo na to srečanje, omenilo v kontekstu tragedije v Darfurju (v poročilu Mednarodna skupnost in leta darfurske tragedije (Pudgar 2006: 4)), ob koncu vrha AU pa je izšlo še Pudgarjevo poročilo Katastrofa v Darfurju in verodostojnost afriške organizacije (Pudgar 2006: 4), ki je bilo predvsem kritika neučinkovitosti AU.

Okrnjenost poročanja nakazuje tudi izračun povprečnega mesečnega števila prispevkov v kateri koli žanrski obliki, ki na afriške tematike izhajajo v *Delu*. Številka je nizka, in sicer 18. V primerjavi s februarjem 1983 je to kar 9-krat manj, v primerjavi z julijem 1995 pa 2,5-krat manj. In če upoštevamo, da se v *Delu* na dan, brez Sobotne in drugih prilog, objavi okrog 150 prispevkov različnih žanrskih oblik⁶², *Delo* pa na mesec izide 26- ali 27-krat, potem je mesečno v njem objavljenih približno 3.900 oziroma 4.050 prispevkov. Delež besedil, ki obravnavajo afriško problematiko, je v tem primeru nekje med 0,44 in 0,46 %. Če primerjamo odstotek z italijanskim televizijskim informativnim programom leta 1999 in 2000, ko je ta v povprečju znašal 0,6, opazimo, da je odstotek Delovih objav še nekoliko nižji. Tudi te številke torej kažejo, da je zahodni trend marginaliziranja afriške celine še kako prisoten tudi v osrednjem slovenskem dnevniku.

Nadalje je bilo zapostavljanje celine v *Delu* razvidno iz sprememb v obsegu objav posameznih žanrov, kjer je bilo najbolj opazno manjše število objavljenih poročil. Februarja 1983 smo takšnih, ki so obravnavali afriško tematiko, zasledili 44, julija 1995 27, decembra 2005, ko noben domači dejavnik ni poskrbel za porast zanimanja o dogajanju na afriški celine, pa le dve. Poglavitni vzrok za to je v dopisniku, ki ga časnik danes v Afriki nima. Seveda pa sta k upadu informativnih vsebin pripomogla tudi evrocentrizem in splošno marginaliziranje

---

⁶¹ Uvodnik je komentar, ki si za svoj predmet izbere še posebej pomembne zadeve. Ker je to prikaz mnenja celotne redakcije, so teme posebej izbrane (Košir 1988: 86). To pomeni, da se v njih govori o tematikah, ki jih uredniki razumejo kot trenutno najpomembnejše za njihova občinstva. V *Delu* uvodnik najdemo na naslovnici pod Temo dneva.

⁶² Vzeli smo *Delo*, ki je izšlo v petek, 2. decembra 2005, ko sta pri posebnih prilogah, ki so neposredno del časnika, izšli prilogi s paginalnima naslovoma Infoteh (ena stran) in Osebne finance (tudi ena stran), in prešteli število vseh objavljenih prispevkov v različnih žanrih. To pomeni, da smo pri štetju upoštevali vesti, poročila, komentarje, kolumne, intervjuje, zanimivosti, reportaže, napovednike, ankete in druge prispevke, izpustili pa smo oglase, pisma bralcev, borzo in tečajne liste, osmrtnice, male oglase, križanko, karikature, rubriki Koledar in Anekdota za danes, radijski, televizijski in kino spored, vremensko napoved, Iskrico in rubriko Pa še to.

Afrike, kar nakazuje tudi občutno manjše število objavljenih vesti. Leta 1983 so jih v *Delu* objavili 110, leta 1995 11, decembra 2005 pa le devet. Delovi novinarji so se ob afriških problematikah zelo redko (v povprečju 1-krat ali 2-krat na mesec) odločili tudi za ubeseditev v interpretativnem žanru. To velja predvsem za sedanost – če odštejemo analize o Drnovškovi nenadni aktivnosti – ne velja pa povsem za preteklost, čeprav bi iz pregleda v februarju 1983 lahko sklepali drugače. Tedaj so se namreč neposredno na Afriko nanašali le dva komentarja in ena analiza, toda šlo je za mesec, ko se je bližal 7. vrh neuvrščeni, zato so bili novinarji zaposleni z razpravljanjem o strategijah in dejavnostih tega gibanja ter o političnih in gospodarskih krizah sveta, kamor seveda sodijo tudi afriške. In ker nam radovednost, ali sta si bili Afrika in interpretativna zvrst v *Delu* tujki že v času SFRJ, ni dala miru, smo še malo pobrskali po arhivu. Naleteli smo na veliko interpretativnih prispevkov o Afriki, vendar pa ne moremo trditi, da so se v *Delu* pojavljali redno – prej priložnostno, a vseeno veliko pogosteje kot danes⁶³. Naj naštejemo le nekaj interpretativnih besedil, ki se niso navezovala na elite ali domače dogajanje: Obdobje državne zrelosti (Stefanović 1983: 6) o različnih političnih sistemih v Afriki, Enostavna menjava prodira v Afriko (Stefanović 1985: 6) o nedenarni trgovini med afriškimi državami in ostalim svetom, Raziskave za kmetijstvo strateško pomembne za Afriko (Pudgar 1988: 6) o težavah uveljavljanja afriške znanosti ter Študiraj in molči! (Pudgar 1989: 6) o študentih, ki se zaradi nemogočih življenjskih, političnih in šolskih razmer upirajo vladajočim elitam v različnih afriških državah. V preteklosti si je Afrika včasih prislužila tudi mesto pod Temo dneva, čeprav na to ni vplival noben domači ali elitni dejavnik. Leta 1983 sta na primer izšla uvodnika Anahronizem na afriškem jugu (Lorenci 1983: 1) in Kriza afriške enotnosti? (Lorenci 1983: 1), naslednje leto pa celo komentar pod Temo tedna z naslovom Razplet za afriški »krizni lok«; nekdanji zagrizeni sovražniki so zdaj pripravljeni sodelovati (Doberšek 1984: 6). V polovici leta, v kateri smo za primerjavo spremljali sodobno *Delo*, pa uvodnika pod Temo dneva, ki bi se nanašal na afriško problematiko, nismo zasledili. Edini uvodnik, v katerem je bila Afrika sploh omenjena, je izšel 10. 2. 2006, in sicer z naslovom Brez premora. V njem je Saša Vidmajer komentiral Drnovškova dejanja ter njegovi pobudi za Darfur in Kosovo.

Sodobni trend marginaliziranja celine pa smo nenazadnje opazili tudi pri *Delovem* pozicioniranju prispevkov z afriškimi tematikami. Vendar moramo, preden opišemo ključne spremembe na tem področju, nekaj besed nameniti trenutnemu trendu prebiranja časopisov.

---

⁶³ Ob tem naj opozorimo, da smo pregledovali le arhive z besedili, ki so obravnavala Afriko na splošno. Sicer ima vsaka afriška država v *Delu* svoj arhiv, vendar zaradi preobsežnosti dela vseh arhivskih prispevkov nismo mogli pregledati.

Sodobnih praks za preživljanje prostega časa je vse več, tržišče informiranja in zabave pa je vse bolj nasičeno (glej Milosavljevič 2003: 8). Relativni čas, ki ga posamezni medij lahko zasede v življenju posameznika, je veliko krajši, kot je bil nekoč, zato večina časnike prebira le še na avtobusu ali pred začetkom dela. V zadnjih letih se je tako uveljavilo hitro branje časopisa. Ne beremo ga od začetka do konca, temveč je začetek branja tam, kjer ga sami določimo – zato časopis ni knjiga in časopisni bralec ni knjižni bralec. To pomeni, da mnogo ljudi, ki v roke dobi časnik, prebere oziroma pregleda le prvo in zadnjo stran, ostale časopisne vsebine pa zgolj prelista, tako da z očmi »ošine« izstopajoče naslove, prebere pa dejansko le tisto, kar pritegne njegovo pozornost. Če konkretno govorimo o *Delu*, ki je časnik velikega formata – prispevki v njem izhajajo na okorno velikih listih, velikosti A3 – pa lahko trdimo, da bralec med listanjem z očmi ujame predvsem tiste naslove, ki se nahajajo na zgornjem delu strani. To dejstvo upoštevajo tudi Delovi uredniki, saj prispevke, ki so po njihovo za občinstva najpomembnejši, vedno objavijo na zunanjem robu zgornjega dela strani. Glede na trend hitrega branja časopisov sta v *Delu* torej najbolj brani naslovnica in zadnja stran, takoj za njima pa so najbolj izpostavljena tista besedila, ki so objavljena na zgornjih delih strani.

V duhu tovrstnega »listanja« časopisov so najbolj vidne spremembe pri poročilih, malo manj pa pri vesteh. Najprej bomo nekaj besed namenili slednjim. Leta 1983 je bila vestična rubrika S teleprinterja, kjer se je poročalo tudi o dogodkih v Afriki, vsakič objavljena ob vrhnjem desnem robu 3. strani z zunanjepolitičnim dogajanjem. Danes agencijske vesti o aktualnem dogajanju v tujini, kjer včasih naletimo tudi na sporočila o Afriki, najdemo v rubriki Na kratko na 4. oziroma 8. strani ob desnem robu spodnjega dela strani, tako da imajo manj opazno mesto kot nekoč. Naslednja rubrika z vestmi o tujih dogodkih se je in se še vedno pojavljala na zadnji strani ob levem sredinskem robu. Februarja 1983 je tam redno izhajala rubrika Iz poslovnega sveta, danes pa jo občasno nadomesti še ena rubrika Na kratko, vendar so v njej namesto svetovnih gospodarskih pojavov in dogajanj ubesedeni predvsem zunanjepolitični dogodki. V omenjeni rubriki so 1983 uredniki prevode agencijskih sporočil na afriško temo pogosto postavili na 1. mesto, danes pa se večinoma znajdejo na 3. ali 4., mnogokrat pa tudi na samem dnu rubrike.

Vesti o afriškem dogajanju, ki so izšle izven posameznih rubrik oziroma kot samostojne enote, smo leta 1983 največkrat zasledili na 3. in zadnji strani, sicer pa se jih je nekaj znašlo tudi na naslovnici. Med njimi sta se dve neposredno nanašali na Afriko, ostale pa so bile povezane z domačim dogajanjem (na primer Ibrahimi odpotoval iz Jugoslavije (Delo 1983:

14. 2.)). Tudi v juliju 1995 jih je bilo nekaj na naslovnici, čeprav se niso navezovale na elite. Te so bile: V Alžiriji ubili 38 islamskih skrajnežev (Delo 1995: 4. 7.), V poplavah 20 žrtev (Delo 1995: 7. 7.) in Letalska nesreča na Madagaskarju (Delo 1995: 19. 7.). V sodobnem času se je največ samostojnih vesti, ob katerih se je vedno pojavila tudi fotografija⁶⁴, objavilo na 4. oziroma 8. strani pri zunanjepolitičnem dogajanju, včasih tudi na zadnji strani, v obeh primerih pa običajno na sredini zgornje strani, ki je precej opazno mesto. Toda prislužile so si ga predvsem zaradi fotografije, ki hitreje kot besedilo pritegne bralčevo pozornost. Da se afriška vest danes pojavi na naslovnici, pa se mora povezovati z domačim dejavnikom, kot se je na primer naslovna vest Darfur spet na seznamu (Delo 2006: 25. 1.) o rezultatih Drnovškovega prizadevanja za reševanje krize v Sudanu⁶⁵. V preteklosti, kot smo pokazali, to ni bilo nujno.

Še bolj izrazite so spremembe pri mestih objavljanja poročil. O tem priča primerjava poročil, neposredno povezanih z Afriko, na strani z zunanjepolitičnim dogajanjem. Februarja 1983 jih je bila približno polovica objavljenih na sredini zgornjega dela strani. To so bila predvsem dopisniška poročila, ki so imela tam svoje redno objavno mesto. Druga polovica je bila natisnjena nekje v sredini strani. V juliju 1995 so se dopisniška in druga poročila pojavljala skorajda izključno le še na sredini strani, toda tudi tega mesta jim ni uspelo zadržati; v novembru in drugih obravnavanih mesecih iz sodobnosti so se objavljala le še na dnu te strani, v desnem ali levem kotu spodaj. Izjema je bilo poročilo Katastrofa v Darfurju in verodostojnost afriške organizacije (Pudgar 2006: 4), ki je bilo natisnjeno na najbolj opaznem delu strani, v levem kotu zgoraj, kjer imajo sicer svoje mesto objave o ameriški diplomaciji, predsedniku Bushu, dogajanju v Iraku in aktualnih evropskih zadevah. Da je bilo poročilo o Sudanu in Afriški uniji objavljeno tam, gre pripisati januarskemu nenadnemu povečanju zanimanja za Darfur. Sicer pa premik poročil o Afriki z zgornjega dela zunanjepolitične strani na spodnjega sovпада s postopno marginalizacijo afriške celine v tem mediju. Žrtev marginaliziranja celine pa ni le Afrika, kajti »njena svojevrstna (ne)prisotnost v medijskem prostoru ne govori samo o njegovem osiromašenju, temveč o osiromašenju slovenskega kulturnega in političnega prostora nasploh« (Jeffs 2000).

---

⁶⁴ Zaradi pomanjkanja prostega časa v življenju posameznika je prišlo tudi do tako imenovanega trenda vizualiziranja tiskanih medijev, v sklopu katerega mora biti vsaka časopisna vsebina čim bolj atraktivna, da vzbudi bralčevo pozornost. V skladu s tem načinom razmišljanja se je povečala vloga vizualnih lastnosti tiska; objavlja se vedno večje fotografije in naslove, značilni pa so tudi barvni tisk ter zanimive tipografske rešitve in postavitve (Milosavljevič 2003 : 12–13).

⁶⁵ Izjema je le naslovna vest V eksplozijah v Dahabu najmanj 180 žrtev (Delo 2006: 25. 4.), vendar je šlo za teroristični napad v egiptovskem letovišču, kamor potuje tudi veliko Slovencev. Poleg tega je terorizem aktualna tema, ki v vseh zahodnih časnikih zapolnjuje naslovnice.

3.3 DELOVE REPREZENTACIJE AFRIŠKIH DOGODKOV IN POJAVOV

Ugotovili smo, da je v zahodnem novinarstvu ključni kriterij selekcije novic negativnost. Negativna novica je vedno najboljša novica – bolj negativna je, več medijskega prostora si zasluži. Poročanje o negativnih dogodkih v neki državi samo po sebi ni nič slabega, če se objave uravnoteži s pozitivnimi novicami oziroma s poročanjem o pozitivnih dosežkih. Toda v primeru zahodnega poročanja o Afriki največkrat ni tako. Da bi preverili, ali je v tem smislu tudi pisanje v *Delu* neuravnoteženo, smo izvedli analize vsebin posameznih prispevkov, kjer smo bili pozorni predvsem na to, koliko objavljenih besedil je bilo izrazito negativnih oziroma koliko jih je govorilo o naravnih katastrofah, nesrečah s smrtnimi žrtvami, oboroženih spopadih, vojnah, udarih, ugrabitvah, pobojih, nasilnih demonstracijah, kršenju človekovih pravic, boleznih, lakotah in korupciji, ter na drugi strani, koliko novic je bilo manj izrazito negativnih ali celo pozitivnih. Sem smo uvrstili poročanja o tuji pomoči in podpori afriškim državam, političnih premikih na »bolje«, diplomatskih obiskih in dogovorih, političnih aretacijah, sojenjih nekdanjim političnim zločincem ter različnih gospodarskih strategijah in dosežkih. Ob tem ni treba poudarjati, da so izrazito negativni prispevki utrjevali v teoretičnem delu izpostavljene stereotipe, ni pa odveč opozoriti, da so včasih tudi tisti manj negativni lahko spodbujali določena stereotipna mišljenja. Zato smo bili pri analizi pozorni na to, ali, in če, na kakšen način, so prispevki iz druge skupine nadalje stereotipizirali obravnavano celino.

3.3.1 NEGATIVNOST IN REPRODUKCIJA STEREOTIPOV

Tako v preteklosti kot tudi v sodobnosti je največ prispevkov o afriškem dogajanju izšlo v obliki vesti ali poročila. Mnogo jih je opisovalo negativna politična dogajanja, kot so spopadi, nasilne demonstracije in korupcija, ter naravne in družbene katastrofe, kot so suše, emigracije, nenadzorovana rast prebivalstva, lakota ipd. Razlika je bila le v tem, da so bili februarja 1983 takšni prispevki uravnoteženi z objavami o nenegativnem ali pozitivnem dogajanju na celini, leta 2005 in 2006 pa ne. Pri vesteh, neposredno vezanih na katero izmed afriških dogajanj, je bilo leta 1983 med 110 objavljenimi izrazito negativnih samo osem⁶⁶, za julij 1995 pa je bila že značilna nagnjenost k negativiziranju novic, saj je bilo nenegativnih oziroma pozitivnih vesti manj kot četrtino. Podoben trend je bil opazen tudi v obravnavanih mesecih 2005 in 2006. Če izvzamemo vesti, ki so se nanašale na Drnovškova prizadevanja za mir v Sudanu, je

---

⁶⁶ Primera takšnih vesti sta Kolera v Tanzaniji (Delo 1983: 3. 2., 3) in V Etiopiji izbruhnila lakota (Delo 1983: 14. 2., 4).

bilo med 50 vestmi kar 33 izrazito negativnih (to je 66 %), med ostalimi pa je bilo veliko takih, ki so s svojimi sicer nenegativnimi vsebinami na določene načine utrjevale nekatere stereotipe o Afriki.

Podobno velja za poročila. Leta 1983 jih je bilo le približno 30 % izraziteje negativnih, v večini ostalih pa je dopisnik poročal o političnih procesih v različnih afriških državah. Pisal je tako o »slabih«, nedemokratičnih potezah afriških politikov in družbenih skupin kot tudi o uspešnih diplomatskih dogovorih in malo manj uspešnih mirnih poskusih sprav. S tem je uravnotežil poročanje in razbil stereotip o navidezni pasivnosti v smislu »nerazvijanja« afriških politik⁶⁷. Precej celovito podobo političnih dejanj na kontinentu pa je zagotovil tudi s poročili, kot je Velike spremembe v vladi Tanzanije (Doberšek 1983: 24), kjer je opisal, kako in zakaj je predsednik Julius Nyerere imenoval novega premiera ter finančnega in obrambnega ministra. Podoben prispevek, ki bi opisoval zgolj ukrepe in spremembe v vladi katere izmed afriških držav, bi bil danes verjetno označen za nepomembnega in ne bi našel mesta v časniku. Na takšen sklep nas napeljuje dejstvo, da politična aktivnost prve afriške predsednice Ellen Johnson-Sirleaf po njeni izvolitvi novembra 2005, ko je izšlo poročilo Prva afriška predsednica (Pudgar 2005: 4), ni bila dovolj relevantna, da bi se o njej poročalo. 2. februarja 2006 je namreč Reuters poslal nekoliko obsežnejše sporočilo o njeni razpustitvi finančnega ministrstva, katerega pripadniki naj bi bili vpleteni v korupcijo, a novica ni bila objavljena ne v obliki vesti ne v obliki poročila⁶⁸. Sicer pa je imelo v sodobnih mesecih, če odštejemo poročila, ki so obravnavala Drnovškova dejanja v zvezi z Darfurjem, kar 17 izmed 20 poročil (tistih, neposredno povezanih z afriškim dogajanjem) negativno vsebino. Le tri poročila so bila nenegativnega značaja, kar pomeni, da je večina poročil o političnem dogajanju opisovala zgolj negativno stran diplomacije.

V obravnavanih mesecih 2005 in 2006 so torej številčno močno prevladovale informativne objave, ki so obravnavale afriške problematike, kot so revščina, naravne katastrofe in »zaostalost« ter nedemokratičnost političnih režimov. S tem so se v prvi vrsti krepili in utrjevali stereotipi o boleznih, vojnah, spopadih, nasilju, državnih udarih in zaostalih avtorskih vladavinah, skratka o nemogočih življenjskih razmerah na celini. Med prispevki,

---

⁶⁷ Primera negativnega poročanja sta poročili Jug Afrike se sprevača v trajno žarišče napetosti (Doberšek 1983: 3) in Pretoria rožlja z agresijo (Doberšek 1983: 4), kjer avtor poroča o južnoafriškem napadu na angolski jug, primera nenegativnega pa sta Dogovor za New Delhi, molk o pogajanjih z Južno Afriko (Doberšek 1983: 5) in Kratko srečanje na Kapverdih (Doberšek 1983: 3), v katerih pisec predstavi nekaj diplomatskih strategij in prizadevanj s strani afriških politikov za razrešitev nastalega konflikta.

⁶⁸ Glej prilogo E.

ki so utrjevali tovrstno podobo, so bile na primer vesti Nasilje v drugem delu egiptovskih volitev (Delo 2005: 21. 11., 24), Katastrofalna suša v Keniji (Delo 2005: 24. 12., 28), Medversko nasilje v Nigeriji (Delo 2006: 23. 2., 8), Spopadi v Čadu (Delo 2006: 14. 4., 8) in poročilo Nemirna Etiopija in Zanzibar (Pudgar 2005: 4).

Kot lahko razberemo že iz teh primerov, je daleč največ informativnih objav, ki so spodbujale stereotipe o tragičnosti življenja na celini, opisovalo različne spopade in druga nasilna dogajanja. Značilno za takšne objave je bilo, da se je negativnost stanja ali dogajanja izražala skozi celoten prispevek, vedno pa tudi v najbolj opazni enoti zapisa, to je v naslovju⁶⁹. V poročilu Nemirna Etiopija in Zanzibar je bila v enotah naslovja uporabljena kopica besed in besednih zvez, ki so nakazovale negativno stanje v omenjenih afriških državah: *politični pretresi, nemiri, krvavi spopadi, goljufije, grožnje, vojna, ponarejanje, represivni državni aparat in neusmiljeno zatiranje protestov*. Negativnost je bila rdeča nit tudi v besedilu o tem, kako je položaj v Etiopiji zaskrbljujoč, kako se napetost v etiopsko-eritrejskih odnosih spet nevarno stopnjuje in kako je po gospodarski nerazvitosti Etiopija trdno na dnu svetovne lestvice. Avtor je z nizanjem tovrstnih podatkov utrjeval stereotip o nestabilnosti političnih in gospodarskih režimov v Afriki ter nemirih in vojnah, ki pretresajo celino. Da bi bolje ponazoril zaskrbljujoče stanje, pa je negativnost stopnjeval še z uporabo pridevnikov, kot sta *krvav* in *dramatičen*. Prvega je večkrat uporabil v besedni zvezi *krvav spopad*, ki ima v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (1996) kvalifikator ekspresivno. To pomeni, da gre za čustveno obarvano enoto, ki v bralcu vzbudi občutek izjemne tragičnosti. O pozitivnih smernicah v prispevku ni bilo govora.

Poleg tega, da se je negativna stanja večinoma prikazovalo samo z negativne plati, kar pomeni, da se v besedila ni vključevalo nobenih spodbudnih podatkov, pa so v takšnih objavah izstopali tudi stereotipi o nesposobnosti afriških politikov, da bi sami, brez zunanje pomoči, reševali probleme, ter o »zaostalosti« Afrike v smislu nedemokratičnosti in neliberalnosti. V vesti Čad pretrgal diplomatske stike s Sudanom (Delo 2006: 15. 4., 8) se je na primer poročalo o sporih med čadsko in sudansko vlado, ki medsebojne razprtije rešujeta z izganjanjem beguncev ter podpiranjem upornikov, ki izvajajo napade. S tem se je utrjeval stereotip o nesposobnosti in nezainteresiranosti afriških vlad, da bi brez pomoči z Zahoda na

---

⁶⁹ »Naslovje je najizrazitejša časopisna poročevalska kategorija. Tvorijo jo nadnaslov, veliki naslov, podnaslovi in sinopsis. Naslovje tvorita vsaj dve od teh enot« (Korošec 1998: 50). Delova poročila imajo »polno naslovje«, saj imajo zasedena vsa naslovijska mesta.

diplomatski oziroma »civilizirani« način pomirile spore. Stereotip o nedemokratičnosti in neliberalnosti afriških režimov pa smo na primer zasledili v vesti Policijski napad na kenjske medije (Delo 2006: 3. 3., 8), ki je govorila o domnevnem nasilnem vladnem zatiranju svobode tiska. Ta pojav je na Zahodu nerazumljiv in nepojmljiv, saj sta tam svoboda govora in medijev integralni del demokratičnosti. Sicer je bilo poudarjanje teh dveh stereotipov v obravnavanem obdobju zelo izrazito tudi pri nekoliko obširnejšem poročanju o pripravah na evropsko posredovanje v DR Kongu in o dogodkih, povezanih s Sudanom. V poročilu Mednarodna skupnost in leta darfurske tragedije (Pudgar 2006: 4) smo tako lahko prebirali o nesposobnosti in nemoči Afriške unije ter na drugi strani o naporih zahodnih držav in OZN za razrešitev sporov: »Varnostni svet OZN je doslej le pozival k ustavitvi nasilja in zaščiti civilistov, uvedel je embargo na prodajo orožja ter prepovedal potovanja in zamrznil premoženje vpletenih v nasilje. /.../ Svetovna organizacija v Darfurju namesto enega milijona prehranjuje že tri milijone ljudi.«

Stereotip o katastrofalnih razmerah na celini so utrjevale tudi vse objave o ilegalnem priseljevanju Afričanov v Evropo, saj so bile spisane v negativnem tonu: Afričani bežijo iz Afrike na Zahod, da bi ušli pogubi in si ustvarili boljše življenje. Zahodno podobo celine pa je krepila oziroma dopolnjevala tudi večina reporterskih zgodb. Te so mnogokrat nadgrajevale stereotip o »nerazvitosti« in »zaostalosti«, v opisih različnih afriških krajev pa so vedno izpostavljale eksotičnost in »drugačnost« kontinenta. Do tega je prihajalo zato, ker so bili njihovi avtorji posamezni slovenski popotniki v afriške dežele in prostovoljni delavci, ki so v revnih afriških vaseh pomagali prebivalcem. Šlo je za pisce, ki so sicer tako kot nekoč dopisniki na lastni koži izkusili afriško resničnost, vendar pa večinoma niso imeli novinarskega predznanja. Poleg tega so zgodbe pisali z drugačnimi motivi in vzgibi, kot bi jih zaradi poklicne etike in profesionalnosti pisal dopisnik. Prostovoljni delavci so delovali pod vplivom nevladnih humanitarnih organizacij, ki na nek način morajo – zaradi svoje družbene vloge, znotraj katere je njihova naloga spodbujanje sočustvovanja pri zahodnih množicah – spodbujati stereotipno podobo Afrike. Na drugi strani pa so popotniki, željni dogodivščin, zgolj opisovali videno, pri čemer tega – največkrat zaradi nepoznavanja zgodovine ter političnih in gospodarskih razmer – niso umestili v afriški kontekst. Slikali so tisto, kar jih je najbolj osupnilo, to pa je bilo predvsem tisto, kar je bilo »drugačno«. Rezultat je bila podoba eksotične, divje, sušne in lačne Afrike. V reporterski zgodbi Kjer bela koža še ni nekaj vsakdanjega (Fili 2005: 20), ki jo je napisala prostovoljna delavka v Gvineji Bissau, smo tako lahko prebirali o nepismenosti prebivalstva, revščini, ki je posledica dolgoletne vojne,

korupciji ter o tem, da so za najrevnejše sloje téme, kot sta aids in enakopravnost med moškimi in ženskami, največkrat velike neznanke, o katerih jih je treba še poučiti. »Zaostalost« tamkajšnjega gospodarstva pa je bila na primer ponazorjena s podatkom, da »večina ljudi biva v hišah, narejenih iz blata, brez elektrike in tekoče vode«.

Izrazito negativnost afriškega dogajanja so prikazovale tudi sodobne objave v interpretativnih žanrih, ki so bile sicer precej manj pogoste kot informativne. Toda preden si pogledamo, kako so le-te dodatno utrjevale stereotip o slabem stanju celine, se moramo zopet za hip vrniti v preteklost. Leta 1983 je bilo namreč med prebiranjem komentarjev in analiz mogoče občutiti solidarnost oziroma naklonjenost Delovih piscev do nekdanjih kolonij⁷⁰. Čeprav so mnogokrat opisovali kritična stanja, so pogosto tudi z optimizmom pisali o afriških strategijah za napredek gospodarstva in izkoreninjanje revščine. O tem in drugih dogajanjih na celini se je veliko polemiziralo v okviru gibanja neuvrščenih ali pa v samostojnih prispevkih, kar pomeni, da so odmevnejši dogodki v tem času Delove pisce pripravili do tega, da so na aktualno afriško tematiko spisali komentar oziroma analizo. Februarja sta bila med afriškimi dogodki medijsko najbolj prepoznavna namibijsko vprašanje in izgon tujcev iz Nigerije. O njiju se je pisalo v vesteh in poročilih, izšla pa sta tudi dva komentarja. V prvem, SWAPO kot žrtev? (Lorenci 1983: 4), je avtor komentiral manevre, ki so se pletli okrog namibijskega vprašanja, v drugem, Predvolilni izgon tujcev (Lorenci 1983: 4), pa problematičnost ukrepov nigerijske vlade, s katerimi je s svojega ozemlja pregnala dva milijona tujih državljanov. Danes tovrstnih komentarjev v *Delu* ni. Čeprav je prišlo v obdobju obravnave do nekaterih medijsko opaznih dogodkov, kot so bili vrh Afriške unije, izvolitev prve afriške predsednice, nemiri v naftni industriji Nigerije in spopadi v Slonokoščeni obali, komentar na nobeno od teh tem ni izšel. Komentiralo se je le Drnovškovo prizadevanje za mir v Darfurju in njegove morebitne vzgibe za pobudo. Edine prvine neposrednega komentiranja afriških problematik smo našli v Pudgarjevih komentatorskih poročilih, kamor je med informativne vsebine spretno »vstavil« svoje poglede na dogajanje ali stanje. Eden takšnih je bil Kovanje dobička iz nesreče v Afriki (Delo 2006: 1. 4., 8), kjer je zapisal: »Neodgovornost in podkupljivost vladajočih krogov sta, razen redkih izjem, osupljivi od severa do juga, od vzhoda do zahoda celine.« Za njegova poročila pa je bila, kot smo že ugotovili, značilna tudi raba pridevnikov,

---

⁷⁰ Kot dokaz, da je šlo pri komentiranju v tem obdobju za solidarnost in ne zgolj za opisovanje in izpostavljanje neznošnih razmer na celini, navajamo izsek iz analize Gospodarske tegobe silijo v ospredje (Šircelj 1983: 17): »Države v razvoju so šele po procesu dekolonizacije, ko so postale neodvisne in suverene enote svetovnega gospodarstva, lahko vzpostavile medsebojne odnose, ki so doživeli nagel in dinamičen vzpon.« Solidarnost se kaže v tem, da pisec proces osamosvajanja afriških držav opiše kot nekaj pozitivnega in ne kot nekaj slabega, kar se v sklopu zahodnega opravičevanja kolonializma pogosto dogaja danes.

ki so ob samostalnikih presegli zgolj informativno raven in obenem stopnjevali tragičnost podatkov. Primeri iz njegovih poročil so še *alarmantne razmere, apokaliptična podoba, pogoltni politiki in strahotni pokoli*.

Kljub temu da pravih komentarjev, ki bi bili posvečeni izključno določeni afriški problematiki, v sodobnem *Delu* nismo našli, pa smo naleteli na nekaj takšnih analiz. Toda, kot že rečeno, smo v njih Afriko bolj ali manj spoznavali le v njeni podobi revščine in nerazvitosti⁷¹. V analizi Deset največjih tveganj za svetovno gospodarstvo (Urbanija 2006: 5), ki je bila prevedena po *Manager-Magazinu*, je bilo tako med drugim zapisano, da »v mnogih afriških državah vladajo skrajna revščina, neprijazna klima, bolezni, slaba infrastruktura, državljanske vojne in politična nestabilnost«. Zanimivo pa je, da je avtorica v trditvi, kako države, ki jim grozi, da postanejo poraženke globalizacije, »ustvarjajo modele, ki so nasprotni zahodnemu, kapitalističnemu sistemu«, sicer lepo nakazala, da v »tretjem svetu« obstajajo ideje in predlogi, kako ulti globalizacijskemu breznu, vendar smo takoj v naslednjem odstavku ugotovili, da je s tem mislila le na zaostrovanja na Bližnjem vzhodu in na gospodarski vzpon Kitajske, ki grozi kapitalističnemu svetu. Pri tem je prezrla afriške predloge o ekonomskem združevanju celine, ki bi si, glede na tematiko prispevka, zagotovo zaslužili obravnavo.

Sicer pa smo med različnimi besedili o Afriki (med informativnimi in interpretativnimi), včasih naleteli tudi na nakazovanje »časovne zaostalosti« ali celo barbarskosti Afričanov, čeprav se o njej ni neposredno govorilo. Primer je prevod analize iz časnika *Süddeutsche Zeitung* Lev se vozi v maybachu (Urbanija 2006: 5), kjer je avtorica pisala o kralju Svazija Msvatiju III. Šlo je za oris zadnjega absolutističnega vladarja Afrike in stanja v njegovi državi. V naslovju, nato pa tudi v besedilu, so bili uporabljeni izrazi *absolutističen, podložniki* in *poligamija*, ki jih v zahodnem svetu avtomatično povezujemo s preteklostjo oziroma nižjimi razvojnimi stopnjami. S poudarjanjem, da so te »zaostale« oblike v Svaziju prisotne še danes, je prispevek spominjal na izsek iz zgodovine. Vse skupaj pa je bilo stopnjevano še s ponazoritvijo barbarskosti: »V Svaziju je treba kralju na čast usmrtiti bika. Z lastnimi rokami in poleg tega še bolj ali manj nag. /.../ Zaradi množice bojnikov ni mogoče videti, kako

---

⁷¹ V obravnavanih mesecih 2005 in 2006 se je večina interpretativnih prispevkov, med katerimi so prevladovale analize na 5. strani in v Sobotni prilogi, nanašalo na problematiki Darfurja in priseljavanja Afričanov v Evropo, na lakoto, sestanke in sklepe konference Svetovne trgovinske organizacije (WTO) v Hong Kongu in globalizacijo. V Sobotni prilogi so bile vse analize, ki so se neposredno navezovale na določen afriški problem, razen ene posvečene Darfurju; izšlo je pet kolumn Toma Križnarja in dve analizi Boštjana Videmška.

stori konec, ali mu zlomijo vrat, ali ga zadavijo ali raztrgajo ali umre zaradi srčnega infarkta ali obupa.« Nesprejemljivost takšne »zaostalosti« in »barbarskosti« je avtor dokazoval s prikazom ironičnega stanja v Svaziju, kjer si je kralj, kljub temu da v njegovi državi vladata revščina in aids, kupil avto v vrednosti 500.000 evrov. Da je bila ironičnost še večja, pa je omenil, da »podložniki« svojega kralja podpirajo in mu zvesto služijo. S tem je utrdil stereotip o neracionalnih verskih vzgibih, na podlagi katerih delujejo »nerazumni« prebivalci te dežele, ki še niso dosegli stopnje zavedanja tragičnosti lastne usode. Pri tem je seveda pozabil na kulturni kontekst, znotraj katerega prebivalci Svazija dojemajo svojo resničnost in trenutno stanje, kar pomeni, da je tujo kulturo presodil le z vidika lastne.

Različna besedila negativnih vsebin, pa tudi reporterski opisi različnih afriških krajev so torej reproducirali stereotipno podobo Afrike in tako ali drugače potrjevali »drugačnost« in »slabo« stanje celine. Najbolj vidna težava vseh takšnih objav je bila, kot smo že ugotovili, da se je v njih skoraj vedno nizalo zgolj skrb zbujajoče informacije, zanemarilo pa se je vse pozitivne procese in stanja ter poskuse rešitev nastalih problematik. Hkrati se je z uporabo besed *Afrika* in *afriški* specifične probleme zelo pogosto posplošilo na celotni kontinent⁷². V poročilu Nad črno celino še ni pričakovati jasnine (Delo 2006: 19. 4., 17), kjer je pisec izpostavil problematiko afriške demografije, so bili na primer nanizani podatki o nenadzorovani rasti afriškega prebivalstva, omenilo pa se ni nobene spodbudne informacije, čeprav je po statističnih podatkih rodnost v nekaterih afriških državah stabilna. Podoben je bil tudi primer Konference že, pomoči pa še ni (Delo 2006: 29. 3., 28) o širjenju ptičje gripe v Afriko. Avtor je v njem izpostavil opozorilo Svetovne zdravstvene organizacije, da afriške države niso pripravljene na boj proti tej bolezni, v drugem delu pa se je dotaknil še problematičnosti malarije, tuberkuloze, aidsa, rečne slepote in drugih nalezljivih bolezni, za katerimi v Afriki vsako leto umre na milijone ljudi. Čeprav je nizal dejstva, je vse naštete probleme pripisal celotnemu kontinentu. Neprestano je govoril o Afriki kot eni, zaključeni celoti, kot na primer v povedih: »Afrika je najbolj ranljiva za izbruh epidemije. /.../ Na tej celini je najslabše razvita mreža javne zdravstvene oskrbe.« V prispevku niso bila nikjer opisana stanja

---

⁷² Na tipično posploševanje smo na primer naleteli v reporterskih zgodbah Kjer bela koža še ni nekaj vsakdanjega (Fili 2005: 20) in Od dežja pozabljeni svet (Novak 2006: 21). V prvi je avtorica v besedilnem izseku, »če bi vedeli, v kakšnih razmerah poteka pouk v Afriki«, dejstvo, da v vasici v Gvineji Bissau v eni učilnici predavajo trije predavatelji trem različnim skupinam učencev hkrati, posplošila na učne razmere po celotni Afriki. To je približno tako, kot če bi novinar pouk v šoli nekje v Sloveniji posplošil na celotno Evropo. V drugi reporterski zgodbi pa je avtor s sicer precej posrečeno jezikovno figuro »Afrika v malem« prizor napajališča v puščavi, kjer pijejo vodo zebre in sloni, posplošil na prizor, ki naj bi bil tipičen za ves kontinent. Poleg tega so se tovrstne posplošitve pogosto znašle tudi v naslovu ali nadnaslovu, na primer v poročilu z nadnaslovom Afriške avtokracije (Pudgar 2006: 4), kjer je avtor pisal le o ugandski avtokraciji, in pri vesti z naslovom Sicilija: še ena tragedija obupanih Afričanov (Delo 2005: 19. 11., 32), kjer niti v besedilu nismo izvedeli, katerih afriških narodnosti so ilegalni prebežniki na italijanski otok pravzaprav sploh bili.

pripravljenosti na epidemijo ptičje gripe v posameznih afriških državah, ki zagotovo niso bila povsod enako kritična. Prav tako ni bilo navedenih nobenih mnenj imenovanih afriških predstavnikov, ki so se udeležili konference o ptičji gripi. Govorilo se je le o splošnem mnenju »predstavnikov številnih afriških držav«, kar nakazuje tudi prisotnost mehanizma dehumaniziranja Afričanov.

Negativni prispevki so bili mnogokrat problematični tudi zato, ker je šlo v številnih primerih za dekontekstualiziranost podanih vsebin. Uporaba tega mehanizma stereotipiziranja je bila tipična predvsem za informativne žanre. Pri vesteh je to razumljiv pojav, saj gre za kratke prispevke, ki odgovarjajo zgolj na vprašanja kdo, kdaj, kje, kaj in včasih tudi zakaj. Dekontekstualiziranosti poročil pa ni lahko opravičiti, saj žanr s svojo daljšo vsebino avtorjem dopušča, da k opisu trenutnega dogajanja dodajajo podatke o preteklih dogodkih, povezanih s sedanjimi, ter političnih in/ali ekonomskih silnicah v ozadju. Opisov slednjih nismo zasledili v nobenem poročilu, smo pa v nekaterih našli podatke o prejšnjih dogodkih, ki so se navezovali na sedanjega. V interpretativnih žanrih se je dogodka sicer kontekstualiziralo, vendar so manjkali podatki o zgodovinskih procesih na celini, za katere smo ugotovili, da so v veliki meri vplivali na afriško sodobnost. V analizi o stanju v Darfurju, Operacija: mirovni sporazum (Videmšek 2006: 8), je tako pisec z analiziranjem vprašanj o vzrokih za zapletanje pri mirovnem procesu in o stanju, ki naj bi zavladalo po podpisu miru med sprtimi stranmi, dogajanje dobro kontekstualiziral, vseeno pa je manjkal nek oris zgodovine, s pomočjo katerega bi bralci lažje razumeli, zakaj je do »etničnega čiščenja«, ki ga je omenjal, sploh prišlo. Vemo namreč, da so v ozadju problematike, ki segajo še v čas kolonializma, ko so osvajalci načrtali umetne meje na kulturno izjemno raznolikih afriških območjih in s tem zasejali semena sporov. Z neomenjanjem teh zgodovinskih silnic je *Delo* sledilo zahodnim poskusom zanikanja odgovornosti za trenutno »šibkost« celine.

Nadalje smo med mehanizmi stereotipiziranja celine v *Delu* prepoznali tudi polariziranje, ki je bilo značilno za vesti in poročila o spopadih med različnimi družbenimi skupinami. Boji – v obravnavanem obdobju so bili aktualni spopadi v Čadu in na severu Ugande ter nasilje v Nigeriji in Slonokoščeni obali – so bili opisani kot konflikti med dvema stranema. Na »os zla« se je postavljalo afriške vlade ali uporniška združenja, odvisno od situacije, na »os dobrega« pa mirovne sile Združenih narodov in humanitarne organizacije z zahodnega sveta, ki so si nesebično prizadevale za red na tujem ozemlju. Os slabega so označevali tipično negativni izrazi, kot so *politična kriza, zaostrovanje krize, izgredi, izbruh nemirov, boji,*

uporniški napadi in operacije »čiščenja«, os dobrega pa besedne zveze, kot so *mirovni posredniki Združenih narodov, obsodba izgredev, globoka zaskrbljenost in prostovoljna pomoč*⁷³. Glede na to, da vesti in poročila o nasilju v omenjenih deželah niso vsebovala razlag ozadij dogajanja, o njih pa se ni pisalo v nobenem interpretativnem žanru, so bralci manjkajoči del lahko brez težav zapolnili s podobo o »neciviliziranosti« in »zaostalosti« Afričanov.

Poleg tega sta bila v večini vesti in poročil o spopadih prisotna tudi trenda personaliziranja in depersonaliziranja. Trend personaliziranja je bil opazen predvsem pri omenjanju afriških predsednikov in njihovih dejanj ter pri zapisih njihovih izjav, trend depersonaliziranja pa pri uporniških skupinah, ki v prispevkih niso dobile besede. Ni se omenjalo njihovih voditeljev in njihove diferenciranosti, obenem pa nismo izvedeli niti njihovih namer in vzrokov za nasilno delovanje. Predstavljene so bile kot enotne, hladnokrvne in nečloveške združbe. V vesti Spopadi v Čadu (Delo 2006: 14. 4., 8) so bili tako uporniki omenjeni le kot napadalci, na drugi strani pa smo lahko prebrali zapis o predsedniku Idrisu Debiju, ki je s svojo vojsko uspešno zatrl uporniške napade. Objavljena je bila njegova izjava, da so pripadniki uporniških sil najemniški vojaki, ki jih je najel Sudan, da bi ga strmoglavili. Rezultat je bilo enostransko, necelovito poročanje, ki ni v skladu s Kodeksom slovenskih novinarjev.

Stereotipi so se reproducirali tudi prek uporabe besed ali besednih zvez, ki nosijo konotativno-ideološke pomene, a na bralce delujejo nevtrarno. V to kategorijo sodijo najprej toga binarna nasprotja, kot so primitiven/moderen, civiliziran/neciviliziran in razvit/zaostal. Glede uporabe le-teh so bili v *Delu* previdni. Za Zahod so sicer uporabljali besede *modernost, civiliziranost in razvitost*, vendar pa v nobenem prispevku nismo zasledili, da bi Afriko neposredno označili za necivilizirano ali primitivno. Obenem so se izogibali poimenovanjem, kot so *domorodci, animizem, divjaki in črnsko nasilje*, saj jih v prispevkih nismo našli. Uporabljali pa so besedni zvezi *nerazvite države in manj razvite države*, ki implicirata

---

⁷³ Podobni izrazi so se pojavljali v večini vesti o spopadih, naštetje smo izpisali iz naslednjih treh: Spet spopadi v Slonokoščeni obali (Delo 2006: 19. 1., 24), Spopadi v Čadu (Delo 2006: 14. 4., 8) in Uganda: vojaška operacija proti upornikom (Delo 2005: 29. 12., 4). Vest o spopadih v Slonokoščeni obali je bila polarizirana na privrženca predsednika te države Laurenta Gbagba in na mirovne sile Združenih narodov. Os zla so ponazarjali stavki, kot je »/.../ politična kriza v tej zahodnoafriški državi pa se vse bolj zaostrojuje«, os dobrega pa povedi, kot je »Generalni sekretar OZN Kofi Anan je obsodil izgrede v državi in izrazil globoko zaskrbljenost zaradi zaostrovanja krize«. Polarizacija je bila še bolj očitna v vesti o dogajanju v Ugandi, kjer je bila na strani zla Gospodova uporniška vojska, na strani dobrega pa ugandska vlada in zahodne države. O pripadnikih LRA je bilo na primer zapisano, da so »znani po brutalnih metodah zastraševanja lokalnega prebivalstva in pogostih ugrabitvah otrok«. Že v naslednjih povedih pa so sledili podatki o nesebičnem Zahodu: »Nedavno so na sever Ugande odšle prostovoljne ekipe kirurgov, ki bodo z rekonstrukcijo ustnic poskušali pomagati vsaj nekaterim izmed teh žrtev«.

nazadnjaškost. Manj previdni so bili pri izbiri pridevnika *plemenski* in samostalnika *pleme* ter pri uporabljanju publicizma *črna celina*. Kot smo ugotovili v teoretičnem delu, gre pri obeh izrazih za ideološko nabiti besedni zvezi, ki utrjujeja stereotipe o Afriki in njenih prebivalcih. Na pridevnik *plemenski* in samostalnik *pleme*, ki ohranjata mit o afriški primitivnosti, neracionalnosti in brezčasju, smo največkrat naleteli v reporterskih zgodbah in zanimivostih, kot na primer v povedi, da je »za mnoge majhne plemenske skupnosti v Zambiji radijski sprejemnik edini vir informacij« (Učne ure na polju (Delo 2006: 10. 3., 17))⁷⁴. Publicizem *črna celina*, ki konotira temačnost, stagnacijo, nerazvitost in nedosegljivost, pa smo na primer zasledili v povedi o ptičji gripi, katere širjenje »zelo zbuja skrb, saj črna celina zaradi slabe infrastrukture ni pripravljena na večjo zdravstveno krizo« (Na jugu Rusije okužena tudi domača perutnina (Delo 2006: 28. 2., 3)). Poleg tega se je omenjeni publicizem pogosto pojavil tudi v naslovu, kot na primer v poročilih Nad črno celino še ni pričakovati jasnine (Delo 2006: 19. 4., 17) in Virus na črni celini (Delo 2006: 10. 2., 28). Uporaba publicizma je, kot kaže, zelo priljubljena, saj gre za novinarsko skovanko, ki lepo nadomesti večkratno, monotono uporabljanje besede Afrika, s katero se ponavadi, kot smo ugotovili, določene problematike posploši na celotni kontinent. Publicizem tako ni sporen le zato, ker sam po sebi namiguje na stereotipno Afriko, ampak tudi zato, ker mnogokrat posplošuje.

Nenazadnje pa se je stereotipe o Afriki v veliki meri širilo tudi s pomočjo fotografij, ki so večinoma dodane vestem, poročilom in reporterskim zgodbam. Pri tem naj omenimo, da leta 1983 ob prispevkih z afriškimi tematikami nismo zasledili nobene fotografije, medtem ko smo le-te v sodobnejšem obdobju našli ob kar 42 % vesti in 45 % poročil. To lahko pripišemo trendu vizualiziranja medijev, v okviru katerega se je v tiskanih medijih začelo ukinjati monopol teksta, fotografije pa so začele zavzemati vedno več prostora (Milosavljevič, 2003)⁷⁵. Kot smo že povedali, je bil v skladu s temi smernicami tudi pojav samostojnih vesti z velikimi fotografijami. Tovrstne objave so vsebovale le malo informacij, saj je večino prostora zavzela fotografija. Dejstvo pa je, da se je afriške dogodke v mnogih primerih ubesedovalo prav v tej obliki.

---

⁷⁴ V vesteh in poročilih, ki so opisovali spopade med različnimi družbenimi skupinami, se o plemenih ni govorilo, vse vpletene strani se je kategoriziralo v uporniške skupine, protestnike, najemniške vojake ali vladne kroge.

⁷⁵ V okviru trenda vizualiziranja tiskanih medijev, ki se je po Milosavljeviču (2003) začel s pojavom novih tehnologij ter radia in televizije, ko so ljudje za ključne dogodke prek njiju izvedeli skoraj takoj, je v tisku na pomenu največ pridobilo prav objavlanje velikih barvnih fotografij.

Problematičnost fotografij, ki se jih je objavljalo ob afriških tematikah – sodobni pisci so slikovno gradivo izbirali med gradivi agencij AFP, AP, Reuters, DPA in EPA – je bila, da so ob negativno-stereotipnih enotah dokazovale v besedilu izpostavljene stereotipe. Po Hallu (2004b) namreč novičarske fotografije dogodke interpretirajo ideološko, čeprav se navzven kažejo kot stvarni vizualni transkripti »realnega sveta«. To pomeni, da skrivajo svojo ideološko naravo oziroma delujejo podobno kot informativni žanri, ki jamčijo objektivnost, čeprav so le reprezentacije resničnosti. In ker fotografije ob besedilih dokazujejo dejanskost dogodka, ki ga reprezentirajo, opisano še bolj ukoreninjajo. Fotografija ob vesti Spet spopadi v Slonokoščeni obali (Delo 2006: 19. 1., 24), kjer je bil prikazan požar, ki so ga zaneli protestniki, in ulica, ki so jo zavzeli vojaki Združenih narodov, je tako predstavljala stereotip o nasilju. O strahotni revščini in tragediji življenjskih usod pa je pričala fotografija ob poročilu Kovanje dobička iz nesreče v Afriki (Delo 2006: 1. 4., 8), na kateri smo videli shiranega dečka, ki »čaka na bolno mamo v centru za razdeljevanje hrane WFP« na zahodu Somalije.

Veliko pozornosti so vzbudile tudi slike ob februarskih prispevkih o širjenju ptičje gripe. Na fotografijah ob prispevkih Virus na črni celini (Delo 2006: 10. 2., 28) in Virus ptičje gripe se širi, doslej 88 žrtev (Delo 2006: 11. 2., 28) je bil prikazan revnejši sloj prebivalstva, ki je bil v neposrednem stiku s perutnino. Za razliko od tega pa se je na fotografijah o ptičji gripi v Evropi prikazovalo le od glave do pet opremljene in zavarovane strokovnjake, ki so poskušali preprečiti nadaljnje širjenje virusa. Nagnjenost Delovih novinarjev k stereotipiziranju afriške zaostalosti v tem kontekstu dokazuje dejstvo, da so ob poročanju o ptičji gripi v Afriki agencije poslale tudi nekaj posnetkov, ki so spodbijali mišljenje o popolni afriški nepripravljenosti na boj proti virusu. Na treh fotografijah agencije AP so bili namreč prikazani opremljeni razkuževalci iz Nigerije⁷⁶, vendar nobena izmed njih ni bila izbrana za objavo. Sicer pa so bile te tri nestereotipne fotografije bolj kot ne izjema. Po večini so agencijske hiše pošiljale afriške podobe, iz katerih so bili razvidni revščina, lakota in zaostalost⁷⁷, razen v primerih, ko so na celini potekale pomembnejše konference afriških politikov. Takrat so medijem posredovale tudi posnetke, na katerih so bili urejeni temnopolti politiki in lepo opremljene dvorane, parlamenti, skratka sodobna arhitektura, ki je nakazovala moderne smernice kontinenta.

---

⁷⁶ Glej prilogo O.

⁷⁷ Glej priloge P, R in S. Gre za agencijske fotografije, ki dokazujejo nezno stanje na afriškem kontinentu ter zaostalost, revnost in »plemenskost« njenih prebivalcev.

3.3.2 NARAVA REPREZENTACIJ O NENEGATIVNEM DOGAJANJU

V obravnavanem obdobju 2005 in 2006 so bile objave nenegativnega značaja redke, o spodbudnih procesih z afriške celine v *Delu* ni bilo mogoče izvedeti skoraj ničesar. Med poročili, ki niso bila vezana na Drnovškovo pobudo za mir v Darfurju, je bilo v polovici leta med 26 objavljenimi le pet takšnih, ki niso imela povsem negativne vsebine. Zato lahko govorimo o nagnjenosti Delovih urednikov k negativiziranju objav z afriškimi vsebinami. Kljub temu da je časnik prek agencij občasno dobival obvestila o pozitivnih afriških vladnih ukrepih za boj proti korupciji, nasilju in revščini ter gospodarskih strategijah za razvoj, se Delovi uredniki za takšne objave praviloma niso odločali. Agencije so na primer poslale sporočila o zambijski strategiji, s katero bo vlada usposobila 800 novih zdravnikov (AFP 2006: 3. 2.), o predsedniku Centralnoafriške republike, ki je razrešil pet ministrov, med njimi tri, obtožene korupcije (AFP 2006: 1. 2.), in o odobritvi nove ustave v DR Kongu (AFP 2006: 4. 2.)⁷⁸, a nobena od teh ali podobnih novic ni dosegla občinstva. Težnja k negativiziranju novic je bila lepo razvidna tudi iz poročanja o dogajanju v Slonokoščeni obali, kjer se je v *Delu* na to tematiko pisalo le o spopadih, demonstracijah in grožnjah upornikov. Nekaj dni po poročanju o nasilnih dogodkih pa so agencije pisale o umiritvi stanja v tej deželi, o sestanku začasnega parlamenta, ki je bil imenovan za pritisk na razorožitev sprtih strani (AFP 2006: 25. 1.) in o ustanovitvi posredniške skupine, ki bo vodila pogovore med sprtimi stranmi (AFP 2006: 31. 1.)⁷⁹. A te novice v časopisu niso našle mesta. Delovi pisci so občinstvu predstavili le negativni, pričakovani del dogajanja, ne pa tudi bolj optimističnega, diplomatskega nadaljevanja.

Nagnjenost k negativiziranju podatkov je bila opazna tudi pri edini analizi iz Sobotne priloge, ki se ni nanašala na Darfur in je bil njen prvotni značaj povsem nenegativen, celo pozitiven. Šlo je za analizo Sedem dni na teden za volilno kampanjo (Božič 2006: 20), kjer so bile opisane razmere v Ugandi pred volitvami. Prispevek se je začel obetavno, optimistično, saj je avtorica zapisala, da je Ugandi uspelo znižati stopnjo aidsa za 10 % in da je za mednarodne finančne institucije zgledni primer afriške zgodbe o uspehu. V prvem delu je nato opisovala ukrepe predsednika Musevenija, s katerimi mu je uspelo znižati stopnjo aidsa, toda vse zasluge za izboljšave je pripisala njemu, čeprav so mu pri izvajanju ukrepov pomagale razne vladne in nevladne institucije. V nadaljevanju tega prispevka pa, presenetljivo, ni bilo

---

⁷⁸ Glej priloge F, G in H.

⁷⁹ Glej prilogi I in J.

zapisanega ničesar več, kar bi dokazovalo uvodno trditev, da je Uganda dober primer afriškega uspeha. Božičeva je pisala o tem, da so ji nekatere evropske države zaradi diktatorskega režima odklonile finančno pomoč, pa o tem, da leta 2001 več kot polovica prebivalcev ni imela dostopa do zdravniške oskrbe in nenazadnje tudi o vojnem stanju v severnem delu države ter grozotah, ki jih nad prebivalci izvajajo pripadniki Gospodove uporniške vojske. Edini spodbudni podatek, ki ga je še omenila, je bil, da je »z volitvami povezanega nasilja letos zaenkrat v Ugandi veliko manj kot leta 2001«. Ob koncu se moramo vprašati, kje so obljubljeni spodbudni podatki in analiza le-teh, glede na to da so mednarodne finančne institucije Ugando označile za uspešno.

Kljub nagnjenosti k negativiziranju novic pa smo našli tudi nekaj povsem nenegativnih vsebin, kot sta na primer vest Referendum o ustavi v Keniji (Delo 2005: 21. 11., 24) in poročilo Ponujena roka sprave (Miholič 2006: 8), v katerem je avtor na kratko predstavil projekte nigerijskega predsednika Oluseguna Obasandža, s katerimi bo poskusil na miren način rešiti dolgoletne spore v delti Nigra in izboljšati življenjske razmere prebivalstva⁸⁰. Nenegativnim vsebinam oziroma opisom demokratičnih procesov navkljub pa je šlo v omenjenih prispevkih zgolj za nizanje informativnih podatkov, iz česar se bralci zaradi neumeščnosti dogodkov v zgodovinski in ekonomski kontekst niso mogli naučiti veliko novega oziroma jih vsebina ni mogla motivirati, da bi poskusili razmišljati onkraj meja grobih stereotipnih reprezentacij. Da bi tovrstne nenegativne vsebine dejansko zanikale in rušile stereotipe o Afriki, bi se jih moralo objavljati veliko pogosteje. Poleg tega bi jih bilo treba umeščati v afriški kontekst in o njih z različnih vidikov polemizirati v interpretativnih žanrih. Gledano širše bi morale takšne objave v končni fazi dopolnjevati še obširno pisanje o modernih smernicah celine, o raznolikih sodobnih afriških kulturah in načinih življenja.

Največja težava nenegativnih besedil iz *Dela* je bila torej dekontekstualiziranost in neumeščnost v afriški kontekst, včasih pa se je, paradoksalno, zgodilo tudi to, da so spodbujala določene negativne oziroma stereotipne vzorce. Vesti in poročila o nekdanjih afriških predsednikih, upornikih in drugih politikih, ki so bili priprti, izpuščeni iz zapora ali pa jih je čakalo sojenje zaradi obtožb za zločine proti človečnosti, so na primer opominjala na »črno« zgodovino v procesu dekolonizacije, ko so se zahodne države s celine umaknile in jo prepustile sami sebi. Tedaj so bili genocid, rasizem, etnično čiščenje in poboji del nekaterih

---

⁸⁰ Objavo tega poročila so spodbudile predhodne ugrabitve delavcev v nigerijski naftni industriji ter grožnje upornikov s še bolj nasilnimi dejanji, ki so bila opisana v januarjem poročilu Naftne korporacije na udaru (Miholič 2006: 4).

afriških politik in z opominjanjem na to skuša Zahod še danes dokazovati, da osamosvojitve afriških držav zanje ni bila pozitiven zgodovinski mejnik.

Sicer pa smo pri nenegativnih vsebinah opazili tudi eno zanimivost. Nekatere reporterske zgodbe, ki so jih napisali zahodni popotniki v Afriko in ki so sicer utrjevale podobo o puščobni, divji in eksotični celini, so med vrsticami, morda nehote, kdaj pa kdaj nasprotovale stereotipni podobi popolne »nerazvitosti«. Ker so popotniki doma pogosto dosegali višji življenjski standard, kot so ga imeli ljudje obiskane afriške dežele, so si v njej lahko privoščili tudi razkošje. Že samo z omembo tega je lahko pisec razbijal stereotip o »nerazvitosti« celine. Tako je na primer avtor reportaže *Od dežja pozabljeni svet* (Novak 2006: 21) v nekem odseku povedal, da se po celodnevem potepanju po pustinji »posebno priležeta osvežitev v bazenu in ohlajeno južnoafriško pivo«, že v naslednjem odstavku pa je opisal, da ga je zjutraj pred sončnim vzhodom prebudil ropot klimatske naprave. S tem je nakazal, da je v puščavski Namibiji prebival v luksuznem hotelu, kjer je imel na voljo bazen in klimo, kar nudijo tudi vsi razkošni hoteli na »modernem« Zahodu in drugod po svetu. Vendar je šlo pri takšnih opisih za besede med vrsticami, ki so bile umeščene v sicer stereotipne reprezentacije, zato niso mogle imeti velikega učinka pri razbijanju zakoreninjene podobe Afrike.

3.3.3 OBJAVE O GOSPODARSTVU

V obdobju SFRJ so predvsem na zadnji strani Dela izhajale vesti o gospodarskem dogajanju v Afriki. Poročalo se je tako o negativnih dogodkih v zvezi z industrijo, kmetijstvom in ekonomijo, kot tudi o pozitivnih ukrepih, posodobitvah ter izgradnjah transportne in druge infrastrukture. Vestem, kot so *Pridelek kakava ne zadošča naraščajoči porabi* (Delo 1983: 19. 2., 24) in *Izvoz nafte iz Nigerije zastal* (Delo 1983: 21. 2., 24), so nasproti stale objave z naslovi *Cesta med Somalijo in Džibutijem* (Delo 1983: 10. 2., 24), *Multinacionalke v Keniji* (Delo 1983: 10. 2., 24) in *Uganda oživlja industrijo sladkorja* (Delo 1983: 12. 2., 24). Tovrstne vesti so prikazovale živahno gospodarsko dogajanje na celini, zato smo prek njih dobili občutek, da v Afriki ni vse tako črno, kot se zdi na prvi pogled, in da se tudi njene države »razvijajo«. Vzrok, da so bila tovrstna sporočila objavljena, je, kot smo že izpostavili, da je bilo mnogo afriških držav članic gibanja neuvrščenih ter da so se jugoslovanski politiki in podjetniki zanimali za širjenje trgov na afriška ozemlja. Iz enakega razloga so občasno z gospodarsko tematiko izhajali tudi daljši prispevki, ki so se povezovali z domačim razvojem. Primer je poročilo *Večja zahtevnost angolskega trga* (Delo 1983: 11. 2., 3) o razvijajočem se

angolskem gospodarstvu in o tem, kako so napake ter slabi ukrepi jugoslovanske vlade prispevali k izrivanju njenih podjetij iz te države.

Podobnih novinarskih prispevkov o gospodarskem dogajanju na afriški celini v *Delu* danes ni. O specifičnih afriških ekonomijah in industrijah v polovici leta sploh ni bilo govora, niti ne na straneh pod paginalnim naslovom Gospodarstvo, kjer med drugim občasno izhajajo različne vesti o določenih ekonomskih sektorjih posameznih držav. Izjema sta bila vest in en odstavek poročila o stanju naftnega trga v Nigeriji, ki je vplivalo na dvigovanje cen črnega goriva na Zahodu. Do izginotja gospodarskih sporočil o Afriki je najverjetneje prišlo zaradi domnevne nezainteresiranosti zahodnega in tudi slovenskega trga za afriške ekonomije. Slovenija naj namreč ne bi imela opaznejših ekonomskih interesov v Afriki. Toda delno krivdo za izginotje poročil o afriškem gospodarstvu lahko pripišemo tudi dejstvu, da o tržnem dogajanju v afriških deželah precej suhoparno poročajo tudi agencije. Njihova sporočila so priložnostna in kratka, tako da je podatkov dovolj kvečjemu za vest. Zaradi odsotnosti dopisnika v Afriki tako poročila na to temo skorajda ne morejo izhajati. Toda kljub temu da je bilo med približno 1000 različnimi sporočili, ki so jih agencije poslale v obdobju od 9. januarja do 9. februarja 2006, gospodarskih obvestil okrog 100 – od tega se jih je približno 60 nanašalo na ekonomije v Južnoafriški republiki⁸¹, ostalih 40 pa na vse ostale afriške države – v *Delu* ni bilo objavljeno nobeno. Agencije so na primer poslale obvestila o razvijajočem se gospodarstvu v Afriki, ki tujim investitorjem ponuja veliko možnosti (Reuters 2006: 19. 1.), o podjetju Coca Cola, ki bo v naslednjih letih investiralo 135 milijonov ameriških dolarjev v kenijsko gospodarstvo (AP 2006: 25. 1.), o Mednarodnem denarnem skladu, ki je zimbabvejsko vlado pohvalil glede ukrepov za spodbuditev domačega gospodarstva (DPA 2006: 3. 2.) in o prebujajoči se diamantni industriji v DR Kongu (Reuters 2006: 8. 2.)⁸². Z objavljanjem takšnih in podobnih novic bi v *Delu* lahko razbijali podobo o popolni afriški pasivnosti in ekonomski stagnaciji, ki obstaja le v stereotipu, ne pa tudi v resnici.

Toda o afriškem gospodarstvu smo lahko občasno prebiral le med vrsticami, v prispevkih, ki so predstavljali dogajanja na konferencah mednarodnih organizacij ali opisovali splošne ekonomske tegobe sveta. Tako smo na primer v vesti Na generalni konferenci Unida o zmanjšanju revščine (Delo 2005: 29. 11., 13) izvedeli, da v okviru te organizacije že potekajo

---

⁸¹ O gospodarstvu JAR se pogosteje govori zato, ker JAR velja za najbolj razvito afriško državo, ki se na ekonomskem področju lahko primerja z nekaterimi zahodnimi deželami, pa tudi zato, ker ima agencija Reuters tam svojo pisarno.

⁸² Glej priloge K, L, M in N.

projekti za razpolovitev svetovne revščine, zlasti v podsaharski Afriki, kjer naj bi razvoj spodbudili »s posodobitvijo kmetijstva, industrijskim razvojem, diverzifikacijo in večjo produktivnostjo«. Tovrstne objave, ki so slabo gospodarsko stanje posplošile na celotno celino (v tem primeru »le« na podsaharsko Afriko), so utrjevale stereotip »zaostalosti« in neorganiziranosti afriškega gospodarstva, saj niso bile uravnotežene s poročanjem o pozitivnih dosežkih afriških ekonomij.

Le v redkih primerih pa so izseki besedil o gospodarskem stanju v Afriki zanikali katerega izmed stereotipov. V poročilu Klestenje astronomskih carin in subvencij (Đerić 2005: 14) je bilo na primer zapisano, da je subvencioniranje bombažne industrije v ZDA »uničujoče za pridelovalce bombaža v revnih afriških državah«, in da ZDA niso pripravljene opustiti teh subvencij, čeprav afriške pridelovalke to zahtevajo. S tem se je razveljavljalo stereotip, da so za slabo stanje industrije v Afriki odgovorne le afriške države. Zakoreninjeno mišljenje o pasivnosti in stagnaciji kontinenta pa je v enem primeru spodbijalo tudi samo nizanje dejstev, in sicer »da je bila v državah v razvoju v Latinski Ameriki, Afriki in na Bližnjem vzhodu gospodarska rast še naprej stabilna«⁸³. Toda ti podatki so bili objavljeni med vrsticami, ne v naslovju ali samostojni novinarski enoti, kjer bi dosegli večje število bralcev ter s tem večji učinek pri zanikanju veljavnosti in neomajnosti obstoječih stereotipnih reprezentacij.

3.3.4 POSKUSI RAZVELJAVLJANJA STEREOTIPOV

Preden se lotimo vsebin, ki so ugovarjale zahodnim stereotipnim reprezentacijam Afrike, naj kot eno izmed pozitivnih strani Delovega slikanja celine omenimo, da v obravnavanem obdobju ni bilo govora o afriškem vraževerstvu, divjaštvu, čarovništvu, plemenskih plesih in obredih bogovom, skratka o pojavih, ki do skrajnosti stereotipizirajo mišljenje o afriški zaostalosti. Opisov teh pojavov nismo zasledili niti v reporterskih zgodbah in potopisih, kjer so sicer, kot meni Jeffs, najbolj pogosti. Tako pri Delovem ubesedovanju ne moremo govoriti o »rasni esencializaciji« oziroma o neposrednem slikanju konstruktov rasne superiornosti Zahodnjakov nad Afričani, ki se na primer kaže pri pisanju o črnski predanosti naravi, spolnosti in smislu za glasbene ritme (glej Jeffs 2000). Kljub temu pa se je v *Delu* mišljenje o rasni superiornosti Zahodnjakov utrjevalo prek spodbujanja konstruktov o nemoči in nesposobnosti Afričanov, pri čemer je šlo predvsem za prikazovanje njihove nižje razvojne stopnje.

---

⁸³ Poved je iz poročila Deset tisoč milijard dolarjev izvoza (Đerić 2006: 10).

Kanček upanja za to, da bo v prihodnosti reprezentacija Afrike v *Delu* morda bolj celovita in manj stereotipna, kot je trenutno, pa predstavlja podatek, da smo med redkimi nenegativnimi besedil nekajkrat našli tudi vsebine, ki so nekoliko pripomogle k izkoreninjanju obstoječih stereotipov. Nekaj jih je bilo pri zanimivostih, kjer je šlo na splošno za opisovanje skrajnih primerov, ki so, ali dokazovali nerazvitost, gospodarsko zaostalost in barbarstvo Afričanov ali pa so to zanikali. Do tega je prihajalo zato, ker so skrajnosti vedno, vsaj po mnenju urednikov, zanimive za bralce. V tem kontekstu velja opozoriti, da so bile v primerih, v katerih so razbijale afriške stereotipe, objavljene zato, ker je šlo za odklone od pričakovanega, za neke posebnosti na celini, kjer sicer vladajo vojne, nasilje in vse ostale katastrofe. Primer takšnega prispevka je bil agencijski prevod *Zambijci uživajo v nakupovanju* (Delo 2006: 16. 1., 10), kjer je bilo zapisano, da so v glavnem mestu Lusaka »v zadnjih letih odprli številna nakupovalna središča,« in da v Zambiji, čeprav slovi kot obubožana in od tujega denarja odvisna država, »nastaja vse številnejši in premožnejši srednji sloj,« katerega pripadniki »zahajajo v spletne kavarne, lokale, restavracije s hitro pripravljeno hrano, hipermarkete in lepotilne salone.« Naštete storitvene in trgovske dejavnosti so značilne za moderne zahodne prestolnice. S pozicioniranjem v afriško državo sicer spodbijajo stereotip o nerazvitosti, a zaradi žanra, v katerem so ubesedene, vseeno delujejo kot odklon, kot posebnost. Sicer pa so se v *Delu* pojavljale tudi zanimivosti o novih arheoloških najdbah, posebnih živalskih vrstah in znanih afriških osebnostih, na primer o Nobelovih nagrajencih, priznanih strokovnjakih, mogotcih ali politikih. Predvsem objave o slednjih so razveljavljale stereotip nemočne Afrike brez izobraženega kadra in bogatega sloja prebivalstva.

V tovrstnih prispevkih nam je včasih uspelo najti tudi kakšen utrinek o različnih afriških načinih življenja ter njihovih kulturah in tradicijah, o katerih so sicer Delovi pisci v polovici leta na kratko pisali le 7-krat. Med njimi so samo kolumne Nataše Hrastnik res v celoti izkoreninjale negativne afriške stereotipe. Izšle so štiri, in sicer v prilogi *Književni list* pod rubriko *Ob zaprti knjigi*. Avtorica je v njih predstavljala afriško književnost. V prispevku *Vijolični hibiskus* (Delo 2005: 7. 12., 13) je pisala o nigerijski pisateljici Chimamande Ngozi Adichie in o njenem vzorniku Chinue Achebeju, »velikanu afriške književnosti«, ki je s svojimi deli veliko prispeval k prvi postkolonialni generaciji afriškega romana. Kar se nam zdi za izkoreninjanje afriške podobe na Zahodu pri tem najpomembnejše, je, da je Hrastnikova z opisom Adichiejine družinske drame bralcem z nigerijske perspektive

predstavila, kako je britanski kolonializem vplival na življenja tamkajšnjih prebivalcev⁸⁴. V kolumni *Zahod v očeh Afričanov* (Delo 2006: 18. 1., 13) pa je s postkolonialne države zapisala, da stereotipi o Afričanih, po katerih so »plemenski, primitivni, nepismeni in živijo v globokih, temnih tropskih gozdovih,« izvirajo iz obdobja kolonializma in da je ta »nevednost Evropejcev in njihovo nepoznavanje Afričanov« opazna tudi v njihovih stereotipnih zapisih, kot je roman Josepha Conrada *Srce teme*. Za boljše poznavanje dejanske afriške resničnosti in njene kulturne, ekonomske in politične raznolikosti ter za zavedanje problematičnosti negativnih stereotipnih podob te celine so takšne objave, ki opozarjajo na superiorno držo Evropejcev in ki afriško resničnost prikazujejo z njihove perspektive, nepogrešljive. Takšne pa so tudi vsebine, ki opisujejo različne moderne afriške kulturne dejavnosti, saj ob njih dobimo občutek, da se na tej celini ne vrti vse le okoli obubožanosti, boja za preživetje, nasilja, slabega ali »nazadnjaškega« političnega vodenja in propadanja. Z njimi začutimo, da so tudi Afričani kreativni, inteligentni, ustvarjalni, kulturni, skratka civilizirani ljudje. Toda takšnih vsebin, razen izjem, kot je na primer omenjena zanimivost Zambijci uživajo v nakupovanju, skorajda ni. Za njihov dejanski pozitiven učinek pa bi jih bilo treba objavljati v precej večjem obsegu.

---

⁸⁴ Nigerijsko perspektivo je na primer predstavila v naslednjem odstavku: »Katoliška vera, ki je prišla v Nigerijo s kolonialnim britanskim imperijem, je povzročila veliko zmede. Poučevali so jo v šolah, novi Bog je bil nad vsemi /.../. Katoliška vera je pripeljala do razkola med tradicionalisti in katoličani /.../. Ni torej naključje, da se Adichiejeva loti kritike njenega integriranja v družbene in zasebne vrednote, /.../ saj kaže, v kako veliki meri je prispevala k uspešnosti kolonializma.«

4. ZAKLJUČEK

Izsledki naše analize kažejo, da sodobna reprezentacija afriških dežel v *Delu* odslikava marginalno in stereotipno podobo celine, ki je značilna za zahodne družbe. Marginaliziranje in stereotipiziranje celine sta v prvi vrsti rezultat nekdanjega in sodobnega zahodnega pozicioniranja ideologij kapitalizma in (neo)liberalizma na pozicijo univerzalne resnice. Ob pomoči glavnih premis obeh imenovanih ideologij in razvojne teorije so bili v obdobju evropskega ekspanzionizma, ko so evropski vladarji v Afriki opravljali »dobronamerno misijo civiliziranja«, skonstruirani diskurzi o »drugačni« in »zaostali« Afriki. Ti pa se prek različnih posrednikov v zahodnih družbah reproducirajo tudi danes in tako sooblikujejo posameznikovo dojemanje afriške resničnosti.

Splošna marginalizacija afriške celine se v *Delu* kaže tako, da se v povprečju le med 0,44 in 0,46 % vseh prispevkov nanaša na tamkajšnje dogodke in pojave. V obravnavanem obdobju 2005 in 2006 se je o Afriki večinoma poročalo le takrat, ko je bila predmet zahodnjaških razprav in interesnih področij oziroma kadar so bile v afriško dogajanje vpletene elitne osebe, države in/ali mednarodne organizacije z Zahoda. O tem pričajo objave o pomoči Darfurju, konferencah WTO, migracijah Afričanov v Evropo in spopadih, v katerih so posredovali pripadniki »modrih čelad«. Močno vplivnost dejavnika elitizma pa dokazuje tudi to, da se je januarja 2006 obseg objav na afriške teme – v primerjavi z novembrom in decembrom 2005 – povečal, ker je v dogodke v Darfurju posegla elitna domača osebnost, predsednik države Janez Drnovšek.

Poleg zapostavljanja dogajanj na celini in dejstva, da je pisanje o Afriki največkrat spodbudila povezanost z elitami, pa je *Delove* prispevke v veliki meri zaznamovala tudi tipična zahodnjaška nagnjenost k objavljanju negativnih vsebin. Negativni dogodki in pojavi v Afriki, kot so lakota, korupcija in vojne, so za zahodne družbe zanimivi zato, ker potrjujejo »drugačnost« in »zaostalost« celine ter s tem legitimizirajo nekdanje in sodobne imperialistične posege v kontinent. Za medije pa so naknadno zanimive zato, ker je pri poročanju o tujih kulturah negativnost eden najpomembnejših dejavnikov selekcije novic. Zato se zdi, da je v trenutnem zahodnem medijskem sistemu izbiranje negativnih afriških tem neizogibno. Z njimi pa se seveda utrjuje stereotipne reprezentacije o revščini, vojnah, nasilju, korupciji, nerazvitosti, nedemokratičnosti in nesposobnosti organiziranja na vseh družbenih ravneh. Med vsemi *Delovimi* prispevki od začetka novembra 2005 pa do konca aprila 2006,

ki so se (neposredno ali pa le posredno) navezovali na afriške teme, je bilo kar 79 % takšnih, ki so z negativnimi vsebinami spodbujali stereotipne poglede na celino. Na žalost pa je šlo tudi pri veliki večini besedil z nenegativnimi vsebinami, ki bi lahko razbijala stereotipe, zgolj za nizanje dejstev. Le-teh se ni kontekstualiziralo, komentiralo in pojasnjevalo, zaradi česar niso mogla zrahljati bralčevih kognitivnih shem, v katerih Afrika obstaja v podobi obubožanosti in »zaostalosti«. Redki Delovi podatki o razvojnih procesih na kontinentu so tako ostali prezrti, kot se to zgodi z manjšinami, ki nimajo dovolj moči, da bi reprezentirale svoje verzije resnice.

Stereotipne reprezentacije so se v *Delu* najbolj obširno reproducirale z vestmi in poročili, ki jih je bilo z afriškimi tematikami objavljenih največ. Med njimi so prevladovale vsebine o političnih spopadih, nemirih in vojnah. Informacije so bile večinoma dekontekstualizirane, rezultat tega in izpuščanja informacij o premikih na bolje pa so bile poenostavljene in polarizirane zgodbe, ki so bralce prikrajšale za celovitejšo podobo dogajanja. Mehanizmi stereotipiziranja so bili prisotni tudi v interpretativnih besedilih, kjer jih je bilo največ posvečenih darfurski problematiki. V njih so avtorji poudarjali, da afriške sile niso sposobne same zagotoviti miru in da mora zato posredovati Zahod. Pri tem se ni nikoli omenjalo, da so bile prav zahodne države tiste, ki so v obdobju kolonializma med prebivalce te celine zasejale kopico sporov in neskladij, zaradi katerih ponekod še danes vladata nered in nasilje. Sicer je bilo poudarjanje nujnosti posredovanja Zahoda, ne samo na političnem, ampak tudi na humanitarnem področju, v *Delu* običajen način poročanja, zato kot veljavno prepoznavamo Jeffsovo ugotovitev (2000), da je v medijih prisotno poudarjanje »heroične intervencije« zahodnih članov misij. To pa pomeni nadgrajevanje stereotipa o nesposobnosti Afričanov, ki brez pomoči tujcev (zahodnih misijonarjev, zdravnikov, gospodarstvenikov, politikov ...) ne bodo znali ali zmogli poskrbeti zase.

Razmišljanje v okviru stereotipne podobe pa so nenazadnje spodbujali tudi prispevki, kjer se je izpostavljalo splošne afriške problematike, kot so množično preseljevanje, previsoka rodnost, pomanjkanje pitne vode, epidemije bolezni in slaba zdravstvena, transportna in ekonomska infrastruktura. Nizalo se je zgolj skrb vzbujajoče podatke, obenem pa se ni omenjalo pozitivnih dosežkov posameznih držav na političnem, gospodarskem in zdravstvenem področju. O gospodarskih smernicah na celini se z izjemo nekaterih podatkov med vrsticami sploh ni poročalo. Zaskrbljujoča pa je tudi ugotovitev, da se je z uporabo besed *Afrika* in *afriški* specifične problematike pogosto posplošilo na celoten kontinent. Govorilo se

je o afriškem gospodarstvu, afriških nemirih, afriških avtokracijah itn., pri čemer se je »iz izjemno heterogenih, različnih in pogosto neprimerljivih situacij ustvarjalo eno, enotno in homogeno Afriko« (Bezjak 2006). Redno se je uporabljalo tudi besedo pleme in publicizem črna celina, ki s svojima ideološko-konotativnima vrednostma namigujeta na afriško nazadnjaškost in brezizhodnost položaja njenih prebivalcev. Posledica tovrstnih stereotipnih reprezentacij Afrike je bila podoba, po kateri je celina – v skladu s kolonialnimi in neokolonialnimi diskurzi o Afriki – nastopala le kot ostanek preteklih obdobij, svetovna nadloga, potrebna mednarodne pomoči. Takšen rezultat je bil pričakovan, saj so v prid le-tega skladno z zahodnoideološkimi dejavniki in novinarskimi načeli selekcije delovali še nekateri drugi mehanizmi. Pojavili so se sočasno s spremembami slovenske družbene strukture, do katerih je prišlo v obdobju osamosvajanja in demokratiziranja države. Pred tem se je v *Delu* veliko poročalo tudi o pozitivnih dosežkih celine, in sicer zato, ker je afriške dežele s SFRJ povezovalo članstvo v gibanju neuvršenih, poleg tega je bila Afrika tudi potencialno območje za širjenje jugoslovanskega gospodarstva. Nenazadnje pa je k bolj celoviti podobi Afrike pripomogla tudi drugačna socialistična logika, ki, v nasprotju s kapitalizmom, ni spodbujala komercializacije medijev in senzacionalizma. S koncem Jugoslavije pa so vse naštetne osnove za bolj celovito in manj stereotipno medijsko podobo Afrike razpadle. *Delo* je izgubilo informativno zaledje, ki so mu ga nudili razvejano dopisniško omrežje Tanjuga in razne federalne ustanove, posvečene problematikam Afrike, poleg tega je časopisna hiša sočasno s celine umaknila dopisnika (Jeffs 2000). Hitro se je razvijala tudi komunikacijska tehnologija, zaradi česar je v novinarstvu na pomenu vnovič pridobila ažurnost. Ta je za pisca o afriških temah, ki ni bil dopisnik, največkrat pomenila, da se je v preobilici informacij in zaradi pomanjkanja znanja zatekel k splošno znanemu stereotipnemu vzorcu.

Ob koncu lahko torej zapišemo, da je kolonialna retorika oziroma »afrikanistični diskurz,« ki se je oblikoval v obdobju razsvetljenstva, tudi v današnjem času prisoten v osrednjem slovenskem časniku. Z njegovega vidika, ki je skladen s podobo Afrike v zahodnih državah, je Zahod civiliziran, Afrika pa še ne. In čeprav je občasno mogoče opaziti težnje k spreminjanju tovrstnega diskurza, se le-ta ob nadaljevanju kriz v Afriki, ob vedno trdnejših neokolonialnih razmerjih in ob vedno kompleksnejših globalnih odvisnostih kaže kot zelo trdovraten. »Paternalistični odnos Zahoda do Afrike se nadaljuje« (Bezjak 2006).

5. VIRI

1) SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE, INTERNETNI VIRI IN STROKOVNE REVIJE

1. Achebe, Chinua (2001): *An Image of Africa: Racism in Conrad's Heart of Darkness*. V Gregory Castle (ur.): *Postcolonial discourses – An Anthology*, 209–220. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
2. Akindele, S. T., Gidado, T. O., Olaopo, O. R. (1997): *Globalisation, Its Implications and Consequences for Africa*. Dostopno na http://globalization.icaap.org/content/v2.1/01_akindele_etal.html (9. maj 2006).
3. Ako, Edward O. in Fondo, Blossom N. (2003): *Alterity and the Imperial Agenda: Mary Kingsley's Travels in West Africa and Gerald Durrell's The Bafut Beagles*. Dostopno na <http://social.chass.ncsu.edu/jouvert/v7i2/ako.htm> (10. maj 2006).
4. APIC (Africa Policy Information Center), (1997): *Talking about »Tribe«: Moving from Stereotypes to Analysis*. Dostopno na <http://www.africaaction.org/bp/ethall.htm> (10. maj 2006).
5. Appiah, Kwame Anthony (2001): *African Identities*. V Gregory Castle (ur.): *Postcolonial discourses – An Anthology*, 221–231. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
6. Asante, Molefi Kete (2003): *Afrocentricity: The theory of Social Change*. Chicago: African American Images.
7. Audi, Robert (1995): *The Cambridge Dictionary of Philosophy*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Bahl, Vinay (2000): *Situating and Rethinking Subaltern Studies for Writing Working Class History*. Dostopno na www.uoregon.edu/~caguirre/Bahl.pdf (20. maj 2006).
9. Baier, Kurt (2001): *Egoism*. V Peter Singer (ur.): *A Companion to Ethics*, 197–204. Oxford, Cambridge: Blackwell Publishers Ltd.
10. Barthes, Roland (1967): *The Elements of Semiology*. London: Cape.
11. Barthes, Roland (1973): *Mythologies*. London: Paladin.
12. Bauman, Zygmunt (1993): *Modernity and ambivalence*. Cambridge: Polity Press.
13. Beattie, Liza, Miller, David, Miller, Emma in Philo, Greg (1999): *The Media and Africa: Images of Disaster and Rebellion*. V Greg Philo (ur.): *Message Received*, 315–345. London: Routledge.
14. Bezjak, Alenka (2005): *Medijske reprezentacije Afrike*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/24/mwatch/> (21. marec 2006).

15. Bhabha, Homi K. (2001): *Unsatisfied: Notes on Vernacular Cosmopolitanism*. V Gregory Castle (ur.): *Postcolonial discourses – An Anthology*, 38–52. Oxford, United Kingdom: Blackwell Publishers Ltd.
16. Bhattacharji, Shreya (2004): *Sex and empire building in the fiction of Chinua Achebe*. Dostopno na <http://www.utpjournals.com/simile/issue16/bhattacharji1.html> (20. maj 2006).
17. Bird, Elizabeth in Dardenne, Robert W. (1999): *Myth, Chronicle and Story: Exploring the Narrative Quality of News*. V Daniel Berkowitz (ur.): *Social Meaning of News: a text-reader*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
18. Branston, Gill in Stafford, Roy (1996): *The media student's book*. London, New York: Routledge.
19. Brians, Paul (1998): »*Postcolonial Literature*«: *Problems with the Term*. Dostopno na <http://www.wsu.edu:8080/~brians/anglophone/postcolonial.html> (26. april 2006).
20. Castle, Gregory, ur. (2001): *Postcolonial discourses – An Anthology*. Oxford, United Kingdom: Blackwell Publishers Ltd.
21. Chakrabarty, Dipesh (2000): *Provincializing Europe: postcolonial thought and historical difference*. Princeton (N.J.), Oxford: Princeton University Press.
22. Chatterjee, Partha (1993): *The Nation and its Fragments: Colonial and Post-colonial Histories*. Princeton: Princeton University Press.
23. Chen, Chun-yen Jo (2003): »*Are We There Yet?: 'History' as a Postcolonial Dilemma*«. Dostopno na <http://social.chass.ncsu.edu/jouvert/v7i2/cjchen.htm> (20. maj 2006).
24. Chowdhury, Kanishka (1997): *Afrocentric voices: Constructing identities, (Dis)placing difference*. Dostopno na http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa3709/is_199706/ai_n8767443/pg_6 (19. maj 2006).
25. Cobb, R. W. in Elder, C. D. (1972/1983): *Participation in American politics: The dynamics of agenda-building*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
26. Day, Louis A. (1991): *Ethics in media communications : cases and controversies*. Belmont (California): Wadsworth.
27. Dearing, W. James in Rogers, M. Everett (1996): *Agenda-Setting*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
28. DeHay, Terry (2006): *A Postcolonial Perspective*. Dostopno na <http://www.sou.edu/English/IDTC/Issues/postcol/Resources/Terry/dehay.htm> (23. maj 2006).

29. Društvo slovenskih novinarjev (2002): *Kodeks slovenskih novinarjev*, 10. oktober. Dostopno na <http://www.media-forum.si/slo/pravo/samoregulacija/kodeks-novinarjev.pdf> (22. april 2005).
30. Eagleton, Terry (1991): *Ideology: an introduction*. London: Verso.
31. Ebo, Bosah (1992): »American Media and African Culture«. V Beverly G. Hawk (ur.): *Africa's Media Image*, 15–26. Westport, CT, United States of America: Praeger Publishers.
32. Eschle, Catherine in Maiguashca, Bice, ur. (2005): *Critical Theories, International Relations and »the Anti-Globalisation Movement«: The Politics of Global Resistance*. London, New York: Routledge.
33. Fanon, Frantz (1967/1952): *Black Skin, White Masks*. New York: Grove Press.
34. Fanon, Frantz (1973): *Prezreni na svijetu*. Zagreb: Stvarnost.
35. Finnström, Sverker (1997): *Postcoloniality and the Postcolony: Theories of the Global and the Local*. Dostopno na <http://www.postcolonialweb.org/poldiscourse/finnstrom/finnstrom1.html> (26. april 2006).
36. Fiske, John (1987): *Television Culture*. London: Methuen & Co.
37. Foucault, Michel (1991): *Vednost – oblast – subjekt*. Izbral in uredil: Mladen Dolar. Ljubljana: Krt.
38. Fowler, Roger (1991): *Language in the News (Discourse and Ideology in the Press)*. London, New York: Routledge.
39. Gramsci, Antonio (1974): *Izbrana dela*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
40. Goffman, Erving (1974): *Frame analysis: an essay on the organization of experience*. Norwich: Fletcher & Son.
41. Hagos, Asgede (2000): *Hardened Images. The Western media and the Marginalization of Africa*. Trenton: African World Press.
42. Hall, Stuart, Critcher, Charles, Jefferson, Tony, Clarke, John in Robert, Brian (1978): *Policing the Crisis (Critical Social Studies)*. London: Palgrave Macmillan.
43. Hall, Stuart (1997): *Representation: cultural representations and signifying practice*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Milton Keynes, The Open University.
44. Hall, Stuart (2004a): Delo reprezentacije. V Breda Luthar, Vida Zei in Hanno Hardt (ur.): *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*, 33–96. Ljubljana: Študentska založba.

45. Hall, Stuart (2004b): Lastnosti novičarskih fotografij. V Breda Luthar, Vida Zei in Hanno Hardt (ur.): *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*, 193–209. Ljubljana: Študentska založba.
46. Hartley, John (1989/1982): *Understanding News*. London, New York: Routledge.
47. Hawk, Beverly G., ur. (1992): *Africa's Media Image*. Praeger Publishers, Westport, CT, United States of America.
48. Hebbar, Reshmi J. (1998): *African American Studies and Postcolonialism*. Dostopno na <http://www.english.emory.edu/Bahri/AfricanAmerican.html> (9. maj 2006).
49. Hinchman, Mark (1999): *When stereotypes go left: An African priest in 19th-century Senegal*. Dostopno na <http://motspluriels.arts.uwa.edu.au/MP1099mh.html> (4. april 2006).
50. Jackson, Sherman A. (2003): *Black Orientalism: Its Genesis, Aims and Significance for American Islam*. Dostopno na http://www.islamamerica.org/articles.cfm/article_id/89/ (20. maj 2006).
51. Janzen, John (2004): *Catastrophe Africa: Getting through stereotypes and quick fixes to the social reproduction of health*. Dostopno na http://www.hsph.harvard.edu/hcpds/documents/Feb26_Janzen_CatastropheAfrica.pdf (20. maj 2006).
52. Jeffs, Nikolai (2000): Podoba Afrike v slovenskih medijih. *Medijska preža* 9, 28.
53. Jones, Branwen Gruffydd (2005): Globalisations, violences and resistances in Mozambique: The struggles continue. V Catherine Eschle in Bice Maiguashca (ur.): *Critical Theories, International Relations and »the Anti-Globalisation Movement«: The Politics of Global Resistance*, 53–73. London, New York: Routledge.
54. Kitzinger, Jenny (2004): *Framing Abuse: Media Influence and Public Understanding of Sexual Violence Against Children*. London: Pluto Press.
55. Korošec, Tomo (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
56. Košir, Manca (1988): *Nastavki za teorijo novinarskih vrst (visokošolski učbenik)*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
57. Lambeth, Edmund B. (1997): *Časnikarstvo kot zaveza: poklicna etika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
58. Levinas, Emmanuel (1998): *Etika in neskončno / Čas in drugi*. Ljubljana: Družina.
59. Lippmann, Walter (2001): Stereotipi. V Slavko Splichal (ur.): *Komunikološka hrestomatija 1 – začetki komunikologije v Evropi in ZDA*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

60. London, Scott (1993): *How the Media Frames Political Issues*. Dostopno na <http://www.scottlondon.com/reports/frames.html> (6. maj 2006).
61. Lye, John (1997): *Some Issues in Postcolonial Theory*. Dostopno na <http://www.brocku.ca/english/courses/4F70/postcol.html> (20. maj 2006).
62. Lyotard, Jean-François (2002): *Postmoderno stanje: poročilo o vednosti*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo.
63. MacDonald, Myra (2003): *Exploring Media Discourse*. London: Arnold.
64. MacEwan, Arthur (1990): *What's "new" about the 'New International Economy'*. Boston: University of Massachussets.
65. Maiguashca, Bice (2005): Globalisation and the »politics of identity«: IR theory through the looking glass of women's reproductive rights activism. V Catherine Eschle in Bice Maiguashca (ur.): *Critical Theories, International Relations and »the Anti-Globalisation Movement«: The Politics of Global Resistance*, 117–136. London, New York: Routledge.
66. Maloba W. (1992): The Media and Mau Mau: Kenyan Nationalism and Colonial Propaganda. V Beverly G. Hawk (ur.): *Africa's Media Image*, 51–61. Westport, CT, United States of America: Praeger Publishers.
67. Marchand, Marianne H. (2005): Contesting the Free Trade Area of the Americas: Invoking a Bolivarian geopolitical imagination to construct an alternative regional project and identity. V Catherine Eschle in Bice Maiguashca (ur.): *Critical Theories, International Relations and »the Anti-Globalisation Movement«: The Politics of Global Resistance*, 103–116. London, New York: Routledge.
68. Maučec, Uroš (2002): *Lastništvo v medijih*. Dostopno na <http://www.media-forum.si/slo/opazovanje/novinarstvo-lastnistvo-medijev/arhiv/2002/> (22. junij 2006).
69. Merrill, John C. (1997): *Journalism Ethics: Philosophical Foundations for News Media*. New York, Bedford: St. Martin's Press.
70. Mezzana, Daniele (2006): *Representations*. Dostopno na <http://www.africansocieties.org/n4/eng/Dossier.htm> (17. marec 2006).
71. Milosavljevič, Marko (2003): *Novinarska zgodba*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
72. Nkrumah, Kwame (1965): *Neo-Colonialism: The Last Stage of Imperialism*. London: Thomas Nelson and Sons.
73. Norris, Pippa in Carroll, Susan J. (2006): *The Dynamics of the News Framing Process: From Reagan's Gender Gap to Clinton's Soccer Moms*. Dostopno na <http://www.ksg.harvard.edu/wappp/research/working/carrollpippa5.pdf> (6. maj 2006).

74. Philo, Greg (2001): *An Unseen World: How the Media Portrays the Poor*. Dostopno na http://www.unesco.org/courier/2001_11/uk/medias.htm (20. maj 2006).
75. Poler Kovačič, Melita (2005): *Kriza novinarske odgovornosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
76. Rabaka, Reiland (2003): »*Deliberately Using the Word Colonial in a Much Broader Sense*«: *W.E.B. Du Bois's Concept of »Semi-Colonialism« As Critique of and Contribution to Postcolonialism*. Dostopno na <http://social.chass.ncsu.edu/jouvert/v7i2/rabaka.htm> (23. maj 2006).
77. Retief, Johan (2002): *Media Ethics; An Introduction to Responsible Journalism*. Southern Africa, Cape Town: Oxford University Press.
78. Rupert, Mark (2005): *In the belly of the beast: Resisting globalisation and war in a neo-imperial moment*. V Catherine Eschle in Bice Maiguashca (ur.): *Critical Theories, International Relations and »the Anti-Globalisation Movement«: The Politics of Global Resistance*, 36–52. London, New York: Routledge.
79. Said, Edward W. (1981): *Covering Islam: How the Media and the Experts determine how we see the Rest of the World*. London, Melbourne, Henley: Routledge & Kegan Paul.
80. Said, Edward W. (1993): *Culture and Imperialism*. London: Chatto & Windus Ltd.
81. Said, Edward W. (1996): *Orientalizem: zahodnjaški pogled na Orient*. Ljubljana: Fakulteta za podiplomski humanistični študij (Studia humanitatis).
82. Shivji, Issa G. (2005): *The Changing Development Discourse in Africa*. Dostopno na <http://www.pambazuka.org/index.php?id=29728> (10. september 2005).
83. Slemon, Stephen (2001): Post-colonial Critical Theories. V Gregory Castle (ur.): *Postcolonial discourses – An Anthology*, 99–117. Oxford, United Kingdom: Blackwell Publishers Ltd.
84. *Slovar slovenskega knjižnega jezika* 1996. Ljubljana: DZS. Elektronska izdaja.
85. Spivak, Gayatri Chakravorty (1988): *In Other Worlds: Essays in Cultural Politics*. New York, London: Routledge.
86. Stephens, John (1998): *Retelling Stories, Framing Culture: Traditional Story and Metanarratives in Children's Literature*. New York, London: Garland.
87. The Department of Journalism and Media Studies, Rhodes University (2000): *Stereotypes steer the news, Rhodes Journalism Review 19*. Dostopno na http://journ.ru.ac.za/rjr/anc_homepage.html (22. maj 2006).
88. Tomlinson, B. R. (2004): *Postcolonial History*. Dostopno na <http://mercury.soas.ac.uk/users/tt2/teach/postcolonial.html> (5. marec 2005).

89. Wallace, Jamie B. (2005): *American Perceptions of Africa Based on Media Representations*. Dostopno na <http://www.hollerafrica.com/showArticle.php?artId=101&catId=1> (20. junij 2006).
90. Yew, Leong (1997): *Neocolonialism*. Dostopno na <http://www.postcolonialweb.org/poldiscourse/neocolonialism1.html> (20. maj 2006).
91. Young, Robert (2004/1990): *White Mythologies: Writing History and the West*. London, New York: Routledge.
92. Young, Robert J. C. (2001): Colonialism and the Desiring Machine. V Gregory Castle (ur.): *Postcolonial discourses – An Anthology*, 73–98. Oxford, United Kingdom: Blackwell Publishers Ltd.
93. Zaller, John (1992): *The Nature and Origins of Mass Opinion*. New York: Cambridge University Press.
94. Zelizer, Barbie (2004): *Taking Journalism Seriously: News and the Academy*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.

2) ČASOPISNE OBJAVE

a) AVTORSKE OBJAVE

1. Božič, Kristina (2006): Sedem dni na teden za volilno kampanjo. *Delo*, Sobotna priloga, 18. 2., 20.
2. Doberšek, Tit (1983): Jug Afrike se sprevača v trajno žarišče napetosti. *Delo*, 8. 2., 3.
3. Doberšek, Tit (1983): Dogovor za New Delhi, molk o pogajanjih z Južno Afriko. *Delo*, 22. 2., 5.
4. Doberšek, Tit (1983): Kratko srečanje na Kapverdih. *Delo*, 25. 2., 3.
5. Doberšek, Tit (1983): Velike spremembe v vladi Tanzanije. *Delo*, 25. 2., 24.
6. Doberšek, Tit (1983): Pretoria rožlja z agresijo. *Delo*, 28. 2., 4.
7. Doberšek, Tit (1984): Razplet za afriški »krizni lok«; nekdanji zagrizeni sovražniki so zdaj pripravljene sodelovati. *Delo*, 10. 3., 6.
8. Đerić, Liljana (2005): Klestenje astronomskih carin in subvencij. *Delo*, 13. 12., 14.
9. Đerić, Liljana (2006): Deset tisoč milijard dolarjev izvoza. *Delo*, 12. 4., 10.
10. Fili, Irena (2005): Kjer bela koža še ni nekaj vsakdanjega. *Delo*, 16. 11., 20.
11. Hočevar, Tone (2006): Italijani še kar bežijo iz Libije. *Delo*, 21. 2., 8.

12. Hrastnik, Nataša (2005): Vijolični hibiskus. *Delo*, 7. 12., 13.
13. Hrastnik, Nataša (2006): Zahod v očeh Afričanov. *Delo*, 18. 1., 13.
14. Kramžar, Barbara (2006): ZDA in Britanija začeli pripravljati dokument. *Delo*, 3. 2., 8.
15. Lorenci, Janko (1983): SWAPO kot žrtev? *Delo*, 2. 2., 4.
16. Lorenci, Janko (1983): Predvolilni izgon tujcev. *Delo*, 3. 2., 4.
17. Lorenci, Janko (1983): Anahronizem na afriškem jugu. *Delo*, 24. 5., 1.
18. Lorenci, Janko (1983): Kriza afriške enotnosti? *Delo*, 8. 6., 1.
19. Miholič, Andrej (2006): Naftne korporacije na udaru. *Delo*, 26. 1., 4.
20. Miholič, Andrej (2006): Ponujena roka sprave. *Delo*, 24. 4., 8.
21. Novak, Peter (2006): Od dežja pozabljeni svet. *Delo*, 11. 1., 21.
22. Pudgar, Avgust (1988): Raziskave za kmetijstvo strateško pomembne za Afriko. *Delo*, 7. 9., 6.
23. Pudgar, Avgust (1989): Študiraj in molči! *Delo*, 3. 6., 6.
24. Pudgar, Avgust (2005): Nemirna Etiopija in Zanzibar. *Delo*, 5. 11., 4.
25. Pudgar, Avgust (2005): Prva afriška predsednica. *Delo*, 12. 11., 4.
26. Pudgar, Avgust (2005): Sudanska »narodna jahta«. *Delo*, 18. 11., 4.
27. Pudgar, Avgust (2006): Afriške avtokracije. *Delo*, 4. 1., 4.
28. Pudgar, Avgust (2006): Mednarodna skupnost in leta darfurske tragedije. *Delo*, 14. 1., 4.
29. Pudgar, Avgust (2006): Za blaginjo je prišla vojna. *Delo*, 21. 1., 4.
30. Pudgar, Avgust (2006): Katastrofa v Darfurju in verodostojnost afriške organizacije. *Delo*, 25. 1., 4.
31. Pudgar, Avgust (2006): Konference že, pomoči pa še ni. *Delo*, 29. 3., 28.
32. Pudgar, Avgust (2006): Kovanje dobička iz nesreče v Afriki. *Delo*, 1. 4., 8.
33. Stefanović, Dragan (1983): Obdobje državne zrelosti. *Delo*, 3. 12., 6.
34. Stefanović, Dragan (1985): Enostavna menjava prodira v Afriko. *Delo*, 29. 6., 6.
35. Šircelj, Jože (1983): Gospodarske tegobe silijo v ospredje. *Delo*, 5. 2., 17.

36. Škerl, Uroš (2006): Marshallov načrt za Afriko. *Delo*, Sobotna priloga, 28. 1., 18.
37. Šurk, Barbara (2005): Skozi okno do volilne skrinjice. *Delo*, 10. 12., 4.
38. Urbanija, Anamarija (2006): Lev se vozi v maybachu. *Delo*, 6. 2., 5.
39. Urbanija, Anamarija (2006): Deset največjih tveganj za svetovno gospodarstvo. *Delo*, 24. 4., 5.
40. Videmšek, Boštjan (2006): Operacija: mirovni sporazum. *Delo*, Sobotna priloga, 25. 2., 8.
41. Vidmajer, Saša (2006): Brez premora. *Delo*, 10. 2., 1.

b) NEAVTORSKE OBJAVE

42. Cesta med Somalijo in Džibutijem 1983. *Delo*, 10. 2., 24.
43. Čad pretrgal diplomatske stike s Sudanom 2006. *Delo*, 15. 4., 8.
44. Darfur spet na seznamu 2006. *Delo*, 25. 1., 1.
45. Eritreja izgnala zahodne člane misije OZN 2005. *Delo*, 8. 12., 24.
46. Ibrahimi odpotoval iz Jugoslavije 1983. *Delo*, 14. 2., 1.
47. Izvoz nafte iz Nigerije zastal 1983. *Delo*, 21. 2., 24.
48. Katastrofalna suša v Keniji 2005. *Delo*, 24. 12., 28.
49. Kolera v Tanzaniji 1983. *Delo*, 3. 2., 3.
50. Letalska nesreča na Madagaskarju 1995. *Delo*, 19. 7., 1.
51. Medversko nasilje v Nigeriji 2006. *Delo*, 23. 2., 8.
52. Multinacionalke v Keniji 1983. *Delo*, 10. 2., 24.
53. Na generalni konferenci Unida o zmanjšanju revščine 2005. *Delo*, 29. 11., 13.
54. Na jugu Rusije okužena tudi domača perutnina 2006. *Delo*, 28. 2., 3.
55. Nad črno celino še ni pričakovati jasnine 2006. *Delo*, 19. 4., 17.
56. Nasilje v drugem delu egiptovskih volitev 2005. *Delo*, 21. 11., 24.
57. Policijski napad na kenijske medije 2006. *Delo*, 3. 3., 8.
58. Prebrisani divji lovci 1983. *Delo*, 12. 2., 5.

59. Pridelek kakava ne zadošča naraščajoči porabi 1983. *Delo*, 19. 2., 24.
60. Prisegla prva afriška predsednica 2006. *Delo*, 17. 1., 4.
61. Referendum o ustavi v Keniji 2005. *Delo*, 21. 11., 24.
62. Sicilija: še ena tragedija obupanih Afričanov 2005. *Delo*, 19. 11., 32.
63. Spet spopadi v Slonokoščeni obali 2006. *Delo*, 19. 1., 24.
64. Spopadi v Čadu 2006. *Delo*, 14. 4., 8.
65. Učne ure na polju 2006. *Delo*, 10. 3., 17.
66. Uganda oživlja industrijo sladkorja 1983. *Delo*, 12. 2., 24.
67. Uganda: vojaška operacija proti upornikom 2005. *Delo*, 29. 12., 4.
68. V Alžiriji ubili 38 islamskih skrajnežev 1995. *Delo*, 4. 7., 1.
69. V DR Kongu ubili osem mirovnikov 2006. *Delo*, 24. 1., 24.
70. V eksplozijah v Dahabu najmanj 180 žrtev 2006. *Delo*, 25. 4., 1.
71. V Etiopiji izbruhnila lakota 1983. *Delo*, 14. 2., 4.
72. V poplavah 20 žrtev 1995. *Delo*, 7. 7., 1.
73. Večja zahtevnost angolskega trga 1983. *Delo*, 11. 2., 3.
74. Virus na črni celini 2006. *Delo*, 10. 2., 28.
75. Virus ptičje gripe se širi, doslej 88 žrtev 2006. *Delo*, 11. 2., 28.
76. Zambijci uživajo v nakupovanju 2006. *Delo*, 16. 1., 10.
77. Združeni narodi o Sudanu 2006. *Delo*, 23. 3., 8.

6. PRILOGE

Priloga A: Statistika agencijskih novic

DATUM	AGENCIJA REUTERS (število dnevno poslanih novic)	AGENCIJA AP (število dnevno poslanih novic)	AGENCIJA AFP (število dnevno poslanih novic)	AGENCIJA DPA (število dnevno poslanih novic)	AGENCIJA STA (število dnevno poslanih novic)	SKUPAJ NOVIC
09. 1. 2006	7	3	6	2	2	20
10. 1. 2006	16	7	10	2	1	35
11. 1. 2006	4	2	8	1	2	17
12. 1. 2006	14	12	10	2	2	40
13. 1. 2006	14	11	8	4	2	40
14. 1. 2006	3	2	2	2	1	10
15. 1. 2006	5	5	5	2	0	17
16. 1. 2006	13	6	10	0	2	31
17. 1. 2006	19	7	5	2	2	35
18. 1. 2006	15	13	13	2	5	48
19. 1. 2006	16	11	9	3	3	42
20. 1. 2006	22	5	16	7	1	51
21. 1. 2006	4	2	3	1	0	10
22. 1. 2006	8	5	7	2	3	25
23. 1. 2006	12	11	12	2	2	39
24. 1. 2006	27	21	23	7	4	82
25. 1. 2006	19	10	7	4	2	42
26. 1. 2006	15	6	8	2	3	34
27. 1. 2006	11	10	15	3	3	42
28. 1. 2006	6	6	5	1	0	18
29. 1. 2006	5	2	8	3	0	18
30. 1. 2006	10	5	10	5	1	31
31. 1. 2006	15	15	13	6	2	51
01. 2. 2006	13	9	18	1	2	43
02. 2. 2006	24	3	13	6	1	47
03. 2. 2006	21	9	16	2	3	51
04. 2. 2006	7	3	4	3	0	17
05. 2. 2006	8	4	11	0	1	24
06. 2. 2006	11	9	8	3	1	32
07. 2. 2006	14	9	9	4	0	36
08. 2. 2006	20	11	22	8	3	64
09. 2. 2006	29	8	18	0	5	60
Vse novice skupaj	427	242	332	92	59	1152
Povprečno število novic na dan	13.3	7.6	10.4	2.9	1.8	36

Tabela 3.2.3: Statistika obravnavanih agencijskih novic od 9. januarja do 9. februarja 2006. Pri statistiki je upoštevana le po ena agencijska novica, ki se je nanašala na enak dogodek.

Priloga B: Viri informacij

ČASNIK DELO	objavljeno po agencijskih novicah	objavljeno po drugih virih
10. 1. 2006	-	-
11. 1. 2006	-	1. reportaža o Namibiji: <i>Od dežja pozabljeni svet</i> , (Peter Novak); 2. komentar: <i>Kaj se dogaja predsedniku?</i> (Marko Pečauer)
12. 1. 2006	-	-
13. 1. 2006	-	-
14. 1. 2006	1. poročilo: <i>Mednarodna skupnost in leta darfurske tragedije</i> , Avgust Pudgar; V okviru tega poročila izšli dve agencijski vesti: <i>Denarja le še do marca</i> (STA) in <i>Napetost med Čadom in Sudanom</i> (STA, AP), (agencijske novice več dni poročale o krizi v Sudanu);	-
15. 1. 2006	-	-
16. 1. 2006	1. zanimivost: <i>Zambijci uživajo v nakupovanju</i> (DPA)	1. komentar: <i>Tiha revolucija Mohameda VI.</i> (iz Spiegla prevedla Alenka Zgonik)
17. 1. 2006	1. vest: <i>Prisegla prva afriška predsednica</i> (STA, DPA, AP) 2. zanimivost: <i>Zlata mrzlica na Madagaskarju</i> 3. zanimivost: <i>Bo kralj živali izumrl?</i> (Reuters)	1. vest: <i>Drnovškova pobuda za Darfur se je dobro prijela</i> (S. Ž.)
18. 1. 2006	-	1. poročilo: <i>Ugoden odziv na predlagano pomoč</i> , (Božo Mašanović) 2. reportaža: <i>V zavetju tunizijskih puščavskih oaz</i> (Andreja Slavec Perše) 3. prispevek o afriški kulturi: <i>Zahod v očeh Afričanov</i> , (Nataša Hrastnik)
19. 1. 2006	1. vest: <i>Spet spopadi v Slonokoščeni obali</i> (STA, AFP)	1. vest: <i>O Darfurju in Slovencih v Avstriji</i> , (Mateja Babič) 2. poročilo: <i>Poskuša biti pozitiven</i> , (Barbara Kramžar) 3. zanimivost: <i>Neustrašna varuhinja kenijske lepote</i> (prevod iz The Guardian)
20. 1. 2006	1. vest: <i>Drnovšek upa</i> (STA)	1. komentar: <i>Bo predsednik prebudil vest sveta?</i> (Barbara Kramžar) 2. vest: <i>Kako bo Slovenija poskrbela za darfurske begunce?</i> (U. Šk.)
21. 1. 2006	1.	1.

	<p>poročilo: <i>Za blaginjo je prišla vojna</i> (Avgust Pudgar po agencijskih novicah, ki so več dni poročale o spopadih v Slonokoščeni obali) 2. zanimivost: <i>Vera v partnerstvo</i> (AFP)</p>	<p>daljša analiza iz Sobotne priloge: »Zapiranje v egoizem ni perspektiva!« (Boštjan Videmšek)</p>
22. 1. 2006	-	-
23. 1. 2006	<p>1. vest: <i>Bašir: Sudan zavezan k miru v Darfurju</i> (STA)</p>	<p>1. zanimivost: <i>Francoska znanstvenica leta iz Senegala</i> (prevedeno iz Le Monde)</p>
24. 1. 2006	<p>1. vest: <i>V DR Kongu ubili osem mirovnikov</i> (AFP, STA)</p>	-
25. 1. 2006	<p>1. poročilo: <i>Katastrofa v Darfurju in verodostojnost afriške organizacije</i> (Avgust Pudgar po agencijskih novicah)</p>	<p>1. poročilo: <i>Darfur spet na seznamu</i> (Stojan Žitko) 2. poročilo: <i>ZDA pozdravljajo slovensko pomoč sudanskim beguncem</i> (Barbara Kramžar) 3. komentar: <i>Politika in zdravje</i> (Saša Vidmajer)</p>
26. 1. 2006	<p>1. poročilo: <i>Naftne korporacije na udaru</i> (Andrej Miholič po agencijskih novicah), v okviru tega poročila izšla vest <i>Nekdanji guverner zavrača očitke o korupciji</i> (AFP)</p>	<p>1. komentar: <i>Plimo nasilja v Darfurju je treba zajeziti</i> (Kofi A. Anan)</p>
27. 1. 2006	-	-
28. 1. 2006	-	<p>1. zanimivost: <i>Govorice, govorice ...</i> 2. anketa: <i>Kakšno je vaše stališče do pobude Janeza Drnovška za Darfur?</i> (J. T.) 3. poročilo: <i>Domača podpora in podpora iz tujine</i> (Rok Praprotnik) 4. vest: <i>O Darfurju tudi z Ižanskimi učenci</i> (C. R.) 5. daljša analiza iz Sobotne priloge: <i>Marshallov načrt za Afriko</i> (Uroš Škerl)</p>
29. 1. 2006	-	-
30. 1. 2006	-	-
31. 1. 2006	<p>1. zanimivost: <i>V Alžiriji spet smučajo</i></p>	-
01. 2. 2006	-	-
02. 2. 2006	<p>1. vest: <i>Putin pozdravil Drnovškovo pobudo glede Darfurja</i> (STA)</p>	-
03. 2. 2006	-	<p>1. poročilo: <i>ZDA in Britanija začeli pripravljati dokument</i> (Barbara Kramžar) 2. vest: <i>Drnovšek še ne gre v Sudan</i> (Stojan Žitko)</p>
04. 2. 2006	<p>1. poročilo: <i>Trajekt s 1300 potniki potonil v Rdečem morju</i> (S. I., STA)</p>	-
05. 2. 2006	-	-
06. 2. 2006	<p>1. vest: <i>Število preživelih še narašča</i> (STA, B. Š.) 2. zanimivost: <i>Mandela raje v telovadnico kot v</i></p>	<p>1. komentar: <i>Lev se vozi v maybachu</i> (iz Süddeutsche Zeitung prevedla Anamarija Urbanija)</p>

	<i>parlament</i> (Reuters) 3. zanimivost: <i>Ženske in žabe</i> (Reuters)	
07. 2. 2006	-	-
08. 2. 2006	-	-
09. 2. 2006	-	-
10. 2. 2006	1. poročilo: <i>Virus na črni celini</i> (A. M. po agencijskih novicah)	1. poročilo: <i>Sudanske sprte strani že konec tedna na sestanku v Sloveniji?</i> (Mateja Babič) 2. komentar: <i>Brez premora</i> (Saša Vidmajer)
SKUPAJ	20	28

Tabela 3.2.4: Viri informacij.

Priloga C: Pobje osmih mirovnikov OZN v DR Kongu

ponedeljek, 23.januar 2006 14:45

Attackers kill eight Guatemalan U.N. peacekeepers in Congo

Eds: RECASTS throughout, ADDS background By EDDY ISANGO= Associated Press

Writer= KINSHASA, Congo (AP) _ Unidentified assailants killed eight Guatemalan peacekeepers in Congo in an hours-long gunbattle Monday near the troubled country's border with Sudan, U.N. officials said. Another 14 Guatemalans were wounded in the shootout in Garamba National Park and flown to a hospital in the regional capital, Bunia, said Kemal Saiki, a U.N. spokesman. Saiki had no information on the attackers' identities, but said the U.N. troops were conducting an operation to sweep for Lord's Resistance Army rebels believed to be in the area. The Ugandan rebels operate mostly from bases in southern Sudan, but some fighters fled to eastern Congo late last year following pressure from Ugandan troops who have been permitted by Sudanese authorities to pursue them to their rear bases. The incident was the second-worst blow to the 15,000-strong peacekeeping mission since it began in 1999. On Feb. 25, 2005, ethnic Lendu militiamen in Ituri killed nine U.N. Bangladeshi troops in the worst single loss suffered by the world body during its Congo mission. The U.N. responded with a massive operation they said left 75 militiamen dead. Monday's gunfight broke out around dawn and lasted for about four hours until a helicopter-borne Nepalese contingent arrived in support, said U.N. spokeswoman Jennifer Bakody by telephone from Bunia, in eastern Congo. There was no information on casualties, if any, among the attackers. The Lord's Resistance Army is infamous for abducting more than 30,000 children, forcing them to become fighters, porters or concubines. The group, which has killed thousands of civilians and forced more than a million to flee their homes, wants Uganda to be governed by the Ten Commandments. Some 105 Guatemalans are serving in the U.N. force, deployed to provide security in Congo and monitor a 2002 peace deal. Thousands of militiamen still roam Ituri, where clashes between ethnic Lendu and Hema militia have killed more than 50,000 people since 1999 in a conflict that became a bloody spin-off of Congo's larger 1998-2002 war. Garamba National Park is located in a lawless region near Congo's northeastern border with Sudan. The park is home to just a handful of endangered white rhinos who have been plagued by gunmen poachers. In separate fighting Sunday, renegade former army soldiers in Congo ambushed U.N. peacekeepers with mortars in a hilltop banana plantation, sparking a fighting that left four of the attackers dead, U.N. officials said. The peacekeepers were conducting an operation to flush the militants out of territory they captured during a slew of raids this week near Rwindi, said U.N. military spokesman Mayank Awasthi. Rwindi is about 150 kilometers (90 miles) north of the regional capital, Goma, near the Rwandan border. The Ituri conflict was a bloody spin-off of Congo's larger five-year war that involved six African armies and killed nearly 4 million people, mostly through war-induced starvation and disease. Congo's shaky transitional government is attempting to shepherd peace throughout the enormous country, but the long arm of the law has been slow to reach the volatile east. The first presidential elections in decades are expected this year in the vast nation, when Congolese will choose a new government to replace a postwar transitional administration.

Priloga D: Pobje desetih upornikov med spopadi v Burundiju

petek, 27.januar 2006 14:11

Burundi army says kills 10 rebels in clashes

BUJUMBURA, Jan 27 (Reuters) - Burundian troops have killed 10 fighters from the only remaining Hutu rebel group in clashes in the central African country's northwest, the army said on Friday. "There was contact yesterday in Kibira forest between government troops who were patrolling and a group of

FNL (Forces for National Liberation) rebels hidden there," Major Adolphe Manirakiza told Reuters. "During the clashes 10 rebels were killed and three soldiers wounded," he said. The FNL could not be contacted for comment. Burundi is struggling to emerge from a 12-year civil war between rebels from the Hutu majority and a Tutsi elite that has killed 300,000 people in the tiny country since 1993. Most Burundians believe the country is on the path to peace after a series of polls led to the swearing-in of former rebel Pierre Nkurunziza as president in August, but sporadic clashes continue between FNL rebels and the army. The FNL is led by Hutu hardliners who have refused to join the peace process despite appeals from the international community and neighbouring countries. Last week, Tanzania said it had been contacted by the FNL and that the rebel group had said it was now ready for talks with the Burundian government. But President Nkurunziza said he doubted the FNL's will to negotiate,

accusing it of killing innocent people. The country's defence minister said late last year the army had killed 120 FNL fighters and captured more than 600 in a major offensive since October. But the FNL dismissed as "pure propaganda" his announcement that it was about to disappear.

Priloga E: Liberijska »železna lady« razpustila finančno ministrstvo

četrtek, 02.februar 2006 15:00

Liberia's "Iron Lady" dismisses finance ministry

By Alphonso Toweh MONROVIA, Feb 2 (Reuters)

Liberia's newly installed President Ellen Johnson-Sirleaf, living up to her reputation as an "Iron Lady", has dismissed all Finance Ministry employees in a bid to curb the rampant corruption crippling her country. Facing a herculean task of rebuilding a nation shattered by 14-years of civil war, Africa's first elected female leader said her victory in November's presidential runoff gave her a mandate to clean up Liberia's finances. "All employees are sacked from their positions until a screening exercise that is expected to commence at the ministry is completed, and those qualified will remain," Johnson-Sirleaf said during a surprise visit to the ministry on Wednesday. "Those who are part of financial malpractices and scandals must give way for those who are prepared to do the will of the Liberian people," she told employees. Endemic corruption was a key cause of Liberia's civil war, which killed 250,000 people and devastated Africa's oldest republic, founded by freed American slaves in 1847. Johnson-Sirleaf, a 67-year-old Harvard-trained economist, pledged at her inauguration last month before assembled African and other world leaders to make the war on corruption a top priority. Newspapers across the continent hailed the move. She named former World Bank official Antoinette Sayeh as Finance Minister, with a brief to root out graft and build bridges with international donors, who have made further aid reliant on weeding out corruption. With a debt of over \$3 billion, the West African nation is reliant on aid from the United Nations, the World Bank, the United States and Europe. But the risk in dismissing the entire ministry staff is that finances may be paralysed, analysts say. A similar "root and branch" approach in the army -- where all soldiers were dismissed but could then re-apply -- sparked protests. "This is quite a bold step to take," said Mike McGovern, West African project director with International Crisis Group. "It is a sign of the seriousness with which (Johnson-Sirleaf) regards the problem." GROUNDED OFFICIALS Liberia was ransacked during the brutal rule of Charles Taylor, who used government revenues to pay for militias whose child soldiers raped and killed. Officials went unpaid for months on end, fuelling corruption. The stakes are high for Johnson-Sirleaf's two-week-old government. Many people fear that desperate young Liberians could return to arms if the situation fails to improve quickly. The new government took its first major step towards tackling corruption on Tuesday when it banned members of the previous transitional administration from leaving Liberia until they had undergone a financial audit. Widespread theft during a two-year interim regime scuppered Liberia's efforts to rebuild after a peace deal was signed in 2003. The capital Monrovia is still without state-supplied electricity or piped water and many buildings remain derelict. Johnson-Sirleaf said all political appointees and members of the transitional government would be removed from their posts. "No one should consider themselves as civil servants," she said. Johnson-Sirleaf pledged to honour a donor-backed programme under which foreign experts will oversee state spending: the Governance and Economic Management Programme (GEMAP).

Priloga F: Zambijski odpust dolga za zaposlitev zdravnikov in učiteljev

petek, 03.februar 2006 15:14

Zambia to recruit 800 health workers to fight AIDS

LUSAKA, Feb 3, 2006 (AFP) - Zambia will recruit 800 health workers and doctors this year to help fight the AIDS pandemic, in particular in rural areas, the finance minister said Friday in his annual budget speech. A huge debt forgiveness package for Zambia announced last year has freed up some 180 million dollars (149.6 million euros) for the southern African country, said Finance Minister Ngandu Magande. "The year 2006 must set a stage for the Zambian economy to move to higher levels of sustained growth in the wake of massive debt forgiveness," Magande told parliament. "The government will recruit 800 medical personnel to address the problem of inadequate staff in

our health institutions,"he said. Some 920,000 Zambians are living with AIDS and HIV, or one in six adults, according to the UN AIDS agency, and the pandemic has left 600,000 children orphaned, most of whom live on the streets. About 29 percent of Zambia's 10.2 trillion kwacha (about three billion dollar) budget will come from foreign aid, down from 40 percent last year. The external debt dropped to 502 million dollars in July from 7.1 billion dollars the country owed to international creditors. Zambia is on track to achieve six percent growth this year, up from 5.1 percent in 2005, said Magande. Inflation is expected to come down to 10 percent from its current level of 15.9 percent. "We need to ensure that the growth process benefits more of our people by integrating them in economic activities,"Magande said, while admitting that poverty levels were too high in Zambia. Some 62 percent of Zambia's 11 million people live on less than one dollar a day. Magande announced tax cuts in the importation of manufacturing equipment used for motor vehicle assembly, packaging of cement and roofing sheets in order to allow the growth of the industries. dj/c

ponedeljek, 06.februar 2006 10:54

Zambia to use debt relief to hire doctors, teachers.

LUSAKA, Feb 6 (Reuters) - Impoverished Zambia plans a mass recruitment of teachers and doctors using funds freed by debt relief, Finance Minister Ng'andu Magande said on Monday. The International Monetary Fund (IMF) said last month its debt cancellation for 19 of the world's poorest countries including Zambia had officially taken effect, giving hope to tens of millions of people living in abject poverty. Magande said the Treasury would recruit 4,578 teachers and 800 nurses and doctors to plug a shortage caused by an exodus of the doctors and nurses to Europe and the U.S in search of better paying jobs. The move comes after the IMF granted Zambia two separate debt relief packages, which the Treasury says will reduce the southern African country's debt to \$502 million by July from \$7.1 billion. "We are going to recruit 4,578 teachers and 800 medical personnel,"Magande said at a post budget meeting in Lusaka. Treasury data indicates that that only 800 doctors out of the 1,400 required work in Zambia, a nation of 10 million, while more than 2,500 nurses work abroad, mostly in Europe. Zambia only has about 43,000 primary and high school teachers. The Treasury says the teacher to pupil ratio is one to 60 instead of the recommended one to 30. Magande presented a \$3 billion budget last Friday, saying 71 percent of the budget would be locally financed, in a departure from dependence on western lenders. About 60 percent of Zambia's 2005 budget was funded by donors while in recent years as much as 65 percent of the budget has been financed by aid flows. Analysts said the budget had created confidence that the government was serious with reducing poverty levels, currently estimated at 67 percent of the population. Magande said Zambia would also spend 18 percent of the \$3 billion on HIV/AIDS treatment, training of medical staff and prevention programmes. The Treasury says AIDS kills qualified professionals faster that it can train replacements. One in every five Zambians is HIV positive.

Priloga G: Predsednik Centralnoafriške republike reorganiziral vlado

sreda, 01.februar 2006 01:32

Central African Republic president reshuffles government

BANGUI, Feb 1, 2006 (AFP)

Central African President François Bozize, accused by human rights groups of seeking to rule as a dictator, reshuffled the government on Tuesday, kicking out five ministers, including three caught up in a fraud investigation, national radio announced. Communications minister Job Izima, public works minister Bernard Bonda and tourism minister Anne-Marie N'gouyombopour had been suspended from their posts since last June following an investigation which found that 10 percent of public sectors workers were claiming undue salaries and bonuses. Among the replacements is retired colonel Mohamed Mahdi Marboua, a former minister in the transition government which ruled the country following the 2003 coup which brought Bozize to power. He becomes tourism minister. The Central African Republic's (CAR) parliament on Friday granted President Bozize the right to rule by decree for three months, in order to carry out political and economic reforms. Though the period was only a third of the nine months Bozize had asked for, opposition deputies walked out of the assembly before the vote in protest at the move. The unusual request from an elected head of state enjoying a majority in parliament was made because the poor and landlocked CAR is up against a major financial crisis and under pressure from world lending institutions to root out corruption, sources close to the government

said. Human rights groups in the CAR have objected strongly to the move, accusing the former general of seeking to set up a dictatorship, but his supporters say the request is based on the constitution and the aims spelled

out in the draft law are good governance, public service reforms and measures for economic recovery. Bozize first came to power in a 2003 coup when as armed forces chief of staff he ousted the increasingly unpopular elected president Ange Patasse after years of political turmoil and economic woes, then found the state coffers were virtually empty and began anti-corruption measures. In May this year, he won an election after overseeing a successful political transition. The new government of 27 ministers is led by Prime Minister Elie Dote, who has been in charge since last June.

Priloga H: Vrhovno sodišče v DR Kongu potrdilo rezultate referenduma

sobota, 04.februar 2006 14:23

DR Congo supreme court confirms referendum result

KINSHASA, Feb 4, 2006 (AFP)

The Democratic Republic of Congo (DRC) Supreme Court confirmed the result of a December referendum approving a new constitution for the war-wracked country, in a decree published Saturday. The court approved the provisional results of the poll given by the Independent Electoral Commission (CEI) which gave 84.31 percent of voters in favour of the constitution and 15.69 percent against. It rejected an objection by a handful of small opposition parties which called for the results to be annulled. For DRC's registered electorate of some 24.5 million it was the first chance in more than 40 years to vote democratically in the vast nation sprawling across central Africa and torn by war until 2003. President Joseph Kabila, rebels who fought the Kinshasa government between 1998 and 2003, most politicians, international donors and the world's biggest UN peacekeeping force wanted a positive result in the referendum, which opened the way for presidential and parliamentary elections later this year. International observers also said the vote, which was a marathon task to organise in six months for the CEI, was "free and transparent." General elections are due in June, and parliament has approved half the 219 articles of a new law to govern the voting. bbos/mb/mkh AFP

Priloga I: Prvo srečanje nove vlade v Slonokoščeni obali

sreda, 25.januar 2006 16:05

New Ivory Coast government holds first meeting

ABIDJAN, Jan 25, 2006 (AFP)

Ivory Coast's new interim government formed to press on with disarmament and elections in the divided country held its first proper meeting on Wednesday, without its top rebel member. The cabinet meeting headed by Prime Minister Charles Konan Banny, appointed to the job in December, was attended by President Laurent Gbagbo and 27 of the 32 ministers, an AFP correspondent reported. The chief of the New Forces rebel movement that has controlled the north of the west African nation since late 2002, Guillaume Soro, who holds the national reconstruction portfolio and is government number two, was absent. The cabinet session was nevertheless the first substantive meeting of the team that nearly collapsed in a week's violent unrest against UN peacekeepers when Gbagbo's ruling Ivorian Popular Front said it was quitting the government, then changed its mind. Banny, an economist and technocrat renowned for his strength of purpose, was given the political task as a consensus leader on December 4 by a working group of African and European nations and world finance bodies backed by the United Nations. The team met simply to be sworn in on December 28, but violence erupted for four days last week in the economic capital Abidjan and the west of the country when Gbagbo's Young Patriot supporters stormed the UN headquarters and staged a sit-in outside the French embassy after an international mediators' group recommended the scrapping of parliament. No agenda for Wednesday's cabinet meeting was released to the media. The protests and attacks against peacekeepers and UN agencies and other aid centres in the volatile west halted after intervention by Nigeria's President Olusegun Obasanjo before his term as chairman of the African Union ended on Tuesday. He stressed the mediators' group made its recommendation as the legislature's mandate ran out at the end of last year. The move to dissolve parliament and give some key members other jobs

was seen by regional analysts as a bid to strengthen Banny's hand and speed up the peace process without constant hitches after three years of near deadlock. Soro has stayed away from cabinet meetings for more than a year on security grounds, but gave no warning of his absence, officials said. The other five FN ministers turned up and four other ministers sent apologies. Banny has yet officially to move into the prime ministerial offices and works out of his home in Abidjan's chic Cocody district. ck-hba/nb/jac AFP

Priloga J: Parlament Slonokoščene obale razrešil spor

torek, 31.januar 2006 18:15

Ivory Coast parliament dispute solved: South African team

ATTENTION - UPDATES, ADDS quotes /// ABIDJAN, Jan 31, 2006 (AFP)

A solution has been found to a dispute over the mandate of the Ivory Coast parliament, a row that sparked violent protests a fortnight ago in the restive west African country, South African mediators said Tuesday. "The issue of the national assembly has already been addressed from what account we have gotten, both from the Prime minister, as well as from the President this morning," South Africa's Defence Minister Mosiuoa Lekota said. President Laurent Gbagbo's office announced last week that the parliamentary mandate, which expired last month, had been extended despite a call from a UN-backed group mediating in the conflict for it to be ended during a peace process. Lekota was leading a delegation sent to Abidjan Tuesday by the African Union's special mediator to Ivory Coast, South African President Thabo Mbeki, to follow up on progress towards ending the crisis in the cocoa-rich west African country split in two since a 2002 rebellion. Lekota said the main focus of the mediators was now to follow up on the developments in resolutions already reached "so as to identify those areas of Ivory Coast's problem which might require mediation." "We came here at the instance of mediator to consult with the various stakeholders on the current situation of Ivory Coast, especially with the prime minister, to see how we can assist the process to advance to resolution, which means we must advance to elections," he said. According to a timetable drawn up in consultation with international mediators, Ivory Coast's prime minister is to ensure the country holds general elections by October this year. Lekota spoke after meeting President Laurent Gbagbo and Prime Minister Konan Banny. He was scheduled to hold discussions with the UN electoral chief in Ivory Coast, Portuguese Antonio Monteiro. Mbeki's envoys are expected Wednesday to meet representatives of the Ivory Coast's ruling party (OFPI) and the main opposition parties. They are also scheduled to travel to the rebel stronghold of Bouake to meet with rebel leader Guillaume Soro but the opposition said it "will not be available for this meeting". Lekota was nevertheless optimistic. "This mediation team will meet some of the other political participants, we want to meet all of them, and we are hoping to travel to Bouake tomorrow to consult also with New Forces," he said. The New Forces, a key rebel group in Ivory Coast, on Sunday rejected Gbagbo's decision to extend the mandate of the parliament, saying it was null and void. The South African mission was decided and agreed upon last Saturday during Banny's visit to Pretoria and two weeks after an international working group on Ivory Coast decided against the extension of the mandate of the country's parliament. The decision by an international working group monitoring the peace process in Ivory Coast triggered a wave of violent protests across the country by a youth movement and groups of militias aligned to Gbagbo resulting in the withdrawal of UN peacekeepers and aid groups operating in the west of the country. Members of UN agencies were Monday assessing the security situation in the west in the aftermath of the clashes.

Priloga K: Med globalnimi investitorji vse večje zanimanje za afriški kontinent

četrtek, 19.januar 2006 13:56

ANALYSIS-African appeal whets investor yield appetite

By Mariam Isa JOHANNESBURG, Jan 19 (Reuters) - Global investors are snapping up African debt as they hunt for yield, with surging commodity prices, improved economic policies and sweeping debt relief boosting the appeal of the once-shunned continent. South Africa's success story has played a key role in sparking the interest in Africa which analysts say emerged late in 2005 -- a big turnaround from a few years ago, when there was widespread pessimism and ignorance about the continent. So has currency stability, with volatility in South Africa's rand converging to levels seen in G-10 economies and the Zambian kwacha clocking up gains of about 30 percent in 2005 as prices for

copper -- its main export -- soared to record highs. Many analysts expect the trend to continue in 2006 as investors seek to diversify their portfolios away from better known and more saturated emerging markets in Europe and Asia, which often offer less attractive returns. "There is an increasing inflow into African debt markets, a lot more interest -- people are willing to buy local currencies which have delivered some stability," said Robert Bunyi, Africa economist at Standard Bank -- the continent's biggest. "We think it will be a long-term trend which will help the continent's capital markets grow rapidly over the next 5 years." That view is also held by London-based Standard Chartered bank, which has produced two research notes in the past month highlighting the appetite for African currencies and debt. "Over the course of last year we have had many calls from U.S. funds looking to place money in Africa -- hedge funds as well," the bank's Africa economist Abah Ofon told Reuters. ZAMBIA ATTRACTS Ofon said much of the interest centred on Zambia, with the bank's investors putting \$17 million into the southern African country's debt in each month during the fourth quarter, attracted by yields of between 19-25 percent. "That is the general story, we are getting more calls, speaking to more clients -- there is growing interest particularly given the fact that many currencies have become less volatile or even appreciated," he said. Zambia's appeal has been driven partly by copper prices -- which rose by 40 percent last year and more than five percent so far in 2006, buoyed by demand from cable and brass makers in China, the world's top consumer of the red metal. It has also been boosted by a massive debt write-off for the world's poorest countries agreed by the IMF and G8 donors last year, which Zambia says will slash its external debt burden from \$7.1 billion in June 2005 to \$300 million by July 2006. So far this year, the Zambia kwacha has extended its gains, appreciating by about 3.7 percent against the sliding greenback. Oil producer Nigeria -- sub-Saharan Africa's second-biggest economy -- and less well-known markets in Tanzania, Uganda and Mozambique have also whetted investor appetite, Bunyi said. "We are sitting in a position where we have cash to invest in Africa but can't find the bonds," he told Reuters. "Two years ago it was the other way around -- you had government debt to issue but couldn't issue locally. Now you have instances where one (foreign) client will take everything." CAPITALISE ON INTEREST Canada's TD Securities has been quick to capitalise on the interest, cashing in on demand for one of the continent's better known success stories, diamond-rich Botswana. Since December its London office has lead-managed the launch of two 300 million Botswana pula (\$56 million) one-year bonds, both with a 10 percent coupon, aimed just at foreign investors. Issued by the African Development Bank and German state development bank KfW [KfW.UL], the bonds followed a 500 million pula synthetic bond from the European Investment Bank in November, targeted at both local and foreign investors. "We are looking at convertible currencies. There are a couple of other markets where we are having a look right now -- we think investors would be more interested in East Africa," said Jim Webber, Chief Strategist Europe for TD Securities. "The big picture is global pursuit of higher yield -- people are prepared to take on more risk to get higher returns, they have looked at other markets and tapped them." The economic turnaround in South Africa, the continent's booming powerhouse, was possibly the main reason why investors were looking elsewhere in Africa, after many missed out on the chance to get in there at the most opportune moment, he said. "Investors have had a good experience in South Africa and are looking for the next good experience," he said. The one big blemish to Africa's improved appeal is still Zimbabwe, mired in crisis after 6 years of recession which coincided with the government's controversial seizure of white-owned farms for redistribution to landless blacks. This was no longer spooking investors as there had been no political or economic spillover to South Africa and people were increasingly judging emerging markets on their individual merits, Webber said.

Priloga L: Coca Cola bo vložila 135 milijonov dolarjev v kenijsko gospodarstvo

sreda, 25.januar 2006 16:43

Coca-Cola set to invest US\$135 million over five years in Kenya NAIROBI, Kenya (AP).

Coca-Cola Co. is set to invest US\$135 million over five years in Kenya, the company's chief executive officer told Kenyan President Mwai Kibaki in a meeting Wednesday. The chief executive of the world's largest beverage maker, Neville Isdell, met Kibaki and also told him that the company will expand its bottling plant at Kenya's main port, Mombasa, according to a statement from Kibaki's office. The plant expansion will cost 1.2 billion shillings (US\$16.7 million or €13.58 million). The statement did not say whether the expansion was part of the proposed new investment or if it was separate. It did not give any more details on the proposed investment. "I wish to commend your government's economic management programs and especially the removal of the excise duty on raw materials used

in the manufacture of soft drinks," Isdell is quoted as saying in the statement. "This has given a new impetus to the growth of our industry in this country." Coca-Cola was first produced in Kenya in 1948 and the company and its bottling partners employ about 1,900 people. Atlanta-based Coca-Cola has a local competitor in Kenya, but dominates the market of East Africa's largest economy.

Priloga M: Zimbabvejska vlada z ukrepi »navdušila« Mednarodni denarni sklad

petek, 03.februar 2006 00:09

IMF "impressed" with Zimbabwe, state TV says

Harare (dpa) - A team from the International Monetary Fund (IMF) has been "impressed" with the Zimbabwe government's efforts to salvage the country's economy, state television claimed Thursday. The team, which met government leaders Wednesday, has "applauded the government for some of its key intervention measures, the report said. The IMF experts did express concern about "spiralling inflation", and low capitalisation of the Reserve Bank of Zimbabwe. But the Zimbabwe government is confident of keeping its IMF membership, television said. The southern African country has been making strenuous efforts to repay its debt arrears ahead of a March deadline or face possible expulsion. It now has to find 10 million dollars after a further small repayment this week. Finance Minister Herbert Murerwa told a press conference that the IMF was impressed with the country's management of the financial sector, repayment of its debts and its cooperation with the fund. "I must say that the IMF hailed the smooth functioning of the country's banking system, advising that the current and future policies should work to bolster stability in the financial services sector," he said. "The mission welcomed Zimbabwe's efforts in clearing our arrears with the fund, as well as the measure of cooperation on the policy side. We hope that we can do more in this regard," Murerwa said, in comments filmed by the television. There had been widespread speculation that the team would investigate claims by some businessmen that their corporate accounts were raided last September when Zimbabwe made two surprise payments totalling more than 120 million US dollars to the IMF. But the finance minister said the matter "was not discussed." "We've given the fund adequate information on this matter and as far as the Zimbabwe government is concerned, the matter is closed," Murerwa said. The visit by the IMF team came as Zimbabwe is undergoing its worst economic problems since independence, with inflation running at 586 percent and predicted to reach 800 percent by March, unemployment of at least 70 percent, declining agricultural production and looming food shortages.

Priloga N: Diamantna vročica v DR Kongu mami velike in male akterje

sreda, 08.februar 2006 09:43

Congo diamond rush lures big, small players

By Eric Onstad CAPE TOWN, Feb 8 (Reuters) - Diamond prospecting is hurtling ahead in Congo after decades of stagnation, with small exploration firms like Australia's Gravity Diamonds competing with giant De Beers to uncover major deposits. Congo's launch of a new investor-friendly mining code in 2003 and increasing stability after years of civil war sparked a rush to snap up prospecting licences in one of the world's biggest diamond-producing countries. The Democratic Republic of Congo (DRC) is the world's third biggest producer in terms of carats, but many of the gems are small so its global ranking is seventh in value terms. Gravity Diamonds, run by former officials of the world's biggest mining group, BHP Billiton, got in early and along with partners has the biggest swathe of exploration ground, more than state diamond producer Miba, Gravity Managing Director Phillip Harman told Reuters on Wednesday. "My view is that the DRC has the best chance delivering a world-class discovery because it's probably the best unexplored area in the world," he said on the sidelines of the Indaba mining conference in Cape Town. Gravity and partners have 125,000 sq km of exploration ground in the Kasai area of southeast Congo, part of the same geological structure that extends into neighbouring Angola, where several rich diamond deposits have been uncovered. Since October 2004, Gravity has spent US\$6 million on Congo exploration to zero in on the most likely areas for deposits within a two-year time frame on permits, after which government exploration fees soar by nearly 10-fold. Gravity is rushing to finish drilling at 30 sites, using helicopters to airlift drilling rigs to remote jungle locations, Harman said. HIGH-TECH SYSTEM BHP Billiton owns around 10 percent of Gravity, which has access to Billiton's high-tech Falcon airborne exploration system. Falcon is based on U.S. military technology and detects changes in the gravitation field in the shallow part of the

earth's crust. Kimberlites, where diamond deposits are found, have a lower density than the rocks surrounding them. De Beers, which is the world's largest diamond producer and is 45 percent owned by Anglo American, is also exploring in the Kasai areas of Congo in partnership with Miba over an area of 25,000 sq km, a De Beers publication said. Harman, who visited the DRC exploration areas last week, said he had heard from field sources that De Beers had discovered several kimberlites. De Beers was not immediately available to comment. "Around half of De Beers's 2006 exploration budget will be spent in central Africa, with the Democratic Republic of the Congo and Angola priority areas," the De Beers publication said. Harman, who left Billiton in 2000, said Gravity raised 5.5 million Australian dollars (\$4.09 million) million in a December rights issue and was seeking further placements to increase the total to A\$12.6 million, which would meet the firm's funding requirements through next year. If a diamond deposit is found, BHP Billiton has the right to acquire all or part of Gravity's interest at a pre-determined purchase price based on project expenditure. More than half of Gravity, which is also listed on London's AIM market, is owned by various diamond traders. Gravity also has four diamond exploration projects in western and northern Australia. Canada's SouthernEra Diamonds, in which Billiton has also taken a stake, is the third major exploration player in the Congo Kasai diamond areas.

Priloga O: Fotografije agencije AP o širjenju ptičje gripe po Nigeriji

Vir: Ptičja gripa v Nigeriji 2006. AP, 9. 2..

Vir: Ptičja gripa v Nigeriji 2006. AP, 9. 2..

Vir: Ptičja gripa v Nigeriji 2006. AP, 9.2..

Priloga P: Primeri agencijskih fotografij o lakoti in revščini v Sudanu

Vir: Podhranjen deček pred kliniko Zdravnikov brez meja v Sudanu 2006. *AP*, 9. 1..

Vir: Podhranjena otroka pred kliniko Zdravnikov brez meja v Sudanu 2006. *AP*, 9.1..

Vir: Starejši možakar iz Sudana, ki trpi za podhranjenostjo 2006. *AP*, 9.1..

Priloga R: Primeri agencijskih fotografij o »plemenskosti« Afrike

Vir: Senegalski prvak v borilnih veščinah 2006.
EPA, 9. 1..

Vir: Obredni ples v Beninu 2006.
EPA, 11. 1..

Priloga S: Primeri agencijskih fotografij o suši v Keniji in Etiopiji

Vir: Prizor sušne pokrajine in lačnih ljudi v Etiopiji 2006. *Reuters*, 16. 1..

Vir: Preprost zbiralnik vode v neimenovani kenjski pokrajini, ki je edini vir daleč naokoli 2006. *Reuters*, 16. 1..

Vir: Sušna pokrajina v Etiopiji 2006. *Reuters*, 16. 1..